

खण्ड १ : डोटी जिल्लाको संक्षिप्त परिचय

१.१. ऐतिहासिक पृष्ठभूमि :-

ज्ञानेश्वर भट्टराईको वृहत ज्ञान कोष को अनुसार यहाँ प्रवाहित हुने खोलाको नाम डोटी खोला रहेको र सोही डोटी खोलाको छेउछाउको भागलाई डोटी क्षेत्र भन्ने गरिएकोले सोही आधारमा जिल्लाको नाम डोटी रहन गएको हो । बाइसे-चौबीसे राज्यकालमा विशाल तथा शक्तिशालि मानिएको डोटी राज्य पूर्वमा कर्णाली नदी, पश्चिममा कुमाउ, उत्तरमा ठाकुरजी देखि दक्षिणमा तराई सम्म फैलिएको थियो । डोटीका राजालाई महाराजाधिराको उपाधिको स्थानीय नाउ रैकाज्यू भनिन्थ्यो । डोटीका शासक कत्युरवंशी राजा सुभिक्षराज (सन् १०४५-१०६५) डोटीका अतिरिक्त अल्मोडा र गढवालका समेत शासक थिए । यहाका राजा दीपशाहीको पालामा कप्तान रणवीर खत्रीको नेतृत्वमा गएको नेपाली फौजले डोटीमाथि आक्रमण गरी वि.सं. १८४७ सालमा विशाल नेपाल राष्ट्र अन्तर्गत विजय गरेको थियो । राणाकालमा प्रशासनिक केन्द्रको रूपमा तोकिएको डोटी गौडाको नियन्त्रणमा अछाम, बाजुरा, बर्भांग, जुम्ला र बैतडी थिए । सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्र अस्तित्वमा आउनु पूर्व डोटी सेती अञ्चलको सदरमुकाम रही आएकोमा हाल यसै जिल्ला अन्तर्गतको दिपायलमा सुदूर पश्चिमाञ्चल विकासक्षेत्रको क्षेत्रीय सदरमुकाम रहेको छ । नया संघीय संरचना अनुसार यो जिल्ला सात नं प्रदेशमा पर्छ ।

१.२ हावापानी : समुद्र सतहवाट ६०० मिटर देखि ३४३० मिटरको उचाईमा रहेको डोटी जिल्ला को हावापानी यहा को भौगोलिक असमानता र विविधताका कारण विषमताले भरिपूर्ण छ । यस जिल्लाका सेती नदी किनारमा अवस्थित दिपायल, गोपघाट, नारीदाड आदि क्षेत्र तथा जोरायल, सानागाउ आदि क्षेत्रमा गर्मीयाममा प्रचण्ड गर्मी भई उष्ण हावापानी को अनुभव हुन्छ भने खप्तड, वगलेक, तोलेनी, लानाकेदारेश्वर, डौड आदि क्षेत्रमा हिउँद याममा हिउँ समेत पर्ने र गर्मी याममा पनि शीतलनै हुने हुनाले शीत प्रदेश को पनि प्रतिनिधित्व भएको पाइन्छ । यस जिल्लाको ६० % भू-भाग समशीतोष्ण, १७ % भू-भाग अर्धोष्ण र २३ % भू-भाग शीत प्रदेशमा पर्दछ, यहाँको अधिकतम तापक्रम ४४ डि.से. (दिपायल) देखि न्यूनतम तापक्रम ०.२ डि.से.(खप्तड) रहेको पाइन्छ । सिलगढी स्टेसनको रेकर्ड अनुसार यस जिल्लामा लगभग ७० प्रतिशत वर्षा गृष्मकालीन मनसुनको कारण जून र सेप्टेम्बर महिनामा हुने गर्छ । हावापानी र भौगोलिक विविधताको प्रभाव यस जिल्लाको जैविक विविधता, सामाजिक परिवेश र रहनसहनमा पनि स्पष्ट देख्न सकिन्छ ।

तालिका नं.१ : औषत मासिक तापक्रम (डिग्री सेल्सियसमा) र औषत मासिक वर्षा (मि.मि मा),२०१६

महिना/ तापक्रम	जनवरी	फेब्रेवरी	मार्च	अप्रिल	मे	जून	जुलाइ	अगस्त	सेप्टेम्बर	अक्टुबर	नोवेम्बर	डिसेम्बर
अधिकतम	२२.५	२६.४	३१.३	३६.८	३५.७	३५.५	३२.९	३४.५	३३.६	३१.५	२७.४	२४.९
न्यूनतम	४.१	७.५	११.८	१६.४	२०.१	२३.६	२४.२	२३.९	२२.६	१७.३	९.३	०.२
वर्षा	०.२	३२.९	४.०	०.०	९.७	१६.७	३३.६	१९९.६	१२९.६	१३८.३	०.०	०.०

श्रोत : कर्णाली पश्चिम राप्ती बेसिन फिल्ड कार्यालय, दिपायल

१.३ भौगोलिक अवस्थिति :

अक्षांस - २८.५२ डिग्री उत्तर देखि २९.२८ डिग्री उत्तर सम्म
देशान्तर- ८०.३० पूर्व देखि ८१.१४ डिग्री पूर्वसम्म

१.४ सिमाना : यस जिल्लाको सीमाना पूर्वमा सुर्खेत र अछाम, उत्तरमा बर्भांग र बाजुरा , पश्चिममा डडेल्धुरा र बैतडी र दक्षिणमा कैलाली जिल्ला सम्म फैलिएको छ । यस जिल्लाको पूर्व सिमानामा रहेका जिल्ला प्रवेश गर्ने राजमार्ग के.आई सिंह राजमार्ग प्रमुख हो । यो राजमार्ग हुँदै अछाम जिल्लाको को दुनी गा.वि.स को चौखुट्टे बजार भएर पूर्वी सीमानामा रहेका जिल्ला अछाम र उत्तर सीमानामा रहेको जिल्ला बाजुरा प्रवेश गरिन्छ । उत्तरी सीमाना रहेको जिल्ला बर्भांग प्रवेश गर्न डडेल्धुरा हुँदै जानु पर्ने हुन्छ भने दक्षिणी सीमानामा रहेको जिल्ला कैलाली जनु पर्दा डडेल्धुरा हुँदै सहजपुर बाट जानु पर्ने हुन्छ ।

१.५ क्षेत्रफल : यस जिल्लाको जम्मा क्षेत्रफल २०२५ वर्ग कि.मि.रहेको छ । डोटी जिल्ला को सम्पूर्ण क्षेत्रफल उच्च तथा मध्यम उचाइ भएका पहाडहरुले ओगटेको छ ।

१.६ राजनैतिक एवं प्रशासनिक विभाजन : डोटी जिल्ला सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको सेती अञ्चल अन्तर्गत पर्ने जिल्ला हो । यसको सदरमुकाम दिपायल सिलगढी नगरपालिकामा रहेको छ । यो जिल्ला सुदूर पश्चिमाञ्चल विकास क्षेत्रको क्षेत्रिय सदरमुकाम पनि हो । जिल्ला सदरमुकाम दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको सिलगढीमा अवस्थित छ भने क्षेत्रिय सदरमुकाम दिपायल सिलगढी नगरपालिकाकै दिपायल, राजपुरमा रहेको छ । जिल्ला सदरमुकाम र क्षेत्रिय सदरमुकामको दुरी लगभग १६ कि.मी.रहेको छ । यस जिल्लामा जम्मा निर्वाचन क्षेत्र २ , इलाका संख्या ११ , गा.वि.स. संख्या ५० र नगरपालिका संख्या १ रहेका छन् । यस जिल्लाको सदरमुकामको अवस्थिती लगभग जिल्लाको बीच भागमा रहेको छ । नेपालको वर्तमान संविधानले नेपाललाई ७ प्रदेश सहितको संघीय लोकतान्त्रिक गणतन्त्र घोषणा गरेको छ जसमा डोटी जिल्ला प्रदेश नं. ७ मा पर्दछ जसमा २ वटा नगरपालिका र ७ वटा गाउँपालिका रहेका छन् ।

१.७ माटो : जिल्लाको अधिकांश भूभाग भिरालो भएको कारणले गर्दा केही स्थानहरु बाहेक अधिकांश भूभागमा माटो भूक्षयको कारणले गर्दा चिम्ट्याइलो , बलौटे र फुस्रो प्रकृतिको रहेको पाइन्छ । सेती नदी किनाराका समतल उर्वर भूभागहरुमा बलौटे दोमट र क्ले सिल्ट लोम (Clay silt loam) गरि मुख्यतया दुई प्रकारको माटो पाइन्छ ।

१.८ जमिनको भिरालोपन: डोटी जिल्लाको भू-बनावटमा अत्यन्त विविधता रहेको छ । धरातलीय रुपमा सेती नदीद्वारा विभाजित दुईवटा महाभारत पर्वतीय श्रृंखलाहरु पूर्व बाट पश्चिम फैलिइ यस जिल्लाको स्वरुप बनेको छ । यहाँको जमिनको भिरालोपनालाइ निम्न तालिकामा देखाइएको छ , जस अनुसार जिल्लाको अधिकांश भू-भागको भिरालोपना ३१ % भन्दा बढी रहेको छ ।

तालिका नं. २ : जमिनको भिरालोपन

भिरालोपना	क्षेत्रफल (व.कि.मि.)	कुल प्रतिशत
४-१५ डिग्री	१३.९९	०.६७
१६-३० डिग्री	१७४.६९	८.३९
३१-६० डिग्री	१४५१.०४	६९.७१
६० डिग्री भन्दा माथि	४४१.६८	२१.२३
जम्मा	२०८१.४	१००

श्रोत: जिल्ला वस्तुस्थिति चित्रण तथा विप्लेपण , जि.वि.स.का . डोटी

१.९ भू-उपयोग : यस जिल्लाको कुल क्षेत्रफल LRMP (Land Resource Mapping Project) सर्वेक्षण अनुसार खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज बाहेक १९६११६.५० हेक्टर रहेको छ। जस मध्ये ६५.८ % भूभाग वनक्षेत्रले ओगटेको छ भने कृषिक्षेत्र २२.९% रहेको छ। खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज कुल क्षेत्रफल २२५व.कि.मि. (२२५०५.९ हेक्टर) मा फैलिएको छ। कुल क्षेत्रफलको (खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज बाहेक) १.४% चरण र १.८% अन्य क्षेत्रफल रहेको पाईन्छ।

तालिका नं. ३ : भू-क्षेत्रफल

सि.नं.	विवरण	LRMP (1996 a) अनुसार	
		क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	प्रतिशत
१	कुल क्षेत्रफल	१९६०१८.१०	१००
२	वन क्षेत्र	१२८९२०.५०	६५.८
३	सर्वल्याण्ड	१४९१९.००	८.१
४	कृषि क्षेत्र	४४८१२.००	२२.९
५	चरण क्षेत्र	२७८२.६०	१.४
६	अन्य क्षेत्र	४६८४.००	१.८

• खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज बाहेक

श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय डोटी

१.१० मुख्य वनस्पति तथा वन्यजन्तुहरु :-

वनस्पति : साल ,सल्ला, सिसौ , बाभ्रु ,वास ,निगालो ,उतिस ,कटुस ,सिमल, साज आदि ।

वन्यजन्तु : बाघ, भालु ,स्याल , दुम्सी ,बदेल ,बादर आदि ।

चराचुरुङ्गी : डाफे,मुनाल ,च्याखुरा ,कालिज ,ढुकुर आदि

जडीबुटीहरु :चिराइतो , दालचिनी ,टिमुर ,बोभो, सुगन्धवाल ,अमला , रिठा , तेजपात ,पाषाणवेद , शिलाजित, सुनभाडी , कुरिलो ,चुत्रो , जटामसी ,सुनगाभा,भार्ला ,कचुर , असुरो ,हरो , बरो आदि ।

१.११ प्रजातिका आधारमा वनको वर्गीकरण : यस जिल्लामा LRMP 1986 सर्वेक्षण अनुसार ७ प्रकारका वन रहेका छन्। यस जिल्लामा रहेका वनको प्रकार र क्षेत्रफल अनुसार यसरी वर्गीकरण गर्न सकिन्छ।

सि.नं	प्रजाति	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)
१	Chirpine Forest	३८०६९.४०
२	CP Broadleaved Forest	३७४००.००
३	Hill Sal Forest	२६२४०.८०
४	Lower Temperate Oak Forest	२२३२३.१०
५	West Himalayan Fir hemlock Oak Forest	२३०३.६०
६	Mountain Oak Rhodedendron Forest	२५४६.४०
७	Lower Tropical Sal and Mixed Broad leaved forest	३७.००
	जम्मा	१२८९२०.५०

श्रोत : LRMP 1986. जिल्ला वन कार्यालय डोटी

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

१.१२ प्रमुख नदीहरू : सेती नदी, फूलौटी गाड, कालागाड, द्वारीखोला, समुहगाड, ठूली गाड, गोल्मागाड, साइली गाड, ल्वाखडी गाड, वडीगाड, टुडा गाड, कापडी गाड आदि । नेपालको नदि प्रणाली अनुसार डोटी जिल्ला कर्णाली नदीको जलाधार क्षेत्रभित्र पर्दछ । डोटी जिल्लाभित्र सानीगाड जलाधार क्षेत्र, सेती नदी जलाधार क्षेत्र र ठूली गाड जलाधार क्षेत्र गरि तीन जलाधार क्षेत्रहरू पर्दछन् । यी जलाधार क्षेत्रहरूलाई दुइवटा महाभारत पर्वतीय श्रृंखलाहरूले छुट्याएका छन् ।

१.१३ संरक्षित क्षेत्रहरू :

सि.नं.	संरक्षित क्षेत्रको नाम				क्षेत्रफल
१.	क) त्रिवेणी ड) केदार दुङ्गा भ) अतिथि गृह	ख) सहश्रालिङ्ग च) खप्तड दह ज) छिन्ते दुङ्गा	ग) सिता पाइला छ) गणेश मन्दिर ट) रोटी चाल्ने	घ) नाग दुङ्गा ज) बाबा आश्रम ठ) भीम घट्ट	खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज क्षेत्रको २२५ वर्ग कि.मि. क्षेत्रफल भित्र संरक्षित क्षेत्रहरू पर्दछन् ।

श्रोत : खप्तड क्षेत्र पर्यटन विकास समिति

१.१४ प्रमुख धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरू : यस जिल्लामा पर्याप्त धार्मिक तथा ऐतिहासिक स्थलहरू रहेका छन् । जसमध्ये शैलेश्वरी मन्दिर (सिलगढी), मष्टा मन्दिर (सिलगढी) राधाकृष्ण मन्दिर (सिलगढी), अश्वद्वाला (डौड), बासुधारा (दिपायल), कोटभैरव मन्दिर (दिपायल), पशुपतिनाथ (मुडभरा), पञ्चेश्वर महादेव मन्दिर (राजपुर), भागेश्वर मन्दिर (मुडेगाउ), सालमनी भगवती (मुडेगाउ), वेतालमाण्डौ मन्दिर (सातफरी), सहश्रालिङ्ग (खप्तड), वडी केदार (लानाकेदारेश्वर), मालिका मन्दिर (काडामाण्डौ), दिल्येश्वर मन्दिर (दिपायल), भिमसेन शिला (सरस्वतीनगर), प्राचीन शिव देवलहरू (लाटामाण्डौ), घण्टेश्वरमन्दिर (घण्टेश्वर) र मोहन्याल देवताको मन्दिर अलाडी (बछैँन) आदि प्रमुख स्थलहरू रहेका छन् ।

१.१५ प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू : डोटी जिल्लाले पर्यटकीय गन्तव्यका लागि विभिन्न सम्भावना बोकेको पाइन्छ । खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज, खप्तड स्वामी आश्रम, त्रिवेणी, नागदुंगा, हात्तीपाइला क्षेत्र, घोडा दाउन्ने पाटन, डाफेकोट, सहश्रालिङ्ग, खप्तडदह, खप्तडबाबा, छतिवन ताल, केदारेश्वर, भिमछेदन शिला (सरस्वतीनगर), सेती कर्णाली दोभान (कानाचौर), कोट भैरव (दिपायल) यसका प्रमुख पर्यटकीय स्थलहरू हुन् । डोटी अलग्गै राज्य भएको समयका पुराना राजकोटहरू (दिपायल) पुरातात्विक पर्यटकीय स्थल हुन् । दरमुकाम सिलगढीमा अवस्थित शैलेश्वरी भगवती क्षेत्र यस जिल्लाको रमणीय तथा धार्मिक स्थलको रूपमा रही आएको छ ।

१.१६ व्यापारीक केन्द्रहरू : सिलगढी, दिपायल, राजपुर, गोपघाट, बुडर, गैरा, फल्टुडे, जोरायल, साजघाट, वि.पि.नगर, पिपल्लावजार र नारीदाङ्ग (लडागाडा) ।

१.१७ धार्मिक एवं सांस्कृतिक अवस्था : धार्मिक दृष्टिकोणले हेर्दा यस जिल्लामा अधिकांश हिन्दु धर्मालम्बीहरू रहेका छन् । यस जिल्लामा थुप्रै धर्म र भाषा समुदायका मानिसहरूको अल्पसंख्यकको रूपमा बसोबास रहेको पाइए पनि अधिकांश मानिसहरूले धर्मको रूपमा सनातन हिन्दु धर्म र भाषाको रूपमा डोट्याली भाषालाई मातृभाषाको रूपमा स्वीकारेको देखिन्छ । पछिल्लो जनगणना अनुसार यहाँको कुल जनसंख्या (

२,११,७४६ जना) को लगभग ९९ प्रतिशत हिन्दु, ०.७५ प्रतिशत बूद्ध धर्मालम्बीहरु, ०.१३ प्रतिशत क्रिस्चियन र बाँकी प्रकृतिपुजक, ईस्लाम किराँत लगायतका धर्म मान्ने समुदायका मानिसहरुको बसोबास रहेको पाईन्छ ।

यस जिल्लामा वेदमूलक आर्य-संस्कृतिका विधि-विधान र धर्म शास्त्र आदिलाई रामायण, महाभारत, पुराण आदि ग्रन्थहरुको आधार मानी ती विषयवस्तुहरुलाई लोकभाषा, लोकलय, लोकधुन, र लोकशैलीमा ढालेर लोकजीवनको सेरोफेरोसित तादात्म्य मिलाई आफ्नोपन भल्काउने गरी देउडा, रनपुतला, फाग, सगुन आदिको रुपमा विभिन्न विशिष्ट अवसरहरुमा प्रस्तुत गरिन्छ । यस जिल्लाको विशेष पहिचान आफ्नो विशिष्ट भाषिक र सांस्कृतिक मौलिकपना नै हो । गोरा, दशैं, तिहार, होली र विशु यो समुदायकाहरुले मनाउने प्रमुख चाडपर्वहरु हुन । गोरा र होलीमा लोकलयमा डेउडा खेल खेल्ने गरिन्छ, भने दशैंमा विभिन्न देवी देउताका शक्ति पीठहरुमा राँगा, बोका लगायतका पशुपंक्षीहरुको बली दिई जात्रा गर्ने चलन रहेको छ । यो समुदायका पुरुषहरुले धोती, काछबन्दी, चौबन्दी, जामा र भोटो जस्ता पहिरनका साथै शिरमा पगरी, र कम्मरमा पटुका बाँध्ने गर्दछन । स्त्रीहरुले खुट्टामा चाँदीका कल्ली, हातमा चाँदीका बाला, औँलामा औँठी, घाटीमा चाँदीको सुता, सुनको गोफला, छेको, नाकमा सुनको नथु, किलो, बुलाँकी, कानमा सुनको बाली, ढुङ्गी, रिङ्ग, रल तथा टाउकोमा सुनको शिरबन्दी, काँटा आदि लगाउने प्रचलन रहेको छ । वस्त्रहरुमा आङ्गो, घाघरो, गादो, पिछौडा, र कम्मरमा पटुका कस्ने चलन रहेको छ । यो समुदायका मानिसहरुले प्रायः बेलुकीको खानामा रोटी र दिउँसोको खानामा भात खाने चलन छ । खीर, खजुरी, निसुस्या, बाबर, लौन, रोटा, माणा, पल्यौ, तितौरा, डुब्का, चुकानी, गतानी जस्ता खानाका परिकारहरु विशिष्ट अवसरहरुमा बनाईने खानाका परिकार हुन ।

(स्रोत : डोट्याली लोकसंस्कृति र लोकसाहित्य)

१.१८ सामाजिक संरचना : यो जिल्ला सामाजिक संरचनाको दृष्टिकोणबाट बढो विविधतायुक्त रहेको पाईन्छ । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस जिल्लामा ३६ वटा जात/जातिको बसोबास रहेको पाईन्छ भने २१ वटा मातृ भाषाभाषिहरु बोलिने गरिएको देखिन्छ । यस जिल्लामा रहेका प्रमुख जात/जातिमा ५७.७ प्रतिशत क्षेत्री, १२.१ प्रतिशत कामी, ८ प्रतिशत ब्राह्मण, ४.५ प्रतिशत दमाई , ३.६ प्रतिशत ठकुरी, ३.४ प्रतिशत मगर, २.३ प्रतिशत सार्की, १.४ प्रतिशत बादी , १.१ प्रतिशत लुहार , ०.५ प्रतिशत नेवार र बाँकी सबै ५.४ प्रतिशतमा गुरुङ्ग,तमाङ्ग,दशनामी, थारु, राई भोटे आदि रहेका छन् । त्यसैगरी मातृ भाषा बोल्नहरुको जनसंख्या हेर्दा डोट्याली ९०.०६ प्रतिशत, नेपाली ७.४२ प्रतिशत, मगर ०.९८ प्रतिशत, खाम ०.४२ प्रतिशत, ०.१८ प्रतिशत बैतडेली प्रमुख मातृभाषा का रुपमा रहेका छन् र बाकी ०.०४ प्रतिशत अन्य मातृभाषा यस जिल्लामा बोलिदै आएको छ ।

१.१९ गरिबी अवस्था : डोटी जिल्ला गरिबी अवस्था अध्ययन गर्ने नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण २०६६/६७ मा आधारित तयार गरिएको नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८ अनुसार डोटी देशका न्युन समृद्धिदर भएका जिल्ला मध्ये एक हो । यस जिल्लाको गरिबीको दर (समृद्धिदर) ४८.९% रहेको छ । देशका ७५ जिल्लाको गरिबीकोदर/समृद्धिदरको तुलनामा यो जिल्ला ६८ औँ स्थानमा पर्दछ । यस जिल्लाको गरिबी विषमता र गरिबी गहनता क्रमशः १३.५३ % र ५.१७% रहेको छ ।

खण्ड २ : जनसंख्या सम्बन्धि वितरण :

२.१ जनसंख्या तथ्याङ्कको महत्व र आवश्यकता :

जनसंख्या सम्बन्धी तथ्याङ्कको आवश्यकता कुनै एक क्षेत्र वा वर्ग विशेषमा काम गर्ने मानिसलाई मात्र नभई यससँग सम्बन्धित रहने वा जिज्ञासा राख्ने सबै क्षेत्र वा वर्गका नागरिकहरूलाई उत्तिकै पर्दछ। हरेक मानिसहरू आ-आफ्नो पेशामा वा सेवामा लागि रहेका हुन्छन्, ती सबै पेशामा लागेका मानिसहरूले आ-आफ्नो किसिमको आवश्यकता अनुरूप तथ्याङ्कहरूको प्रयोग र प्रचलनमा ल्याउने गर्दछन्। देशको स्वास्थ्य क्षेत्रको योजना बनाउने योजनाकारहरूको लागि आवश्यक पर्ने जनसंख्या तथ्याङ्क र पर्यटन व्यवसायसँग सम्बन्धितहरूले प्रयोग र प्रचलनमा ल्याउने जनसंख्या सम्बन्धी तथ्याङ्कमा उद्देश्यात्मक विभेद रहेको पाईन्छ। त्यसैगरी राष्ट्र र समाजका हरेक अंगमा रहेर काम गर्ने जो कोही सचेत नागरिकहरूलाई यसको सहायता विना भविष्यको योजना बनाउन र बितेका समयमा भए गरेको कामहरूको सहि मूल्याङ्कन गर्न अष्टेरो पर्दछ। जनसंख्यासम्बन्धी तथ्याङ्कको उपयोग सरकार, स्थानीय सरकार, सरकारी र गैर सरकारी संस्था तथा अध्ययन र अनुसन्धानका क्षेत्रमा लागेका मानिसहरूलाई अत्यधिक पर्ने गर्दछ। यस प्रकार समग्र रूपमा भन्नु पर्दा जनसंख्या तथ्याङ्कको आवश्यकता कुनै एक क्षेत्र विशेषको साँघुरो घेराभित्र मात्र नरही व्यापक क्षेत्रको मानिससँग सम्बन्धित रहेको हुन्छ र मानिसको अस्तित्व रहनुजेलसम्म यसको आवश्यकता निरन्तर कायम नै रहने छ।

२.१.१ जनसङ्ख्या (Population): राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार डोटी जिल्लाको जनसङ्ख्या २,११,७४६ जना जसमध्ये पुरुष ९७,२५२ जना (४५.९ प्रतिशत) र महिला १,१४,४९४ जना (५४.१ प्रतिशत) रहेका छन्। यसअनुसार लैंगिक अनुपात (Sex Ratio) अर्थात प्रति १०० महिलामा पुरुषको सङ्ख्या ८४.९ रहेको छ। गत २०५८ सालको जनगणनामा यस जिल्लाको जनसङ्ख्या २,०७,०६६ र लैंगिक अनुपात ९९.९८ थियो। विगत १० वर्ष अवधिमा यस जिल्लाको जनसंख्या ४६८० जनाले मात्र वृद्धि भएको छ।

२.१.२ वार्षिक जनसङ्ख्या वृद्धिदर (Annual population growth rate): यस जनगणनाले २०५८ देखि २०६८ सालसम्मको वार्षिक साला खाला जनसङ्ख्या वृद्धिदर (Average annual exponential population growth rate) ०.२२ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखाएको छ, जुन २०५८ सालको जनगणनाअनुसार (२०४८ देखि २०५८ सालसम्म) वार्षिक जनसंख्या वृद्धि दर सालाखाला २.१४ प्रतिशत थियो। जनसंख्या वृद्धि दर १.९२ मानले घटेको छ।

२.१.३ जनघनत्व (Population Density): जनघनत्व (प्रति वर्ग किलोमिटर क्षेत्रफलमा रहेको जनसङ्ख्या) १०५ जना प्रतिवर्ग किलोमिटर रहेको छ, जुन २०५८ सालमा १०२ थियो। जनघनत्व वि.स.२०३८ सालमा ७५.६ रहेको थियो जुन क्रमश वृद्धि हुँदै आइरहेको छ।

२.१.४ वृहद उमेर समूहअनुसार जनसङ्ख्या (Population by Broad Age Group): यस जिल्लाको कुल जनसङ्ख्याको ४९ प्रतिशत १५ देखि ५९ वर्ष उमेरका रहेको आँकडा २०६८ सालको जनगणनाले देखाएको छ। गत २०५८ सालमा यो उमेर समूहका जनसङ्ख्या ३८.५५ प्रतिशत मात्र थियो। हाल

१४ वर्ष वा सो भन्दा कम उमेरका र ६० वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका जनसङ्ख्या क्रमशः ४३.४ प्रतिशत र ७.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ ।

२.१.५ परिवार सङ्ख्या (Household) : गत २०५८ सालको जनगणनाअनुसार ३६,४६५ परिवार सङ्ख्या देखिएकोमा हाल उक्त सङ्ख्या करिब १३.६४ प्रतिशतले बढेर ४१४४० (संस्थागत समेत) पुगेको छ । यसप्रकार दश वर्षको अवधिमा ४९६५ परिवार थप भएका छन् । संस्थागत परिवार बाहेक यस जिल्लामा ४१,३८३ परिवार रहेका छन् ।

२.१.६ परिवारका सदस्य सङ्ख्या (Household size): यस जिल्लामा हाल प्रति परिवार औषत ५.१ जना सदस्य सङ्ख्या (Average Household Size) रहेको छ, जुन २०५८ मा ५.७ जना थियो । परिवारको औषत आकार बढीकेदार गाउँपालिका गा.वि.स.मा सबैभन्दा बढी (६.१५) र पूर्वीचौकी गाउँपालिकामा सबैभन्दा कम (४.६५) रहेको पाइएको छ । त्यसै गरि ५ जना परिवारका सदस्य संख्या भएको परिवार संख्या सबै भन्दा बढी रहेको छ । परिवारका सदस्य संख्या अनुसार परिवार संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

जम्मा परिवार संख्या	१ जना	२ जना	३ जना	४ जना	५ जना	६ जना	७ जना	८ जना	९ जना वा सो भन्दा बढी
४१,४४०	२,५५९	३,४७८	५,१४१	६,८०८	७,२७७	६,६२३	४,०६८	२,४९४	२,९९२

२.१.७ शहरी जनसङ्ख्या (Urban Population): डोटी जिल्लाको नगरपालिकाक्षेत्रमा बसोबास गर्ने जनसङ्ख्या करिब ३२.२८ प्रतिशत रहेको देखिएको छ । दश वर्ष अघि २०५८ सालमा यसको मान १०.६५ प्रतिशत थियो ।

२.१.८ सबै भन्दा धेरै र कम जनसङ्ख्या भएका गा.वि.स तथा न.पा. : यस पटकको जनगणनाअनुसार यस जिल्लामा सबैभन्दा धेरै जनसङ्ख्या दिपायल सिलगढी नगरपालिको (३६०३८ जना) रहेको छ ।, जुन दश वर्ष अघि २०५८ सालमा २२,०६१ जना थियो । यस जिल्लाको सबैभन्दा जनसंख्या वृद्धिदर उच्च रहेको गा.वि.स. मा घण्टेश्वर गा.वि.स. रहेको छ जसको वार्षिक जनसंख्या वृद्धि दर १.७५ प्रतिशत छ । यसैगरि सबैभन्दा कम जनसंख्या केदारअखाडा गा.वि.स.मा १८३९ रहेको छ भने सबैभन्दा कम जनसंख्या वृद्धि भएको गा.वि.स. कानाचौर रहेको छ जसको वार्षिक जनसंख्या वृद्धिदर -३.७ प्रतिशत मात्र रहेको देखिन्छ ।

२.१.९ घरको स्वामित्व अनुसार परिवार संख्या : यस जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा रहेको जम्मा परिवार संख्या ४१,४४० मध्ये ९४.६% (संख्या ३९१५२) परिवारहरुको बसोबास आफ्नै निजि स्वामित्वमा रहेको घरमा छ भने ३.२% परिवारहरु भाडामा ,०.९% परिवार संस्थागत भवन र १.३% अन्य प्रकारले स्वामित्व भएको घरमा बस्छन् ।

२.१.१० घरको जगको संरचना अनुसार परिवार संख्या : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा रहेको जम्मा परिवार संख्या ४२,३८३ (संस्थागत भवनमा बस्ने बाहेक) अधिकांश परिवारहरु अनुमानित परिवार संख्या ३९,०४९ माटोको जोडाइ भएको इटा वा हुंगाले जग बनेको घरमा बस्छन् । करिब ६८४ परिवार सिमेन्टको जोडाइ भएको इटा वा हुंगावाट जग बनेको घरमा बस्छन् भने ढलान पिलर सहितको घरमा बस्ने परिवार संख्या ७४ मात्र रहेको छ । काठको खम्बा गाडेको घरमा १२४५ परिवारको बसोबास रहेको पाइन्छ बाकी रहेको परिवार संख्या अन्य प्रकारको जग भएको घरमा बस्छन् ।

२.१.११ घरको बाहिरी गार्हो / पर्खालको बनोट अनुसार परिवार संख्या :

यस जिल्लामा अधिकांश परिवार घरको बाहिरी गारो पर्खाल माटोको जोडाइ भएको ईटा/हुंगावाट बनेको घरमा बस्छन् । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार करिब ९२.२% परिवारहरु यस्तो प्रकारको बनावट भएको घरमा बसेको पाइएको छ ।

बाहिरी पर्खालको बनावट	जम्मा परिवार संख्या	प्रतिशत
जम्मा	४१,३८३	१००.००
माटोको जोडाइ भएको इटा/हुङ्गा	३८,१८३	९२.२७
सिमेन्टको जोडाइ भएको इटा/हुङ्गा	१,५३५	३.७१
काठ/ फल्याक	१,०२६	२.४८
बाँस जन्त्य समाग्री	११२	०.२७
काँचो इटा	७	०.०२
अन्य	२२२	०.५४
नखुलेको	२९८	०.७२

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन

सिमेन्टको जोडाइ भएको ईटा/हुङ्गा बाट बनेका घरमा ३.७% परिवारहरु बस्छन् । घरको बाहिरी गारो काठ प्रयोग गरि बनाएको घरमा करिब २.४% परिवारहरु बसेका छन् भने २९८ (०.७२%) परिवारले आफु बसेको घरको बाहिरी बनावट भन्न नसकेको अवस्था रहेको छ ।

२.१.१२ घरको छाना/छतको संरचना अनुसार परिवार संख्या :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा संस्थागत परिवार बाहेक ४१,३८३ परिवार मध्ये अधिकांश परिवार टायल, खपडा वा हुंगा को छाना/छत भएको घरमा ७४.६९% परिवार बसोबास गर्दछन् । खर परालले छोपेको घरमा बस्ने परिवार १५.२५% र टिन च्याददर जस्तापाता को छत भएको घरमा ५.७८% परिवार बस्ने गरेको पाइन्छ । पक्की घर अर्थात सिमेन्ट ढलान गरि छत बनाएका घरमा बस्ने परिवार संख्या १२४० (३%) मात्र रहेको छ । माटो को मात्र घरको छत बनाएर बसेको परिवार संख्या ३२ रहेको छ र ४७८ परिवार ले आफु बसेको घरको छत अन्य भएको वा नखुलेको बताएका छन् ।

छानाको किसिम	परिवार संख्या	प्रतिशत
खर/पराल	६३१२	१५.२५
जस्ता/ टिन/ च्यादर	२३९१	५.७८
टायल/ खपडा/ हुङ्गा	३०९०७	७४.६९
सिमेन्ट ढलान	१२४०	३.००
काठ/ फल्याक	२३	०.०६
माटो	३२	०.०८
अन्य	११४	०.२८
नखुलेको	३६४	०.८८
जम्मा	४१,३८३	१००.००

२.१.१३ जिल्लामा खानेपानीको मुख्य स्रोत अनुसार परिवार संख्या : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार खाना पकाउन वा पिउन प्रयोग गरिने पानीको मुख्य स्रोत अनुसार परिवार संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

जम्मा परिवार संख्या	धारा / पाइप	ट्युबवेल/ हाते पम्प	ढाकिएको इनार/कुवा	खुला इनार/कुवा	मूल धारा	नदी/खोला	अन्य	नखुलेको
४१३८३	२६२६८	३१	१०४१	२४९८	८२४५	२८८२	२५०	१६८

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

२.१.१४ खाना पकाउन प्रयोग गरिने इन्धनको प्रयोग अनुसार परिवार संख्या :

डोटी जिल्लामा राष्ट्रिय जनगणना २०५८ मा ८७.५१% परिवारले खाना पकाउन इन्धनको रूपमा अक्सर काठ दाउरा प्रयोग गरेका थिए भने राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार मट्टितेल तथा एल.पि.जि. ग्याँसको प्रयोग गर्ने परिवार संख्या राष्ट्रिय जनगणना २०५८ को १०.९% बाट घटेर ३.२% पुगेको छ । खाना पकाउन इन्धनको रूपमा मट्टितेलको प्रयोग घटेको पाइन्छ । त्यसै गरि खाना पकाउने प्रमुख इन्धनको रूपमा विद्युत ,गुइठा आदि को प्रयोग पनि केहि परिवारमा भएको पाइन्छ । बायोग्यास प्रयोग गर्ने परिवार संख्या ०.१% रहेको छ ।

इन्धनको किसिम	काठ/दाउरा	मट्टितेल	एल.पि.जि. ग्याँस	गुइठा	बायो ग्याँस	विद्युत	अन्य	नखुलेको	जम्मा
परिवार संख्या	३९,७२०	२०६	१,१३१	३३	५५	६	५९	१७३	४१,३८३
प्रतिशत	९६.०	०.५	२.७	०.१	०.१	०.०	०.१	०.४	१००.०

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

२.१.१५ बत्ति बाल्न प्रयोग गरिने साधन अनुसार परिवार संख्या:

यस जिल्लामा विगत दश वर्ष राष्ट्रिय जनगणना २०५८ बाट राष्ट्रिय जनगणना २०६८ सम्म आइपुग्दा बत्ती बाल्न उर्जाको रूपमा विजुली प्रयोग गर्ने परिवार संख्या २९.८% बाट बढेर ३०.२% , मट्टितेल ६१.२% बाट घटेर १०.१% पुगेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार सोलार प्रयोग गर्ने परिवार संख्या १२% र बत्ति बाल्न उर्जाको स्रोत विजुली , मट्टितेल बायो ग्याँस, सोलार भन्दा अन्य नै प्रयोग गर्ने (जस्तै भुरो, ब्याट्री , दाउरा आदि) परिवार ४६.९ प्रतिशत रहेको पाइन्छ भने स्रोत नखुलेको परिवार संख्या १७२ रहेको छ।

बत्तिको प्रकार	परिवार संख्या	प्रतिशत
विजुली	१२,४९८	३०.२
मट्टितेल	४,१८५	१०.१
बायो ग्याँस	१४८	०.४
सोलार	४,९८४	१२
अन्य	१९,३९६	४६.९
नखुलेको	१७२	०.४
जम्मा	४१३८३	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८

२.१.१६ चर्पीको प्रकार अनुसार परिवार संख्या :

यस जिल्लालाई खुला दिशा मुक्त क्षेत्र घोषणा गरि सकेको अवस्था छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार करिब ५८.३% परिवार संग अझै पनि कुनै प्रकारको पनि चर्पी नभएको अवस्था छ । राष्ट्रिय जनगणना २०५८ को प्रतिवेदन अनुसार चर्पी प्रयोग नगर्ने परिवार ६६.३% रहेका थिए । राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

आधुनिक प्रकार (फूलस भएको) को चर्पी प्रयोग गर्ने परिवार ५.५% मात्र रहेकोमा हाल राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार २५.५% पुगेको छ भने साधारण प्रकारको चर्पी प्रयोग गर्ने परिवार विगत दश वर्षमा २५.६%बाट घटेर १५.९ प्रतिशत पुगेको छ ।

चर्पीको प्रकार		परिवार संख्या	प्रतिशतमा
चर्पी नभएको		२४,११३	५८.३
चर्पी भएको	फूलस भएको	१०,५३१	२५.४
	साधारण	६,५७५	१५.९
नखुलेको		१६४	०.४
जम्मा		४१३८३	१००

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन

२.२ वि.सं.२०२८ साल देखि हाल सम्मका जनगणनाबाट प्राप्त डोटी जिल्ला केहि महत्वपुर्ण सूचकहरुको तुलनात्मक विवरण:

विवरण	जनगणना वर्ष (वि.सं.)				
	२०२८	२०३८	२०४८	२०५८	२०६८
कूल जनसंख्या	१६६०७	१५३१३५	१६७१६८	२०७०६६	२११७४६
औषत वार्षिक जनसंख्या बृद्धीदर	-५.३	-०.८१	०.८८	२.१४	०.२२
जनघनत्व (प्रति वर्ग कि.मि.)	५७	७५.६	८२.६	१०२	१०५
घरपरिवार संख्या	३०८२९	२८१७०	३१५५७	३६४६५	४१४४०
परिवारको औषत आकार	५.३	५.४	५.३	५.७	५.१
पुरुष महिला अनुपात (Sex-ratio)	९६.६	९६.४	९३.७	९९.९८	८४.९
देशको कूल जनसंख्यामा जिल्लाको अंश (%मा)	१.४३	१.०२	०.८	०.८९	०.७९
जिल्लाको शहरी जनसंख्या (प्रतिशतमा)	-	--	७.४	१०.६५	१२.५
देशको कूल शहरी जनसंख्याको अंश (%मा)	-	--	०.७३	०.६८	०.५८
अनुपस्थित (देश बाहिर रहेको) जनसंख्या	१२७३०	७६१०	--	१५९४७	२३५४४
जनसंख्या दोब्बर हुन लाग्ने समय (वर्षमा)	--	--	८०	३३	३१०

स्रोत :रा.ज.ग प्रतिवेदन, के.त.वि

२.३ लिङ्ग र ५ वर्ष उमेर समुह अनुसार जनसंख्या वितरण :

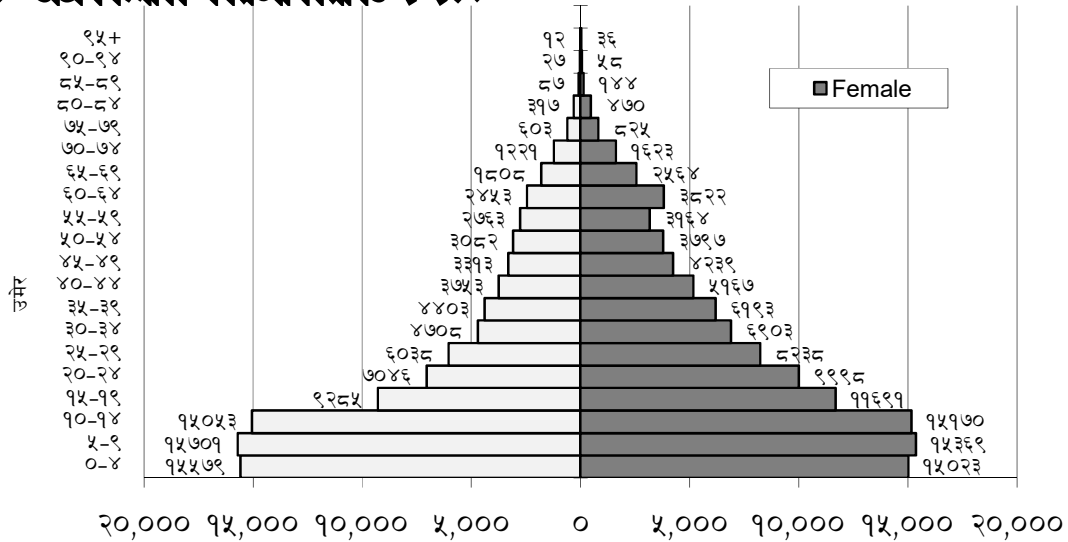
यस डोटी जिल्लाको जनसंख्या राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार ५ वर्ष उमेर समुह र लिङ्ग अनुसार निम्न तालिका अनुसार रहेको पाइन्छ । हाल ५ वर्ष मुनिको जनसंख्या १४.५ प्रतिशत रहेको छ जुन राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार १३.९५ प्रतिशत रहेको थियो । उमेर समुह ५-९ वर्ष भएका जनसंख्या (१४.७ प्रतिशत) सबै उमेर समुह भन्दा उच्च रहेको पाइन्छ । डोटी जिल्लामा १५ वर्ष मुनिको जनसंख्या ४३.४ प्रतिशत रहेको छ भने उमेर १५-५९ वर्ष सम्मको जनसंख्या ४९ प्रतिशत रहेको छ , जुन राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार कुल जनसंख्याको ५३.०६ % रहेको थियो । त्यसैगरि उमेर ६० वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या कुल जनसंख्याको ७.६ % रहेको छ , राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार यो जनसंख्या कुल जनसंख्याको ५.८९ % मात्र रहेको थियो ।

आदिवासी जनगणना २०११ - जनसंख्या

उमर समूह	जनसंख्या			लिंगानुपात
	पुरुष	महिला	जम्मा	
०-४	१५,५७९	१५,०२३	३०,६०२	१४.५
५-९	१५,७०१	१५,३६९	३१,०७०	१४.७
१०-१४	१५,०५३	१५,१७०	३०,२२३	१४.३
१५-१९	९,२८५	११,६९१	२०,९७६	९.९
२०-२४	७,०४६	९,९९८	१७,०४४	८.०
२५-२९	६,०३८	८,२३८	१४,२७६	६.७
३०-३४	४,७०८	६,९०३	११,६११	५.५
३५-३९	४,४०३	६,१९३	१०,५९६	५.०
४०-४४	३,७५३	५,१६७	८,९२०	४.२
४५-४९	३,३१३	४,२३९	७,५५२	३.६
५०-५४	३,०८२	३,७९७	६,८७९	३.२
५५-५९	२,७६३	३,१६४	५,९२७	२.८
६०-६४	२,४५३	३,८२२	६,२७५	३.०
६५-६९	१,८०८	२,५६४	४,३७२	२.१
७०-७४	१,२२१	१,६२३	२,८४४	१.३
७५-७९	६०३	८२५	१,४२८	०.७
८०-८४	३१७	४७०	७८७	०.४
८५-८९	८७	१४४	२३१	०.१
९०-९४	२७	५८	८५	०.०
९५+	१२	३६	४८	०.०
कुल	९७,२५२	११४,४९४	२११,७४६	१००.०

स्रोत : राष्ट्रीय जनगणना २०११

२.४ आदिवासी जनसंख्या का लिंगानुपात २०११

२.५ धर्म अनुसार जनसंख्या :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार डोटी जिल्लामा जम्मा ७ प्रकारका धर्म मान्ने जनसंख्याको बसोबास भइरहेको पाइन्छ । हिन्दु धर्म मान्ने जनसंख्या २,०९,७१० (९९ प्रतिशत) जना रहेकोछ । हिन्दु धर्म मान्दै आएको जनसंख्या राष्ट्रिय जनगणना २०५८ अनुसार २,०४,५४३ रहेको थियो । बौद्ध धर्मात्मवीहरुको संख्या घटेको र क्रिस्चियनहरुको जनसंख्या मा १०१ जनाले वृद्धि भएको छ । यस जिल्लाका सबै जसो गा.वि.स.हरुमा हिन्दुहरुको जनसंख्या उच्च रहेको पाइन्छ ।

तालिका नं ५ : डोटी जिल्लाको धर्म अनुसार जनसंख्या

लिंग	जम्मा	हिन्दु	बौद्ध	क्रिसियन	इस्लाम	प्रकृती	वहई	किराँत	अन्य नखुलेको
पुरुष	९७२५२	९६२२३	८०५	१२५	६७	८	४	१	१९
पुरुष प्रतिशत	१००.०	९८.९	०.८	०.१	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०
महिला	११४४९४	११३४८७	७८६	१४८	४९	६	२	०	१६
महिला प्रतिशत	१००.०	९९.१	०.७	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०	०.०
जम्मा	२११७४६	२०९,७१०	१५९१	२७३	११६	१४	६	१	३५
जम्मा प्रतिशत	१००.०	९९.०	०.८	०.१	०.१	०.०	०.०	०.०	०.०

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

२.६ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार डोटी जिल्लामा २१ वटा मातृभाषा बोल्ने जनसंख्याको बसोबास रहेको छ । यस जनगणनामा पहिलो पटक डोटेली भाषा मातृभाषाको रूपमा बोल्ने जनसंख्याको तथ्यांक सार्वजनिक भएको थियो । डोटी जिल्लामा सबै भन्दा बढी बोलिने मातृभाषा डोटेली भाषा (९०.०६ %) रहेको छ । त्यसै गरि नेपाली मातृभाषा भएको जनसंख्या ७.४ % रहेको छ । राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार डोटी जिल्लामा बोलिने प्रमुख १० मातृभाषा यस प्रकार रहेका छन् ।

तालिका नं ६ : डोटी जिल्लाको मातृभाषा अनुसार जनसंख्या

सि.नं.	मातृभाषा	जम्मा	पुरुष	महिला	जम्मा प्रतिशत
१	डोटेली	१९०६९१	८५४५९	१०५२३२	९०.०६
२	नेपाली	१५७१८	८६४७	७०७१	७.४२
३	मगर	२०८५	१०७०	१०१५	०.९८
४	खाम	८९२	४३८	४५४	०.४२
५	बैतडेली	३८१	३४३	३८	०.१८
६	थारु	३२५	२४८	७७	०.१५
७	मैथली	२६४	१९०	७४	०.१२
८	अछामी	२५०	१३७	११३	०.१२
९	बभांगी	१६६	८६	८०	०.०८
१०	दार्चुलेली	१२०	११०	१०	०.०६
११	अन्य	८५४	५२४	३३०	०.४०

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

२.७ वैवाहिक अवस्था (उमेर १० बर्ष वा सो भन्दा माथिका मात्र):

यस जिल्लामा दश वर्ष वा सोभन्दा माथिल्लो उमेरको कुल जनसंख्याको ६४.१९% जनसंख्याले कम्तीमा एक पटक विवाह गरेको पाइन्छ। विभिन्न प्रकारको वैवाहिक अवस्था हेर्दा एकल विवाह गरेको संख्या सबैभन्दा उच्च रहेको छ। यस जिल्लामा बिदुर/विधवा तथा सम्बन्ध विच्छेदन (पारपाचुके) गरेको जनसंख्या क्रमशः ८.३% र ०.१% रहेको छ। त्यसै गरि यस जिल्लामा विवाहित महिला मध्ये २.३% महिलाहरूले पुनर्विवाह गरेको पाइन्छ।

तालिका नं ७ : डोटी जिल्लाको वैवाहिक अवस्था

लिङ्ग	जनसंख्या	अविवाहित	एकल विवाह	बहुविवाह	पुनर्विवाह	बिदुर/विधवा	पारपाचुके	छुटिएर बसेका
पुरुष	६५९७२	२७९२५	३३४४६	१५७६	१८७९	१०५९	३७	५०
महिला	८४१०२	२५८१०	४९४३७	३११	१३७४	६९५९	६४	१४७
जम्मा	१५००७४	५३७३५	८२८८३	१८८७	३२५३	८०१८	१०१	१९७

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

२.८ पहिलो विवाह गर्दाको उमेर(Age at First Marriage):

दश वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका विवाहित व्यक्तिहरूको सबै भन्दा ठूलो हिस्साको पहिलो विवाह १५ देखि १९ वर्षको उमेरमा भएको देखिन्छ। यो उमेरभित्र ५२.६५ प्रतिशत विवाहित व्यक्तिहरूको पहिलो विवाह भएको पाइएको छ। डोटी जिल्लामा सबै भन्दा बढी करिव ४१.१३ प्रतिशत पुरुषहरूको २०-२४ वर्षको उमेरमा पहिलो विवाह भएको देखिन्छ र ६०.७९ प्रतिशत महिलाहरूको पहिलो विवाह १५-१९ वर्ष उमेरमा नै भएको पाइन्छ। करिव ८२.९ प्रतिशत महिलाहरूको र ४४ प्रतिशत पुरुषहरूको पहिलो विवाह गर्दाको उमेर १९ वर्ष मुनिनै रहेको देखिन्छ। यसैगरि १० वर्ष मुनी नै पहिलो विवाह हुने ४७ पुरुष र १००३ महिला तथा पचास वर्षको उमेर पार गरीसकेपछि पहिलो विवाह हुनेहरू ६ जना पुरुष र ४ जना महिलाहरू रहेको देखिन्छ।

तालिका नं ८ : डोटी जिल्लामा पहिलो विवाह गर्दाको उमेर अनुसार जनसंख्या

लिङ्ग	१० वर्ष वा सो भन्दा माथि को	१० वर्ष वा सो भन्दा माथि विवाहित जनसंख्या	पहिलो विवाह गर्दाको उमेर वर्ष									
			१०-१४	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९	५०+	
पुरुष	६५९७२	३८०४७	४७	१४२४	१५२८६	१५६४९	४४१५	८७४	२२६	१००	२०	६
महिला	८४१०२	५८२९२	१००३	११८७८	३५४३३	८९३७	८१७	१५३	४४	१९	४	४
जम्मा	१५००७४	९६३३९	१०५०	१३३०२	५०७१९	२४५८६	५२३२	१०२७	२७०	११९	२४	१०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

२.९ अपाङ्गताको भएको जनसंख्या : राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार डोटी जिल्लामा कुल जनसंख्याको ३.४ प्रतिशत अपाङ्ग जनसंख्या रहेको छ। अपाङ्ग जनसंख्या ७,३०२ मध्ये सबै ३,५८३ पुरुष र ३,७१९ महिला रहेका छन्। सबै बढी शारीरिक रूपले अपाङ्गता भएको जनसंख्या (३६.२ प्रतिशत) रहेको छ। राष्ट्रिय जनगणना २०६८ मा ८ किसिमको अपाङ्गता सम्बन्धि विवरण सोधिएका थिए। जुन यस प्रकार छन्।

तालिका नं ९ : डोटी जिल्लामा अपाङ्गता भएको जनसंख्या

लिंग	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत जम्मा
अपाङ्गता भएको जनसंख्या	३५८३	३७१९	७३०२	१००.०
शारीरिक अपाङ्गता	१,३४०	१,३०२	२,६४२	३६.२
दृष्टीविहीन	७०५	१,०१७	१,७२२	२३.६
श्रवण शक्ति नभएका	६९३	७०३	१,३९६	१९.१
श्रवण शक्ति तथा दृष्टी नभएका	५६	६८	१२४	१.७
बोलाइ सम्बन्धी अपाङ्गता	३७७	२४४	६२१	८.५
मानसिक अपाङ्गता	१३३	९६	२२९	३.१
बौद्धिक अपाङ्गता	७०	६६	१३६	१.९
बहुअपाङ्गता	२०९	२२३	४३२	५.९

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

२.१० अनुपस्थित जनसंख्या :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लाबाट ११.१% जनसंख्या अनुपस्थित भएको देखिन्छ । अनुपस्थित जनसंख्या मध्ये ४५.४% जनसंख्या १५ देखि २४ वर्ष उमेर समुहको जनसंख्या सबै भन्दा बढी अनुपस्थित रहेको छ । यस जिल्लाबाट करिब ११.४% महिला जनसंख्याको अनुपस्थिति रहेको छ । यस जिल्लाबाट अनुपस्थित मध्ये अधिकांश करिब ९६.७% भारत मा रहेको छ भने बाँकी ३.३% अन्य मुलुकमा रहेको छ । अन्य मुलुकमा भारत बाहेक एशियाली मुलुक , मध्य पूर्वी देशहरु , युरोप, क्यानाडा/अमेरिका मा रहेको जनसंख्या क्रमश ०.६%, १.२%, ०.१% र ०.१% रहेको छ । डोटी जिल्लाबाट विभिन्न उमेर समुह अनुसार अनुपस्थित रहेको जनसंख्या यस प्रकार छ ।

तालिका नं १० : डोटी जिल्लामा अनुपस्थित जनसंख्या विवरण

उमेर समुह वर्ष	महिला	पुरुष	जम्मा
०० - १४	६६२	२,६६६	३,३२८
१५ - २४	१,०४८	९,६३८	१०,६८६
२५ - ३४	६०१	४,५९१	५,१९२
३५ - ४४	१६५	२,२३०	२,३९५
४५ - ५४	५५	१,०३७	१,०९२
५५ - ६४	२९	३९७	४२६
६५ +	१२	८९	१०१
नखुलेको	११२	२१२	३२४
जम्मा	२,६८४	२०,८६०	२३,५४४

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

२.११ नागरिकता अनुसार बसोबास जनसंख्या विवरण :

डोटी जिल्लामा जम्मा १३६ जना विदेशी नागरिकको उपस्थिति देखिन्छ । विदेशी नागरिकता लिएका गैर नेपालीहरु मध्ये भारतीय नागरिकको जनसंख्या बढी रहेको छ ।

तालिका नं ११ : डोटी जिल्लामा नागरिकता अनुसार बसोबास जनसंख्या

लिङ्ग	जम्मा	नेपाल	भारत	चीन	अन्य
पुरुष	९७२५२	९७१८४	६०	२	६
महिला	११४४९४	११४४२६	३१	४	३३
जम्मा	२११७४६	२११६१०	९१	६	३९

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

खण्ड ३ : शिक्षा

३.१. जिल्लाको शैक्षिक अवस्था :

सामाजिक एवं मानव विकासको एक महत्वपूर्ण आयामको रूपमा रहेको क्षेत्र शिक्षा क्षेत्र हो । पछिल्लो राष्ट्रिय जनगणना, २०६८ अनुसार यस जिल्लाको साक्षरता दर ५६.४ प्रतिशत (नेपालको ६५.९४ प्रतिशत र सुदूरपश्चिमाञ्चलको ६३.४८ प्रतिशत) रहेको छ । लैङ्गिक हिसाबले यो जिल्लामा पनि अन्यत्र भन्ने केही विभेद रहेको पाईन्छ । जस्तै: यस जिल्लाको पुरुषको साक्षरता दर ७३.४ प्रतिशतको तुलनामा महिलाको साक्षरता दर ४२.३ प्रतिशत मात्र रहेको छ । पुरुष र महिलाको साक्षरता दरमा लगभग ३१ अंकको फरक देखिन्छ । यस जिल्लाका अन्य शैक्षिक तथ्यांकहरु निम्न बमोजिम रहेका छन् ।

लिंग	५ वर्ष माथिको जनसंख्या	जनसंख्या				
		पढ्न र लेख्न सक्ने	पढ्न मात्र सक्ने	पढ्न र लेख्न नसक्ने	नखुलेको	साक्षरता दर प्रतिशतमा
पुरुष	८१,६७३	५९,९५६	२,६५३	१८,९९२	७२	७३.४
महिला	९९,४७१	४२,११५	३,३०७	५३,८९१	१५८	४२.३
जम्मा	१,८१,१४४	१,०२,०७१	५,९६०	७२,८८३	२३०	५६.४

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

३.२ साक्षरतादर अनुसार गाउँपालिका / नगरपालिकाहरु :

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस डोटी जिल्लाका ७ वटा गाउँपालिका तथा २ नगरपालिका मध्ये जोरायल गाउँपालिकाको साक्षरता सबै भन्दा उच्च ७०.१% रहेको छ भने सबै भन्दा न्युन साक्षरता सायल गाउँपालिकाको ४४.१% रहेको छ । यस जिल्लाका गाउँपालिका र नगरपालिकाहरुको साक्षरता विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका नं. १२ : गाउँपालिका/ नगरपालिका अनुसार साक्षरता दर

सि. नं.	गाउँपालिका / नगरपालिकाको नाम	परिवार संख्या	जम्मा जनसंख्या	साक्षरता प्रतिशत		जम्मा साक्षरता प्रतिशत
				पुरुष	महिला	
१	जोरायल गाउँपालिका	३८२३	२१२९६	८२.२	५८.१	७०.१
२	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	७४६४	३६०३८	८२.३	४७.९	६४.९
३	बडीकेदार गाउँपालिका	२७२१	१६७३१	७४.७	५१.३	६२.८
४	बोगटान गाउँपालिका	३१३१	१७९०६	७१.०	४१.४	५५.२
५	शिखर नगरपालिका	६६७५	३२३२६	७३.५	४१.९	५५.१
६	के.आई.सिं. गाउँपालिका	४२५९	२०९०३	६९.१	३९.८	५२.०
७	पूर्वीचौकी गाउँपालिका	४८३७	२२४८९	६९.३	३८.२	५१.२
८	आदर्श गाउँपालिका	४७५७	२४४८२	६५.९	३३.१	४६.८
९	सायल गाउँपालिका	३७७३	१९५७५	६१.३	३०.६	४४.१

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ प्रतिवेदन

३.३ विगत ४ वर्षको जिल्लाको एस.एल.सी. परीक्षा उत्तिर्णदर :

यस जिल्लाको विगत ४ बर्ष देखि क्रमशः सरकारी तथा निजी विद्यालयहरुको संख्यामा वृद्धि भइरहेको छ । एस.एल.सी. परीक्षा दिने विद्यार्थी संख्यामा पनि वृद्धिनै भएको छ ।

तालिका नं. १३ : डोटीको एस.एल.सी. परीक्षा उत्तीर्ण अवस्था

शैक्षिक सत्र	विद्यालय संख्या		परीक्षार्थी संख्या		उत्तीर्ण संख्या		उत्तीर्ण प्रतिशत	
	सरकारी विद्यालयहरु	निजी विद्यालयहरु	सरकारी	निजी	सरकारी	निजी	सरकारी	निजी
२०७०	७५	०५	२०३५	९५	३२१	४८	१५.७२	५०.५३
२०७१	७५	०५	२१४४	९२	५४९	७४	२५.६०	८०.४३

स्रोत: जि.शि.का डोटी

३.४ विगत २ वर्षको जिल्लाको SEE परीक्षामा सम्मिलित विद्यार्थी , विद्यालय संख्या र नतीजा : तालिका नं. १४ : डोटीको एस.इ.इ. परीक्षा उत्तीर्ण अवस्था

शैक्षिक सत्र	विद्यालय संख्या		परीक्षार्थी संख्या		ग्रेड	संख्या
	सरकारी विद्यालयहरु	निजी विद्यालयहरु	सरकारी विद्यालयहरु	निजी विद्यालयहरु		
२०७२	७६	०६	२४९७	११६	A+	१०
					A	७५
					B+	१६५
					B	२८०
					C+	५९७
					C	८९४
					D+	४८०
२०७३	७६	०८	२६२८	१६३	A+	१५
					A	९५
					B+	१९४
					B	३६६
					C+	६३३
					C	९५५
					D+	४८८
D	४५					

स्रोत: जि.शि.का डोटी

३.५ श्रोतकेन्द्र अनुसार विद्यालयको संख्या :

क्र. सं.	श्रोतकेन्द्र	बाल विक।स केन्द्र	विद्यालय संख्या सामुदायिक					विद्यालय संख्या संस्थागत					गा.वि.स. /न.पा.
			प्रा.वि.	नि.मा.वि.	मा.वि.	उ.मा.वि.	जम्मा	प्रा.वि.	नि.मा.वि.	मा.वि.	उ.मा.वि.	जम्मा	
१	दिपायल	३१	२१	९	२	३	३५	७	३	४	३	१७	दि.सि.न.पा., कलेना खातिवडा
२	फुलौट	५७	३६	७	६	४	५३	७	०	०	०	७	लडागडा,काडामाण्डौ,गा जरी, गौरागाउ,सानागाँउ,पोखरी, खिरसैन , बगलेक
३	लुसाकोट	१५	१६	३	२	२	२३	२	०	०	०	२	डौड , तोलेनी
४	देहीमाण्डौ	४५	२२	७	७	२	३८	७	२	१	०	१०	दहकालिकास्थान, कालिकास्थान, महादेवस्थान,गिरिचौका,छ पाली, बाभककानी,लामिखाल
५	उच्चाकोट	२७	२२	७	१	४	३४	२	१	१	०	४	जिजौडामाण्डौ,बारपाटा,ब नलेक, लाटामाण्डौ , तिजाली
६	बुडर	१४	८	३	१	१	१३	१	१	०	०	२	घण्टेश्वर , छथिवन
७	जोरायल	१८	१५	५	२	१	२३	१	०	०	०	१	सरस्वतीनगर , लक्ष्मीनगर
८	निरौली	१४	११	३	४	२	२०	०	०	०	०	०	निरौली , गडसेरा
९	बछैन	२६	१०	६	५	१	२२	१	०	०	०	१	बछैन , मान्नाकापडी
१०	लानाकेदारेश्वर	१९	१०	७	१	२	२०	०	०	०	०	०	लानाकेदारेश्वर , घाँडल
११	खत्याडी	२३	२२	२	६	१	३१	०	०	०	०	०	चवराचौतारा,केदारअखाडा ,कानाचौर,सिमचौर , सातफेरी
१२	डुम्राकोट	१६	७	६	१	१	१५	१	०	०	०	१	तिखात्तर , गगुडा
१३	वायल	२५	१६	२	३	२	२३	३	१	०	०	४	धिरामाण्डौ,रानागाउ , दुर्गामाण्डौ ,वासुदेवी
१४	कफलेकी	३५	११	२	५	१	१९	४	१	१	०	६	भूमिराजमाण्डौ, कफलेकी , मुडेगाउ
१५	मुडभरा	२०	१३	४	०	३	२०	२	०	०	०	२	पचनाली , मुडभरा
कुल जम्मा		३८५	२४०	७३	४६	३०	३८९	३८	९	७	३	५७	

स्रोत: जि.शि.का डोटी

३.६ शैक्षिक तह उत्तिर्ण अनुसार जनसंख्या विवरण : यस जिल्लामा ५ वर्ष वा सो भन्दा माथि उमेरको जनसंख्याले हाल उत्तिर्ण गरेको तह अनुसार जनसंख्या विवरण यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका नं. १५ : शैक्षिक तह उत्तिर्ण अनुसार जनसंख्या

शैक्षिक तह	कुल	पुरुष	महिला	जम्मा
बालबालिका	६३,९६२	५,५७६	४६,२१०	१०,१७२
प्रारम्भिक	३०,३४२	५,२३२	२४,८३१	५५,१७३
माध्यमिक	१२,१२४	७,३६५	७,३६५	१९,४८९
उच्च माध्यमिक	५,७८२	३,२०१	३,२०१	८,९८३
सामुदायिक	४,५५१	२,०३१	२,०३१	६,५८२
संस्थागत	२,७०२	९९५	९९५	३,६९७
सामुदायिक	१,००८	३४८	३४८	१,१७६
संस्थागत	५३	५३	५३	३८३
संस्थागत	५३	५३	५३	१००
संस्थागत	१,३१९	१,३१९	२,१६३	३,४८२
संस्थागत	१५७	१५७	१५७	२९९

स्रोत: राष्ट्रिय जनगणना २०६८ प्रतिवेदन

३.७ जिल्लामा रहेका शिक्षण संस्थाहरुको विवरण (शै.स. २०७३) :

तालिका नं. १६ : जिल्लामा रहेका शिक्षण संस्थाहरु

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१३७	२४८	०	०	३८५
प्रा.वि.	०	०	३८	२४०	२७८
नि.मा.वि.	०	०	९	७३	८२
मा.वि.	०	०	७	४६	५३
उ.मा.वि.	०	०	३	३०	३३
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	१	३	४
क्याम्पस	०	०	६	१	७
जम्मा	१३७	२४८	६४	३९३	८४२

स्रोत: जि.शि.का डोटी

३.७ जिल्लामा तहगत रुपमा शिक्षक संख्या :

(सामुदायिक विद्यालय राहत र दरबन्दि तर्फ शै.स. २०७३)

तालिका नं. १७ : जिल्लामा रहेका शिक्षक संख्या

गाउँपालिका/नगरपालिका	तह	जम्मा	महिला	पुरुष
आदर्श गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	११८	२०	९८
	माध्यमिक (९-१२)	१८	१	१७
	जम्मा	१३६	२१	११५
के.आई.सिं.गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	१०६	२३	८३
	माध्यमिक (९-१२)	२२	०२	२०
	जम्मा	१३८	२५	११३
जोरायल गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	१९१	५६	१३५
	माध्यमिक (९-१२)	३५	०१	३४
	जम्मा	२२६	५७	१६९
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	आधारभूत (१-८)	१६६	६३	१०३
	माध्यमिक (९-१२)	३२	०१	३१
	जम्मा	१९८	६४	१३४
पूर्वीचौकी गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	१५१	३७	११४
	माध्यमिक (९-१२)	२८	०१	२७
	जम्मा	१७९	३८	१४१
बडीकेदार गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	१४१	२३	११८
	माध्यमिक (९-१२)	१९	०	१९
	जम्मा	१६०	२३	१३७
बोगटान गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	१२३	३७	८६
	माध्यमिक (९-१२)	१४	०	१४
	जम्मा	१३७	३७	१००
शिखर नगरपालिका	आधारभूत (१-८)	२४८	७४	१७४
	माध्यमिक (९-१२)	५९	०६	५३
	जम्मा	३०७	८०	२२७
सायल गाउँपालिका	आधारभूत (१-८)	८८	०८	८०
	माध्यमिक (९-१२)	१६	०१	१५
	जम्मा	१०४	०९	९५
डोटी	आधारभूत (१-८)	१३३२	३४१	९९१
	माध्यमिक (९-१२)	२४३	१३	२३०
	जम्मा	१५७५	३५४	१२२१

स्रोत: जि.शि.का डोटी

३.८ जिल्लाका अन्य शैक्षिक सूचकहरु :

क्र. सं.	सूचक	आ.व. २०७१/७२ को अवस्था	आ.व. २०७२/७३को अवस्था
१	६ वर्ष माथिको साक्षरता प्रतिशत	५९.६	५९.६
२	बाल विकास केन्द्रको अनुभवसहित कक्षा १ मा भर्ना	४८	५४
३	बाल विकास केन्द्रको कुल भर्ना दर	५२	५६
४	प्रा.वि. तहको सहजै देखिने भर्ना दर	१२९.१	१३०.१
५	प्रा.वि. तहको खुद भर्ना दर	९२.१	९५
६	नि.मा.वि. तहको सहजै देखिने भर्ना दर	६८.८	६५.४
७	नि.मा.वि. तहको खुद भर्ना दर	४९.७	६५
८	मा.वि. तहको सहजै देखिने भर्ना दर	५२.५	५८
९	मा.वि. तहको खुद भर्ना दर	३३	३५
१०	प्रा.वि.शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:४०.९४	१:३६.६४
११	नि.मा.वि.शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:५३.९२	१:५४.४४
१२	मा.वि.शिक्षक विद्यार्थी अनुपात	१:३१.९२	१:३४.३६
१३	प्रा.वि. लैंगिक सूचकांक भर्नादरको आधारमा	०.९	१
१४	नि.मा.वि. लैंगिक सूचकांक भर्नादरको आधारमा	०.९	१
१५	मा.वि. लैंगिक सूचकांक भर्नादरको आधारमा	१	१
१६	प्रा.वि.उत्तीर्ण दर	७७.३	७६.११
१७	प्रा.वि.कक्षा छाड्ने दर	७.२	६.५
१८	प्रा.वि.कक्षा दोहर्याउने दर	१५.५	१३
१९	नि.मा.वि.उत्तीर्ण दर	८१.२	८२.८३
२०	नि.मा.वि.कक्षा छाड्ने दर	९.३	९.८८
२१	नि.मा.वि.कक्षा दोहर्याउने दर	९.५	११.३४
२२	मा.वि.उत्तीर्ण दर	१७.७	२७.६
२३	मा.वि.कक्षा छाड्ने दर	६.१	११.१८
२४	मा.वि.कक्षा दोहर्याउने दर	५.२	७.९८
२५	कक्षा ३ को सिकाइ उपलब्धि	४६.९	४३.२२
२६	कक्षा ५ को सिकाइ उपलब्धि	४४.२	३५.३४
२७	कक्षा ८ को सिकाइ उपलब्धि	४३.३	४२.३८

स्रोत : जि.शि.का ,डोटी

खण्ड : ४ कृषि

यस खण्डमा राष्ट्रिय कृषि गणना, २०६८ बाट प्राप्त महत्पूर्ण नतिजाहरु प्रस्तुत गरिएका छन । डोटी जिल्लामा ३६ हजार ८ सय ४० कृषक परिवार छन्, जसमध्ये ४ सय ६ खेतीपाती नगरेर पशुपक्षी पालन मात्र गरेका कृषक परिवार पाइएको छ । १० वर्ष अघिको तुलनामा कृषक परिवारको संख्यामा ३ हजार ५ सय ५४ ले वृद्धि भएको देखिएको छ । कृषक परिवारको चलनमा रहेको जग्गाको क्षेत्रफल १६ हजार ३ सय ८२.५ हेक्टर भएको अनुमान छ, जुन १० वर्ष अघिको तुलनामा करिब १ हजार ३ सय ४ हेक्टर ले कमी देखिएको छ । अघिल्लो कृषि गणना, २०५८ मा प्रतिपरिवारले चलन गरेको सबै जग्गाको औषत क्षेत्रफल ०.५३ हेक्टर थियो भने पछिल्लो कृषि गणना, २०६८ मा यो घटेर ०.४५ हेक्टर हुन पुगेको छ । अघिल्लो कृषि गणना, २०५८ मा प्रतिपरिवारले चलन गरेको कित्ताको संख्या ४.४ बाट बढेर पछिल्लो कृषि गणना, २०६८ मा ४.७ हुन पुगेको छ । प्रतिकित्ताको औषत क्षेत्रफल ०.१२ हेक्टरबाट घटेर ०.०९६ हेक्टर भएको छ । यस जिल्लाको वाली सघनता १.८ रहेको छ जुन नेपालको राष्ट्रिय औषत १.८३ भन्दा कमी हो । कृषि गणना, २०६८ अनुसार कुल खेतीयोग्य जग्गाको ४०.८ प्रतिशत जग्गामा मात्र सिंचाई सुविधा उपलब्ध रहेको छ ।

४.१ कृषक परिवार (कृषि चलन) संख्या :

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा जम्मा ३६८४० (८८.९%) परिवारले कृषिकार्य गरेको पाईन्छ । जसमध्ये ९८.८% ले खेतीपाती गर्दछन् भने १.२% ले पशुपक्षीमात्र पालेका कृषक परिवार छन् । राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ अनुसार जम्मा ९१.३% कृषक परिवार मध्ये खेतीपाती गर्ने र पशुपक्षीमात्र पाल्ने कृषक परिवार कमश ९९.२% र ०.८% रहेका थिए ।

विवरण	गणना वर्ष		दश वर्षको अवधिमा आएको परिवर्तन प्रतिशतमा
	२०५८	२०६८	
कृषिचलन (जग्गा भएका)	३३०१०	३६४३४	१०.४
कृषिचलन (पशुपक्षी मात्र भएका)	२७६	४०६	४७.१
जम्मा	३३२८६	३६८४०	१०.७

श्रोत : रा.कृ.गणना, २०५८ र २०६८

४.२ कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गा र जग्गाको खण्डीकरण सम्बन्धी विवरण :

राष्ट्रिय कृषिगणना २०६८ अनुसार कृषक परिवारले कृषि कार्यका लागि प्रयोग गरेको क्षेत्रफलका आधारमा डोटी जिल्लामा करिब खेतीपाती गर्ने कृषक परिवार मध्ये सबै भन्दा बढी ३४.४% (१३९९४ कृषक परिवार) कृषक परिवार प्रत्येकले ०.२ भन्दा बढी ०.५ हेक्टर भन्दा कम जग्गामा खेतीपाती गरेको पाईन्छ र यस्ता परिवारले सरदर २०,०८५ कित्तामा कृषिकार्य गरेका छन् त्यसै गरि २७ कृषक परिवारहरुले ५ हेक्टर सम्म क्षेत्रफल कृषिकार्यको लागि प्रयोग गरेको पाईन्छ भने यस्ता कृषक परिवारले औसतमा प्रति परिवार १३ वटा कित्तामा कृषि चलन गरेका छन् । यस जिल्लामा ०.१ हेक्टर भन्दा पनि कम क्षेत्रफलमा कृषि चलन गरेका कृषक परिवार ९% रहेका छन् । यस्ता कृषक परिवारले सरदरमा प्रति परिवार २ कित्तामा मात्र कृषि चलन

गरेको अवस्था छ । यस जिल्लामा राष्ट्रिय कृषिगणना २०६८ अनुसार ५ हेक्टर र सो भन्दा बढी क्षेत्रफलमा कृषि चलन गर्ने कुनै पनि परिवार छैनन् । जग्गाको खण्डीकरण सम्बन्धि थप विवरण तलको तालिकाबाट हेर्न सकिन्छ ।

तालिका नं.१८ : कृषक परिवारले चलन गरेको जग्गा र जग्गाको खण्डीकरण सम्बन्धी विवरण

कृषि चलनको जम्मा क्षेत्रफलको वर्गीकरण	कृषक परिवारको संख्या	क्षेत्रफल	कित्ता संख्या	प्रति परिवार कित्ता संख्या
चलन गरेको जग्गा बाहेक पाल्तु चौपायाको आधारमा कृषक परिवार	४०६	७.२	४३३	१.१
चलन गरेको जग्गाको आधारमा कृषक परिवार	३६,४३४	१६,३७५.३	१७१,६१३	४.७
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल ०.१ हेक्टर भन्दा कम भएका कृषक परिवार	३,३०२	२०५.७	६,४९६	२
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल ०.१ हेक्टर देखि ०.२ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	६,९२९	१,०३९.७	२०,०८५	२.९
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल ०.२ हेक्टर देखि ०.५ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	१३,९९४	४,६२६.७	६४,३६८	४.६
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल ०.५ हेक्टर देखि १ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	९,०६८	६,२६३.२	५७,६२८	६.४
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल १ हेक्टर देखि २ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	३,००५	३,८८६.२	२१,६५५	७.२
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल २ हेक्टर देखि ३ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	१०८	२३६.७	१,०२९	९.५
चलन गरेको जग्गाको क्षेत्रफल ४ हेक्टर देखि ५ हेक्टर सम्म भएका कृषक परिवार	२७	११७.२	३५२	१३
जम्मा	३६,८४०	१६,३८२.५	१७२,०४६	४.७

४.३ कृषक परिवारले प्रयोग गर्ने जग्गाको किसिम :

यहाँ कृषक परिवारले कृषि कार्य प्रयोजनका लागि प्रयोग गरेको जग्गाको किसिम खेत र पाखो गरि दुई प्रकारको पाइएको छ । सामान्यतया धान उत्पादन हुने वा धान खेति गरिने भूमिलाई खेत गणना गरिएको र अन्यलाई पाखो गणना गरिएको छ । यस जिल्लामा विगत १० वर्षमा कृषकले खेत र पाखो गरि प्रयोग गर्दै आएको कुल क्षेत्रफलमा ७.४% ले घटेको पाइएको छ । राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार कुल क्षेत्रफलको ४०.७ प्रतिशत भूमि खेत रहेको र बाकी ५९.३ प्रतिशत पाखो क्षेत्रफल रहेको छ ।

विवरण	गणना वर्ष		दश वर्षको अवधिमा आएको परिवर्तन प्रतिशतमा
	२०५८	२०६८	
खेत (हे.)	७९८०.६	६६७०.७	-१६.४
पाखो (हे.)	९७०६.२	९७११.८	०.१
जम्मा	१७६८६.२	१६३८२.५	-७.४

श्रोत : रा.कृ.गणना, २०५८ र २०६८

४.४ कृषक परिवारले गरके भू उपयोग :

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा कृषक परिवार संग रहेको जम्मा जग्गा क्षेत्रफल १६३८२.५ हेक्टर मध्ये कृषि जग्गा ९३.८% प्रतिशत र गैर कृषि जग्गा ६.२% रहेको छ । कृषि जग्गा मध्ये खेतियोग्य जग्गा (अस्थायी बाली लगाएको र अन्य खेतियोग्य) ९१.६% , स्थायीबाली लगाएको १.६% , स्थायी चौरचरण रहेको ०.६% जग्गा पाइएको छ भने गैर कृषि जग्गा अन्तरगत निजि वनवनेलो लगाएको २.२ प्रतिशत र अन्य ४ प्रतिशत जग्गा रहेको छ ।

सि.नं.	भू-उपयोग	गणना वर्ष २०५८		गणना वर्ष २०६८	
		क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत	क्षेत्रफल (हे.)	प्रतिशत
१	कृषि जग्गा	१६७४१.४	९४.७	१५३६९.४	९३.८
२	पोखरी	३	०	०	०
३	गैर कृषि जग्गा	९४२.४	५.३	१०१३.१	६.२
जम्मा		१७६८७.८	१००	१६३८२.५	१००

श्रोत : रा.कृ.गणना, २०५८ र २०६८

४.५ भू-स्वामित्व अनुसार कृषक परिवार संख्या :

स्वामित्वको प्रकार	कृषक परिवार संख्या	
एक प्रकारको स्वामित्व :	गणना वर्ष २०५८	गणना वर्ष २०६८
परिवारको हकको जग्गामात्र कमाउने	२६१५२	२४८२२
अरुको हकको जग्गामात्र कमाउने	२०	१३५
एकभन्दा बढी प्रकारको स्वामित्व :	७०७५	११८८३
जम्मा	३३२८६	३६८४०

श्रोत : रा.कृ.गणना, २०५८ र २०६८

४.६ अस्थायी बाली लगाए अनुसार कृषक परिवार संख्या र क्षेत्रफल :

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार यस जिल्लामा ८७.८% कृषक परिवारहरूले ८४६९ हेक्टर जमीनमा खाद्यान्न बालीको रूपमा धान खेती गरेको पाइन्छ । विगत दश वर्षमा गहुँ खेती गर्ने कृषक परिवारको संख्या १२.२ % ले बढेर ३१३५५ बाट ३५१८९ पुगेको छ । त्यसै गरि तरकारी खेती गर्ने कृषक परिवार राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ मा ७६६६ रहेका र राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार यो संख्यामा ८१.५% ले उल्लेखनिय वृद्धि भएको छ भने तरकारी लगाएको क्षेत्रफल ५६.४% ले घटेको छ ।

तालिका नं.१९ : अस्थायी बाली लगाए अनुसार कृषक परिवार संख्या र क्षेत्रफल

अस्थायी बाली	कृषक परिवार संख्या		क्षेत्रफल (हे.)		फरक प्रतिशत
	२०५८	२०६८	२०५८	२०६८	
धान	---	३१९६८	---	८४६९	...
गहु	३१३५५	३५१८९	११७८१	९९७७	-१५.३
मकै	---	२०५४५	---	१५३८
कोदो	१५५१०	२२४१३	२५५४	२५७५	०.८
कोसे बाली	७८२६	२२२७७	७४९.५	१६२६	११६.९
कन्दमुल बाली	५२०३	१५०५०	३६८.१	४३७	१८.७
तेल बाली	६३०६	२२७१०	६२०.३	७७७.२	२५.३
मसला बाली	३५६७	१६४०३	१८१.४	४०७.४	१२४.६
नगदे बाली	४७३	१८९	३०.१	३.१	-८९.७
तरकारी बाली	७६६६	१३९१३	५४७.१	२३८.७	-५६.४

श्रोत : रा.कृ.गणना, २०५८ र २०६८

४.७ सिंचाईको स्रोत अनुसार सिंचित क्षेत्रफल:

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लामा २६,८५२ (७३%) कृषक परिवारले नदी, पम्पसेट, बाँध, ट्युबवेल मध्ये कुनै न कुनै प्रकारको सिंचाईको स्रोत प्रयोग गरेका छन्। करिव ९७% कृषक परिवारले स्वतः नदीवहावबाट नै अनुमानित आफ्नो ९६.५% क्षेत्रफल खेती सिंचित गरेका छन्। कृषि गणना, २०६८ अनुसार कुल खेतीयोग्य जग्गाको ४०.८ प्रतिशत जग्गामा मात्र सिंचाई सुविधा उपलब्ध रहेको छ।

सि.नं.	स्रोत	कृषक परिवार	सिंचित क्षेत्रफल हे.
१	नदी (By gravity)	२६२०	६४०१.३
२	पम्प सेट (Pumping)	५४	८.०
३	बाँध (Dam/reservoir)	७०४	२२१.७
४	ट्युबवेल (Tube well)	०	०
५	अन्य (Others)	२७	१.६
	जम्मा	२६८५	६६३२.५

४.८ वीउविजन र विषादीको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लगाएको कृषक परिवारको प्रतिशत :

आजभोली खेतीपातीमा उन्नत तथा वर्णशंकर वीउविजन र कीटनाशक औषधीको प्रयोग गर्ने प्रवृत्ति बढ्दै गएको छ । डोटी जिल्लामा पनि यसको प्रभाव राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ को नतिजाबाट देखिएको छ । परम्परागत वीउ वीजनको सट्टा उन्नत र वर्णशंकर (■●●●) वीउवीजन प्रयोग गर्ने परिवार संख्या राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ ले

बालीको नाम	उन्नत वीउ प्रयोग गरेका कृषि चलन (कृषक परिवार) (प्रतिशतमा)			विषादि प्रयोग गरेका कृषि चलन (कृषक परिवार) (प्रतिशतमा)	
	२०५८	२०६८		२०५८	२०६८
		उन्नत	वर्णशंकर		
धान	३.२	३.७	०.२	२.६	१२.३
गहु	१०.९	४.२	०.०	३.६	११.०
मकै	१.३	४.०	०.५	१.१	१२.९
आलु	२.९	१.१	२.६	३.३	१४.६
तरकारी	९.४	०.६	२.१	११.६	२१.०
अन्य	०.२	०.२	०.२	३.४	१५.२

स्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ प्रतिवेदन

दिएको तथ्यांक भन्दा राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ को तथ्यांकमा केही वृद्धि देखिएको छ । धान, मक, आलु जस्ता वीउ विजनहरु उन्नत वा वर्णशंकर प्रयोग गर्ने कृषक परिवारको संख्यामा वृद्धि देखिन्छ भने गहु, तरकारीको वीउ उन्नत वा वर्णशंकर प्रयोग गर्ने परिवार संख्या घटेको छ । २०५८ सालमा गहुको उन्नत वीउ प्रयोग गर्ने कृषक परिवार १०.९% थिए भने दश वर्ष पछि ४.२% परिवारले मात्र उन्नत वीउ प्रयोग गरेका छन् ।

कृषि बालीमा विषादी प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्या बढ्दै गइरहेको छ । राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ को प्रतिवेदनमा धानबालीमा विषादी प्रयोग गर्ने कृषक परिवार २.६% मात्र थिए भने दश वर्ष पछि २०६८ सालमा १२.३% पुगेका छन् । राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार डोटीका कृषक परिवार मध्ये २१% परिवारले तरकारी बालीमा विषादी प्रयोग गरेको पाईन्छ । राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ अनुसार यो संख्या ११.६% रहेको थियो । त्यसै गरि आलु, मकै उत्पादनमा समेत विषादी प्रयोग गर्ने कृषक परिवार संख्यामा वृद्धि हुँदै गइरहेको छ । अन्य बाली भटमास, गहत जस्ता दलनबाली, तेलहन बालीहरुमा पनि समग्रमा १५.२% कृषक परिवारले विषादी प्रयोग गरेका छन् ।

४.९ रासायनिक मलको प्रयोग अनुसार प्रमुख बाली लागेको क्षेत्रफल र मलको परिमाण :

विगत दश वर्षमा कृषक परिवारहरुले कृषि उपजका लागि रासायनिक मलखादको प्रयोगको परिमाणमा वृद्धि भएको छ । राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ अनुसार धान खेती लगाएको क्षेत्रफल मध्ये १५६१.५ हेक्टर क्षेत्रफलमा ९७.२ क्वीन्टल रासायनिक मलको प्रयोग गरेको थियो भने राष्ट्रिय कृषि

बालीको नाम	कृ.ग. २०५८		कृ.ग. २०६८	
	क्षेत्रफल हे.	परिमाण QTL	क्षेत्रफल हे.	परिमाण QTL
धान	१५६१.५	९७.२	१०२२.९	१६१०
गहु	१४०९.८	८७.७	१०४९.९	१७६७
मकै	७८.२	१६.४	२४.७	३९
आलु	२७.७	४.३	१७.२	२६
उखु	०.०	००	१.४	१
तरकारी	७६.३	८.१	९.१	१४

स्रोत : राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ प्रतिवेदन

गणना २०६८ अनुसार धान लगाएको क्षेत्रफल मध्ये १०२२.९ हेक्टर क्षेत्रफलमा १६१० क्वीन्टल रासायनिक मलको प्रयोग भएको छ । धानबालीमा प्रति हेक्टर ०.६५ क्वीन्टलको दरले रासायनिक मलको प्रयोग भएको छ जुनदर राष्ट्रिय कृषि गणना २०५८ अनुसार ०.०६ थियो । त्यसै गरि तरकारी बालीमा पनि रासायनिक मलको प्रयोग दरमा ०.१ क्वीन्टल प्रति हेक्टरबाट बढेर १.५ क्वीन्टल प्रति हेक्टर भएको पाइन्छ ।

४.१० पशुपंछी पालन गर्ने कृषक परिवार तथा पशुपंछीको संख्या :

राष्ट्रिय कृषिगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लामा गाई गोरु, रागा भैसी पाल्ने कृषक परिवारको संख्यामा वृद्धि भए पनि चौपायाको संख्यामा कमश १०.७८ प्रतिशत र १४.८४ प्रतिशतले घटेको छ । विगत दश वर्ष अवधिमा खसी बाखा पालन तर्फ कृषक परिवारको संख्यामा ७०.४ प्रतिशतले वृद्धि भएको पाइन्छ खसीबाखाको संख्या १२२.६ प्रतिशतले वृद्धि भएको देखिन्छ । त्यसै गरि राष्ट्रिय कृषिगणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लामा स्थानिय कुखुराको संख्यामा १३.७ प्रतिशतले वृद्धि भएको छ र उन्नत जातको कुखुरापालन गरेको परिवार संख्या ७८५ रहेको छ ।

तालिका नं. २० : पशुपंछी पालन गर्ने कृषक परिवार तथा पशुपंछीको संख्या

पशुपंछीको प्रकार	कृषक परिवार संख्या		पशुपंछीको संख्या		फरक प्रतिशत २०६८
	२०५८	२०६८	२०५८	२०६८	
पाल्तु चौपाया :					
गाईगोरु	३०१७२	३२५०९	१२३२५१	१०९९६०	-१०.७८
चौरी	१५८	नभएको	२७६	नभएको	
रागाभैसी	१००५१	१०५३०	२१०८७	१७९५८	-१४.८४
खसीबाखा	१४१३०	२४०८१	५४७०८	१२१७७२	१२२.५९
भेडा	११७	४६७	६९०	२१८६	२१६.८१
बंगुर	१३८	३७३	५५२	९४८	७१.७४
पाल्तु चराचुरंगी :					
कुखुरा (स्थानिय)	९६९६	१२९१२	६४८७७	७३७८८	१३.७४
कुखुरा (उन्नत)	नभएको	७८५	नभएको	१३५३	
हाँस	११८	नभएको	३९४	नभएको	
परेवा	११८	नभएको	२९६	नभएको	

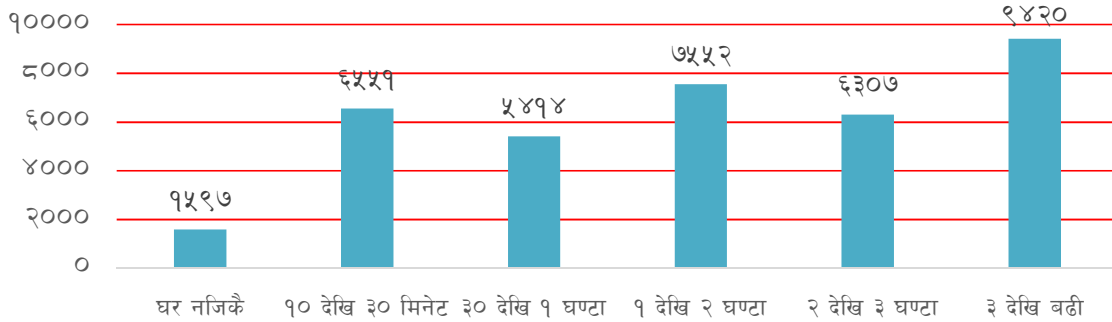
४.११ डोटी जिल्लामा आ.व. २०७२/७३ मा विभिन्न बालीहरुको क्षेत्रफल र उत्पादन सम्बन्धी विवरण :

सि.नं.	बालीको नाम	क्षेत्रफल (हेक्टरमा)	उत्पादन (मे.टनमा)	उत्पादकत्व मे.ट. प्रति हेक्टर
१.	धान	१०६६८	२२११४	२.०७
२.	मकै	३५०२	७३५४.२	२.१
३.	कोदो	४३६९	४८०५.९	१.१
४.	गहु	१४२८०	२०४०१.६	१.३५
५.	जौ	२४०	१५६	०.६५
६.	फापर	२	२	१
७.	तोरी	६७८.५	५०८.८७	०.७५
८.	भटमास	२०६०	२२६६	१.१
९.	मसुरो	८५५	६४१.२५	०.७५
१०.	गहत	६४	५५	०
११.	मास	७२३	६७९.६	०.९४
१२.	आलु	१३०४	१६३००	१२.५
१३.	अदुवा	१२६१	१८९१५	१५
१४.	खुर्सानी	११०.५	२७६.३	२.५
१५.	बेसार	६०	७२०	१२
१६.	लसुन	१२१	११४९.५	९.५
१७.	सुन्तला जात	६४५	३८७०.	६
१८.	केरा	३१	३४७.२	११.२
१९.	बदाम	०	०	०

(श्रोत : जिल्ला कृषि विकास कार्यालय, डोटी)

४.१२ कृषि बजार सम्मको पहुँचमा कृषकहरूको परिवार संख्या :

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार २५.५७% कृषकहरूले आफ्नो उत्पादन किनबेच गर्न आफ्नो घरबाट ३ घण्टा सम्म टाढा जानुपर्ने देखिएको छ । बजार सम्म पुग्न लाग्ने समय अनुसार परिवार संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

४.१३ कृषि ऋण सम्बन्धी विवरण :

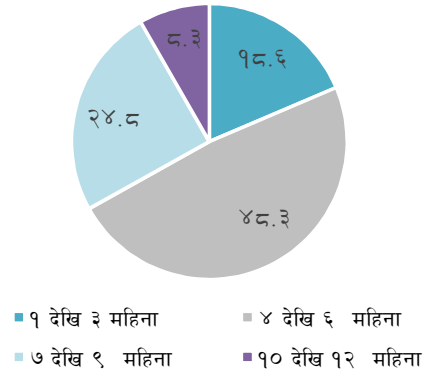
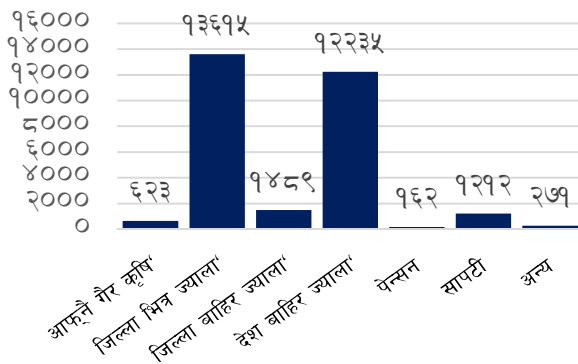
राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ को प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लामा ४२% कृषक परिवारलाई कृषि ऋणको आवश्यकता रहेको पाइन्छ, जस मध्ये पशुपक्षी पालनका लागि ७०.५%, सिचाई १४%, मल तथा बिउ विजन ४.५%, कृषि औजार खरीद गर्न १%, माछा पालन ०.५% र अन्य कृषि कार्यका लागि ९.४% परिवारलाई कृषि ऋणको आवश्यकता परेको पाइन्छ । हाल कृषक परिवारले विभिन्न स्रोतबाट ऋण लिएकोमा सबै भन्दा बढी ४५.५% कृषक परिवारले आफ्नो नातेदारबाट र २०.१% परिवारले महिला समुह, १२.१% ले कृषक समुहबाट र बाकीले अन्य ऋणका स्रोतहरू जस्तै: सहकारी संस्था, कृषि विकास बैक आदिबाट आवश्यक ऋण लिएको पाइन्छ ।

४.१४ खाद्यान्नको पर्याप्तता :

राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ अनुसार डोटी जिल्लामा ८१% कृषक परिवारलाई आफ्नो उत्पादनले वर्ष भरी खान नपुग्ने देखिन्छ । आफ्नो उत्पादनले खान नपुग्ने महिना अनुसार परिवार संख्या प्रतिशतमा र कृषक परिवारले खाद्य अप्रयाप्तताको परिपूर्तिको लागि अपनाएको माध्यम यस प्रकार रहेको छ ।

(खाद्य अप्रयाप्तताको परिपूर्तिको लागि अपनाएको माध्यम)

(खाद्यान्न अपर्याप्त महिना)

४.१५ कृषि सम्बन्धि अन्य सूचक :

सि.नं.	विवरण	गणना वर्ष २०६८
१	बाली सघनताको स्थिति	१.८
२	कृषि ऋण लिएका कृषिपरिवार संख्या	७६३३
३	कृषि ऋण लिन इच्छुक कृषक परिवार	१५,५१०
४	मुख्य कृषक महिला भएका कृषिचलन संख्या	१२,९६६
५	परिवारको मुली नै मुख्य कृषक भएका कृषि चलन संख्या	३२,७८०
६	मुख्य कृषक पुरुष भएका कृषिचलन संख्या	२३,८७४
७	मुख्य आमदानी कृषिको स्रोत हुने कृषक परिवार प्रतिशत	९५.५
९	जम्मा घरपरिवार संख्या	४१,४४०
१०	जम्मा कृषक परिवार संख्या	३६,८४०
११	कृषक परिवार प्रतिशत	८८.९
१२	कृषक परिवारको औसत आकार	५.७

स्रोत: राष्ट्रिय कृषि गणना २०६८ प्रतिवेदन

४.१६ जिल्लाको खाद्य सुरक्षा स्थिति:

यस जिल्लाको आ.व. २०७२/०७३ को खाद्य सुरक्षा स्थिति (खाद्य वासलात) विश्लेषण गर्दा खद्यान्य अपुग रहेको देखिन्छ। यस जिल्लामा यस आर्थिक वर्षमा मुख्य बालीहरु धान, गहु, मकै, जौ, कोदो को क्रमशः २२११४ मे.ट. , १९४२१मे.ट., ७३५४.२ मे.ट., १५६ मे.ट. र ४८०५.९ मे.ट. को उत्पादन भए पनि कुल खान योग्य खाद्यान्न जम्मा ३९६२४ मे.ट. मात्र रहेकोले खाद्यान्न नपुग २९३९.९५ मे.ट. रहेको छ। यस जिल्लामा प्रति वर्ष प्रति व्यक्ति आवश्यक खाद्यान्न २०१ के.जी अर्थात यस जिल्लाको कुल जनसंख्या २११७४६ जनालाई जम्मा ४२५६०.९५ मे.ट. खाद्यान्न आवश्यक रहेको पाइन्छ।

तालिका नं. २१ : डोटी जिल्लाको खाद्य बासलात आ.व. २०७२/०७३

बाली	क्षेत्रफल (हे.)	उत्पादन (मे.टन)	कटानको दौरान नोक्सानी		बीउ उपयोग		पशु आहार		कुल खाद्यान्न बाकी (मे.टन)	प्रशोधनको दौरान नोक्सानी पछि बाकी		प्रशोधन पछिको नोक्सानी		बाकी खाद्यान्न (मे.टन)
			प्रतिशत	मे.टन	किलो/हे	मे.टन	प्रतिशत	मे.टन		प्रतिशत	मे.टन	प्रतिशत	मे.टन	
धान	१०६६८.०	२२११४.०	१.०	२२१	५५	५८७	५	११०६	२०२००	३५	७०७०	०.१	७	१३१२३
मकै	३५०२.०	७३५४.२	०.१	७	२०	७०	२०	१४७१	५८०६	५	२९०	०.१	०.२९	५५१५
गहु	१४२८०.०	१९४२१.०	०.२	३९	१००	१४२८	५	९७१	१६९८३	२	३४०	०.१	०.३४	१६६४३
कोदो	४३६९.०	४८०५.९	०.१	५	१०	४४	५	२४०	४५१७	५	२२६	०.१	०.२३	४२९१
जौ	२४०.०	१५६.०	०.१	०	४०	१०	६०	९४	५३	२	१	०.१	०.००	५२
		६७१२९		२७२		२१३८		३८८१	४७५५९		७९२७		७.९३	३९६२४
जिल्लाको कुल जनसंख्या (वि.स.२०६८ को जनगणना अनुसार)										२११७४६				
प्रति वर्ष प्रति व्यक्ति आवश्यक खाद्यान्न के.जी.										२०१				
जिल्लाको कुल यस वर्षको उत्पादित खाद्यान्न मे.टन.										३९६२४				
जिल्लाको वार्षिक आवश्यक खाद्यान्न (मे.टन.)										४२५६०.९४६				
न्यून खाद्यान्न (मे.टन.)										-२९३७				

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

खण्ड : ५ स्वास्थ्य

५.१ स्वास्थ्य सम्बन्धी विवरण :

यस जिल्लामा अस्पताल आयुर्वेदिक अस्पताल, स्वास्थ्य केन्द्र तथा स्वास्थ्य चौकी गरी जम्मा सरकारी स्वास्थ्य संस्थाहरुको संख्या ६१ रहेको छ । चिकित्सक र स्वास्थ्य प्राविधिक गरि जम्मा २७० जना स्थायीरूपले कार्यरत रहेका छन् भने ५१ जना स्वास्थ्य प्राविधिक कर्मचारी करार सेवामा कार्य गर्दै आएका छन् । यस जिल्लामा कार्यरत डाक्टरको संख्या ९ जना रहेको छ । १ जना डाक्टरले करीब २३५२८ जनसंख्यालाई सेवा प्रदान गर्दै आएको अवस्था छ ।

सि.नं.	स्वास्थ्य संस्थाको किसिम	संख्या
१	जिल्ला अस्पताल	१
२	प्राथमिक स्वास्थ्य केन्द्र	२
३	स्वास्थ्य चौकी	४९
४	उप स्वास्थ्य चौकी	०
५	आयुर्वेदिक औषधालय	१
६	प्राइभेट अस्पताल	३
७	प्रहरी अस्पताल	१
८	सैनिक अस्पताल	०
९	गाँउघर क्लिनिक	२२५

स्रोत : जि.स्वा.का. डोटी, २०७४

५.२ जिल्लाका प्रमुख १० रोगहरु तथा रोगी संख्या को विवरण :

वर्ष	प्रमुख रोग	रोगीको संख्या	प्रतिशत	ओपिडीमा आएका जम्मा विरामी संख्या
०७२/७३	Skin Disease	२७८६६	१६.३८	१७०१११
	APD	५५९९	३.२९	
	Lower respiratory tract infection	६३८३	३.७५	
	COPD	४७१	०.२७	
	Intestinal worms	४२०९	२.४७	
	Upper respiratory tract infection	१३१४७	७.७२	
	Abdominal Pain	११६६	०.६८	
	Falls/Injuries	८६५४	५.०८	
	PUO	५४२४	३.१८	
	Amoebiasis	५५१७	३.२४	

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.३ परिवार नियोजनका स्थायी साधन प्रयोग सम्बन्धी विवरण :

क्र.सं.	साधनको नाम	प्रयोगकर्ताको संख्या जना	
		आ.ब.२०७१/७२	आ.ब.२०७२/७३
१	मिनील्याप	११४	१००
२	भ्यासेक्टोमी	१९७	१७०
	जम्मा	३११	२७०

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.४ परिवार नियोजनका अस्थायी साधन प्रयोग सम्बन्धी विवरण:

क्र.सं.	साधनको नाम	प्रयोगको परिमाण		
		२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१	कण्डम	३२८१	५७५७	५०२९
२	खानेचक्की	१४३०	१५६३	२१२२
३	डिपो	२७१५	३०५६	३५३२
४	आइयुसिडी कपरटी	७१९	१४५८	११४३
५	इन्डोप्लान्ट	११५८	१३०५	२१२२
६	महिला कण्डम	०	०	०
	जम्मा	९३०३	१३१३९	१३९४८

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.५ परिवार नियोजनको साधन प्रयोगदर सम्बन्धी विवरण :

क्र.सं.	आ.व.	परिवार नियोजन साधनको प्रयोग दर (% CPR)
१	०७०।७१	३४
२	०७१।७२	३८
३	०७२।७३	३८

स्रोत: जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.६ जिल्लामा आ.ब.२०७२/७३ मा खोपको अवस्था :

क्र.सं.	खोपको विवरण	प्रतिशत
१	वि.सि.जि.	१०७
२	डि.पि.टि., हेप.वि., हिव तेस्रो	१०६
३	पोलियो तेस्रो	१०६
४	दादुरा	९७
५	टि.टि. दोस्रो, टि.टि प्लस	६९
६	जापानिज इन्सफ्लाइटिस	०

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.७ पाँच वर्ष मुनिका बालबालिकाहरूको पोषण स्थिति :

क्र.सं.	विवरण	इकाइ	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१	भिटामिन “ए” खाएका ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरू	प्रतिशत	१०७	११८	१२८
		प्रतिशत	१०७	११०	११७
२	जुकाको औषधि खुवाइएका ५ वर्ष मुनिका बालबालिकाहरू	प्रतिशत	१०३	११५	१२६
		प्रतिशत	१०३	१०८	११२
३	आइरन चक्की पाउने गर्भवती महिलाहरू	प्रतिशत	०	०	०
४	२२५ चक्की आइरन खाने गर्भवती महिलाहरू (Iron compliance)	प्रतिशत	५०	५७	५३
५	भिटामिन ए पाउने सूत्केरी महिलाहरू	प्रतिशत	६६	७२	६३
६	वृद्धि अनुगमन गरिएका ५ वर्ष मुनिका बच्चाहरू	प्रतिशत	३६	९६	६३
७	वृद्धि अनुगमन गरिएका ५ वर्ष मुनिका बच्चाहरूमध्ये कृपोषित बच्चाहरू	प्रतिशत	६	९	५.९७

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

५.८ मातृ स्वास्थ्य सम्बन्धि सूचकहरु :

क्र.सं.	विवरण	इकाइ	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
१	पहिलो पटक गर्भ जाच गराउने गर्भवती महिलाहरु	प्रतिशत	NA	१२२	११४
२	चौथो पटक गर्भ जाच गराउने गर्भवती महिलाहरु	प्रतिशत	४६	५४	५४
३	दक्ष स्वास्थ्यकर्मी बाट सुत्केरी गराइएका महिलाहरु	प्रतिशत	६४	७२	७३
४	पहिलो पटक सुत्केरी जाच गराउने सुत्केरी महिलाहरु	प्रतिशत	६४	७२	७३

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय , डोटी

५.९ जिल्लामा रहेका CEOC, BEOC र Birthing centre को विवरण :

सि.नं.	विवरण	संख्या
१	CEOC site	१ (जिल्ला अस्पताल डोटी)
२	BEOC site	३ (सुजंग अस्पताल र २ प्रा.स्वा.के.)
३	Birthing centres	४२ (१२ स्वा.चौ. र ३० उ.स्वा.चौ.)

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय , डोटी

५.१० जिल्लामा क्षयरोगको अवस्था :

Indicators	२०७०/७१	२०७१/७२	२०७२/७३
1. Case Finding Rate	१२८	११०	१५८
2. Treatment Success Rate	७५	८३	९६
3. No of MDR Cases	०	०	५

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय , डोटी

५.११ जिल्लामा HIV संक्रमितहरुको संख्या : आ.व. २०७२/७३ सम्म यस जिल्लामा HIV संक्रमितहरुको संख्या ८९४ जना रहेको छ ।

५.१२ जिल्लामा मलेरियाको अवस्था :

Indicators	2070/71	2071/72	2072/73
1. No of confirmed malaria cases among total malaria cases	१४	२१	२८
2. Annual Blood Examination Rate (ABER)	०.०९	०.२२	०.२७
3. % of PF among total positive cases	७.६९	०	०
4. Clinical malaria incidence/1,000 risk population	०.०६	०.०२	०.०२
5. Reported death due to malaria	०	०	०
6. Target versus achievement of blood slide collection	४१	३३	५४
7. percentage of indigenous cases among total positive cases	७	५	५०

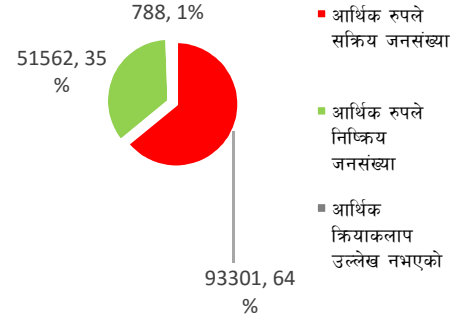
स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय , डोटी

खण्ड : ६ आर्थिक क्रियाकलाप सम्बन्धि

६.१ कार्यरतले अक्सर सक्रिय र निष्क्रिय जनसंख्या विवरण

राष्ट्रिय जनगणना २०६८ अनुसार यस जिल्लाको १० वर्ष र सो भन्दा माथिको जम्मा जनसंख्या १,४५,६५१ जना मध्ये आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्या ६४% (९३,३०१ जना) र आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय ३५% (५१,५६२ जना) रहेका छन् भने आर्थिक क्रियाकलाप उल्लेख नभएको १% (७८८ जना) रहेका छन् । आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्या मध्ये आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय महिला ५३.६% (५००१६ जना) रहेको छ ।

आर्थिकरूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्या

६.२ उमेर समूह र लिंग अनुसार १० वर्षीय र सो बढी उमेर कार्यरत कार्यरतले अक्सर सक्रिय र निष्क्रिय जनसंख्या :

तालिका ६.११ : १० वर्षीय र सो बढी उमेर कार्यरत कार्यरतले अक्सर सक्रिय र निष्क्रिय जनसंख्या

उमेर समूह	लिंग	आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्या				आर्थिक रूपले अक्सर निष्क्रिय जनसंख्या		आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्या		आर्थिक रूपले निष्क्रिय जनसंख्या	
		सक्रिय		निष्क्रिय		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला	पुरुष	महिला
		पुरुष	महिला	पुरुष	महिला						
१० - १४	२९४७१	३१०	९७६	२५	८	१०५५	११२७	१२९४९	१२७०६	९९	२१६
१५ - १९	२०४४२	१५८३	४०९२	५२	३	९६२	८६३	६२१७	६५४९	४७	७४
२० - २४	१५७४०	३९९२	७७५३	११६	१५	२९१	४७५	१३९१	१६५१	१८	३७
२५ - २९	१३२५०	४६४०	७२७२	५७	१३	१०४	३२८	१८८	५६०	४७	४३
३० - ३४	११२३२	४१४१	६३०६	१३	११	५१	१८१	१२१	३८४	८	१७
३५ - ३९	१०३८४	४०५१	५६०७	४	१७	५१	२५३	८३	२८८	२	२७
४० - ४४	८७९१	३४५६	४६४४	२१	१५	६९	१८१	७२	२९८	१०	२४
४५ - ४९	७४८९	३०७५	३७९२	२२	१७	६२	१२६	९५	२९०	१	९
५० - ५४	६८६७	२९६०	३२२८	९	०	१८	२२५	८४	३३२	०	१०
५५ - ५९	५९१६	२५१९	२४३६	१	०	६८	२८४	१५५	४२७	८	१६
६० - ६४	६२७५	१९८२	२१४५	०	१	८२	४०८	३७४	१२४०	१५	२८
६५ - ६९	४३७१	१३१९	१०६८	०	०	६०	३३७	४१२	११४३	१७	१६
७० - ७४	२८४३	५९५	३८९	०	०	१२७	१३२	४९९	११०१	०	०
७५+	२५७९	२४०	२०६	०	०	१०७	७४	६९९	१२५३	०	०
जम्मा	१४५६५०	३४८६३	४९९१५	३२०	१०१	३१०७	४९९५	२३३३९	२८२२३	२७२	५१६

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

६.३ उमेर १० वर्ष र सो भन्दा माथीको जनसंख्याको लिङ्ग अनुसार र ५ वर्षे उमेर समुह अनुसार अर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय जनसंख्या :

लिङ्ग		जम्मा	पुरुष	महिला
जम्मा		८५,१९८	३५,१८३	५०,०१५
उमेर समुह	१४ वर्ष मुनिका	१,३१८	३३५	९८३
	१५ - १९	५,७३०	१,६३५	४,०९५
	२० - २४	११,८७६	४,१०७	७,७६९
	२५ - २९	११,९८१	४,६९६	७,२८५
	३० - ३४	१०,४७१	४,१५४	६,३१६
	३५ - ३९	९,६७९	४,०५५	५,६२४
	४० - ४४	८,१३७	३,४७७	४,६५९
	४५ - ४९	६,९०६	३,०९८	३,८०९
	५० - ५४	६,१९७	२,९६९	३,२२८
	५५ - ५९	४,९५६	२,५२०	२,४३६
	६० - ६४	४,१२८	१,९८२	२,१४६
	६५ - ६९	२,३८७	१,३१९	१,०६८
	७० - ७४	९८४	५९५	३८९
	७५ +	४४७	२४०	२०६

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

६.४ लिङ्ग र रोजगारीको क्षेत्र अनुसार १० वर्ष र सो भन्दा माथिका आर्थिक रूपले अक्सर सक्रिय रोजगार प्राप्त जनसंख्याको विवरण :

सि.नं.	रोजगारीको निकाय / क्षेत्र	पुरुष	महिला	जम्मा	प्रतिशत
१	कृषि, वन तथा मत्स्यपालन	२३,२९७	४४,७९५	६८,०९३	८०.२
२	खानी तथा उत्खनन	८८	६२	१५०	०.२
३	औद्योगिक उत्पादन / प्रशोधन	१,७५४	६२३	२,३७७	२.८
४	विद्युत, ग्याँस तथा पानी वितरण	३६	४	४०	०.०
५	पानी वितरण तथा फोहर मैला व्यवस्थापन	४७	८	५५	०.१
६	निर्माण	१,८३२	६०३	२,४३५	२.९
७	थोक तथा खुद्रा व्यापार, गाडी तथा साधन मर्मत	१,५८२	७६५	२,३४७	२.८
८	यातायात तथा गोदाम	४४६	४	४५०	०.५
९	आवास तथा होटल क्रियाकलाप	६१५	२०८	८२३	१.०
१०	सूचना तथा सञ्चार	७८	८	८६	०.१
११	वित्तिय तथा बीमा क्रियाकलाप	८७	२९	११६	०.१
१२	रियल स्टेट क्रियाकलाप	२	१	३	०.०
१३	पेशागत, वैज्ञानिक तथा प्राविधिक क्रियाकलाप	२६	१८	४४	०.१
१४	प्रशासनिक तथा सहायक क्रियाकलाप	६४	२०	८४	०.१
१५	सार्वजनिक प्रशासन तथा रक्षा	१,३०२	१५६	१,४५८	१.७
१६	शिक्षा	१,९४३	८०४	२,७४७	३.२
१७	स्वास्थ्य तथा सामाजिक कार्य	३०८	१३७	४४५	०.५
१८	कला तथा मनोरञ्जन	५	२	७	०.०
१९	अन्य सेवा क्रियाकलाप	६१५	३४१	९५६	१.१
२०	घरायसी कामदार	५५८	१,३०४	१,८६२	२.२
२१	अन्तराष्ट्रिय संघ संस्था र निकायहरु	४९	२	५१	०.१
२२	नखुलेको	२४९	७०	३१९	०.४
	जम्मा	३४,९८६	४९,९६३	८४,९४९	१००.०

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

६.५ दश बर्ष वा सो भन्दा बढी उमेर भएका जनसंख्याले विगत १२ महिनामा गरेको काम सम्बन्धि विवरण :

उमेर समुह बर्ष	जम्मा जनसंख्या	आफ्नै कृषि व्यवसाय	तलब / ज्याला	आफ्नै गैर कृषि व्यवसाय	विस्तारित आर्थिक कार्य	कामको खोजी	घरधन्दा	अध्ययन	काम नगरेको	उल्लेख नभएको
१० - १४	२९४७	२४६७	३१५	५३६	१३४९	१६२	७९६	२७०	१९६०	३१५
१५ - १९	२०४४२	६२४८	१३८६	१४१३	२७९६	५९४	६८९६	१३८८९	१२३८	१२९
२० - २४	१५७४०	१०३५८	३३३३	२५५७	३९८४	११११	८०८४	२७९२	९१७	५५
२५ - २९	१३२५०	९९१५	३५५४	२७४१	४०४१	७७	७०५	४४८	७६८	८९
३० - ३४	११२३२	८८०९	३०४०	२५४४	३६८३	७९०	५९४०	१७९	६३८	२५
३५ - ३९	१०३८४	८५००	२७९४	२६५७	३४८६	५२२	५९४८	१२८	५३१	२९
४० - ४४	८७९१	७२९४	२१७	२०८२	२७४४	५१०	४९९४	८३	६२२	३४
४५ - ४९	७४८९	५९७३	१८४५	१८२४	२२५६	३५२	४१८५	६७	४५७	१०
५० - ५४	६८६७	५६६२	१४७९	१६९९	२१२४	३५१	४१०६	५४	६४९	१०
५५ - ५९	५९१६	४६६०	११३१	१४१८	१९१६	२७७	३३४८	८१	८४७	२४
६० - ६४	६२७५	४२२६	७९६	१२९१	१५५४	१४८	३६२१	४९	१६६८	४३
६५ - ६९	४३७	२५४७	३६१	७६६	११०७	८०	२५०४	८४	१५४९	३२
७० - ७४	२८४३	१०९७	१३५	२९२	४३५	४५	१४०६	४९	१५४७	०
७५+	२५७९	५३२	४२	९९	२४७	१	८८९	८९	१८४८	०
जम्मा	१४५६५०	७८२८८	२२३०२	२१९१९	३१७२२	५७४	६६२२२	४५०७७	१५२३९	७८७

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

६.६ लिङ्ग अनुसार १० बर्ष र सो भन्दा माथिका अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको काम गर्दाको हैसियत (Status of Work) अनुसार रोजगारीको विवरण :

तालिका नं. २३ : अक्सर आर्थिक रूपले सक्रिय जनसंख्याको रोजगारीको विवरण

विवरण	लिङ्ग		जम्मा	प्रतिशतमा
	पुरुष	महिला		
अरुलाई काम लगाउने	२९८	३३१	६२८	०.७
अरुको काम गर्ने	९,१५२	२,७१३	११,८६५	१४.०
आफ्नै काम गर्ने	२४,८६९	४५,७२२	७०,५९१	८३.१
काम सघाउने मात्र	८३	३१७	४००	०.५
नखुलेको	५८५	८८१	१,४६६	१.७
जम्मा	३४,९८६	४९,९६३	८४,९४९	१००.०

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

६.७ दश वर्ष र सो भन्दा बढी उमेरका आर्थिक क्रियाकलापमा सक्रिय/आर्थिक क्रियाकलापमा निष्कृय हुनुको प्रमुख कारण सहित विवरण :

कारण	लिंग		जम्मा	पुरुष प्रतिशतमा	महिला प्रतिशतमा	जम्मा प्रतिशतमा
	पुरुष	महिला				
अध्ययन	२२,५९०	२२,०५८	४४,६४९	८५.४	६६.४	७४.८
घरायसी कामदार	१,०९४	६,६०८	७,७०२	४.१	१९.९	१२.९
बुद्धावस्था	१,५५२	३,२५१	४,८०३	५.९	९.८	८.१
निवृत्तिभरण पाउने हुनाले	१३९	६२	२०१	०.५	०.२	०.३
अपाङ्गता भएकोले	३२६	३५८	६८४	१.२	१.१	१.१
विरामीका कारण	३७८	३०२	६८०	१.४	०.९	१.१
अन्य कारण	१६७	२१२	३७९	०.६	०.६	०.६
कारण थाहा भएको	२००	३६६	५६६	०.८	१.१	१.०
जम्मा	२६,४४६	३३,२१८	५९,६६४	१००.०	१००.०	१००.०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

६.८ आश्रित जनसंख्या विवरण :

जनसंख्या प्रकार	जनसंख्या	प्रतिशतमा
१५ वर्ष भन्दा मुनिको जनसंख्या	६६०९६	३१.२
१५ देखि ५९ वर्षको जनसंख्या	१२९५८२	६१.२
५९ वर्ष भन्दा माथिको जनसंख्या	१६०६८	७.६
जम्मा आश्रित जनसंख्या	८२१६४	३८.८

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

६.९ उद्योगहरुको प्रकार र संख्या

डोटी जिल्लामा व्यवस्थित रूपमा उद्योगहरुको विकास हुन सकेको छैन । ठूला उद्योगहरु नगण्य मात्रामा रहेका भएपनि साना तथा घरेलु उद्योगहरु प्रशस्त रहेका छन् । जिल्लामा रहेका साना उद्योगहरुमा उत्पादन उद्योग तर्फ मुख्य रूपमा छालाको जुता, पाउरोटी, डेरी, फर्निचर, कुखुरापालन, भैसीपालन, गाईपालन, होजियरी आदि रहेका छन् भने सेवा तर्फ मिल, विद्युत, सिलाई, होटल रहेका छन् । राष्ट्रिय औद्योगिक गणना २०६९ अनुसार यस जिल्लामा ४ वटा ठूला उद्योगहरु रहेका छन् ।

घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति राजपुर डोटीको तथ्याङ्क अनुसार चालु आ.व. २०७३/०७४ को असार महिना सम्ममा दर्ता भएका उद्योगहरुको संख्या देहाय बमोजिम रहेको छ ।

तालिका नं.२४: जिल्लामा दर्ता भएका घरेलु तथा साना उद्योगहरुको किसिम अनुसार संख्या (सेवामुलक समेत)

सि.नं.	उद्योगको किसिम	संख्या	सि.नं.	उद्योगको किसिम	संख्या
१	मिल	८	१२	नर्सरी तथा तरकारी	१९
२	होटल व्यवसाय	२९	१३	प्रेस	१
३	कुखुरापालन	४	१४	डेरी उद्योग	१
४	फर्निचर	१	१५	छाला जुता पसल	२
५	कम्प्युटर इन्स्टीच्युट	१	१६	मसला उद्योग	१
६	सिलाई	२२	१७	गाईपालन	१
७	मासुपसल	२	१८	क्लिनिक	२
८	बेकरी तथा फुड प्रोडक्सन	२	१९	भैसीपालन	१
९	अटो वर्कसप	३	२०	गहना पसल	१
१०	बाखापालन	१०	२१	सिन्के धुप	१
११	फोटो स्टुडियो	२	२२	होजियरी	४
कुल जम्मा					११८

स्रोत : घरेलु तथा साना उद्योग विकास समिति, राजपुर, दिपायल

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

६.१० राष्ट्रिय औद्योगिक गणना २०६९ नतिजा डोटी जिल्ला संक्षेपमा:

राष्ट्रिय औद्योगिक गणना २०६९ अनुसार यस जिल्लामा १० र सो भन्दा बढी कामदारले वर्षे भरी वा मौसमी समययानुसार काम गर्ने क्षमता भएका ४ वटा उद्योग रहेका छन् । यस्ता उद्योगलाई ठूला उद्योग भनिन्छ । यस्ता उद्योगमा यस जिल्लामा ६७ जनाको संलग्नता रहेको छ भने ५८ जनाले काम गरिरहेका छन् । ठूला उद्योग मध्ये २ वटा खाद्य उत्पादन/प्रसोधन कार्य गर्ने र २ वटा फर्निचर उत्पादन सम्बन्धि कार्य गर्ने उद्योग रहेका छन् ।

NSIC code	NSIC	४	६७	५८	६,९०२	१३२	४००	४,४१५	२६,५६६	१६,०३०	१०,५३६
	Total	४	६७	५८	६,९०२	१३२	४००	४,४१५	२६,५६६	१६,०३०	१०,५३६
१०	खाद्य उद्योग	२									
३१	फर्निचर उद्योग	२									

स्रोत : राष्ट्रिय औद्योगिक गणना, के.त.वि.

खण्ड ७ : भौतिक पूर्वाधारहरू

७.१ यातायात सम्बन्धी विवरण :-

सि.नं.	विवरण	एकाई	मान
१	सडक लम्बाई		
	(क) कालो पत्रे	कि.मि.	११६.४१
	(ख) कच्ची	कि.मि.	४५८.३८
२	सडक यातायातले छोएका न.पा./गा.वि.स.हरु	संख्या	४१*
३	भोलुङ्गे पुल	संख्या	१११
४	हवाई मैदान	संख्या	१

* (४० गा.वि.स. र १ न.पा.)

(श्रोत :- जिल्ला प्राविधिक कार्यालय, डोटी)

७.२ यातायात व्यवसायी संख्या :

यस जिल्लामा प्रधान कार्यालय रहेको यातायात व्यवसायी संघ अर्थात शैलेश्वरी यातायात व्यवसायी संघ रहेको छ भने अन्य जिल्लामा प्रधान कार्यालय रही सेवा प्रदान गर्दै आएका यातायात व्यवसायी संघ संख्या ३ वटा मध्ये सेती महाकाली यातायात, सुदूरपश्चिम यातायात र उग्रतारा यातायात रहेका छन्। यस सम्बन्धि अन्य विवरण यस प्रकार रहेको छ।

तालिका नं. २५ : विभिन्न यातायात व्यवसायले दिएको सेवा सम्बन्धि विवरण

सि.नं	व्यवसायीको नाम	प्रधान कार्यालय	यातायातको नाम	बस संख्या प्रत्येक दिन	सिलगढी/दिपायल बाट छुट्ने स्थान	छुट्ने समय	पुग्न लाग्ने समय
१	शैलेश्वरी यातायात व्य.संघ	दिपायल डोटी	शैलेश्वरी यातायात	१	महेन्द्रनगर	बिहान ६:०० बजे	८ घण्टा
				१	धनगढी	बिहान ७:३० बजे	७ घण्टा
				१	धनगढी	बिहान ८:३० बजे	७ घण्टा
				१	काठमाण्डौ	बिहान ११:३० बजे	२७ घण्टा
				१	महेन्द्रनगर	बेलुकी ७:०० बजे	८ घण्टा
				१	धनगढी	बिहान ६:३० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ७:०० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ७:१५ बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ९:०० बजे	७ घण्टा
२	सेती महाकाली याता.व्य.संघ	महेन्द्रनगर, कञ्चनपुर	महाकाली यातायात	१	महेन्द्रनगर	बिहान ६:०० बजे	८ घण्टा
				१	महेन्द्रनगर	बिहान ८:३० बजे	८ घण्टा
				१	धनगढी	बेलुकी ७:०० बजे	७ घण्टा
				१	महेन्द्रनगर	बेलुकी ७:०० बजे	८ घण्टा
३	सुदूर पश्चिम याता.व्य.संघ	धनगढी, कैलाली	सुदूरपश्चिम यातायात	१	धनगढी	बिहान ७:०० बजे	७ घण्टा
				१	धनगढी	बिहान ८:०० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ७:३० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ८:३० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ९:०० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान १०:०० बजे	७ घण्टा
				१ माइक्रो	धनगढी	बिहान ११:३० बजे	७ घण्टा
				१	धनगढी	बेलुकी ७:३० बजे	७ घण्टा
१	धनगढी	बेलुकी ७:०० बजे	७ घण्टा				
४	उग्रतारा याता.व्य.संघ	डडेल्धुरा	उग्रतारा यातायात	१	मंगलसैन	बिहान ११:०० बजे	५ घण्टा

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

७.३ सडक यातायातले नछोएका गा.वि.स.हरु :

यस जिल्लामा कुनै पनि सडकले नछोएका गा.वि.स.हरु १० रहेका छन् । जो यस प्रकार रहेका छन्- छपाली, गिरीचौका, बारपाटा, सातफरी, धिर्कामाण्डौ, सिमचौर, कानाचौर, गैरागाउँ, तोलेनी, केदारअखडा ।

७.४ विद्युतीकरणको अवस्था :

१	३३ के.भी. प्रसारण लाइन	३७ KM
२	११ के.भी. प्रसारण लाइन	२५०.४ KM
३	ग्राहक संख्या	११७०५
४	टान्सफर्मर संख्या	१२४
५	आंशिक रुपमा विद्युतीकरण भएका गा.वि.स.	२४
६	कार्यक्रम रही टच भएको गा.वि.स.	४
७	विद्युतीकरण हुन बाकि गा.वि.स.	१९
८	उर्जा संचालन भएको गा.वि.स.	NA
९	पूर्ण रुपमा विद्युतीकरण भएका गा.वि.स.	३

स्रोत नेपाल विद्युत प्राधिकरण वितरण केन्द्र डोटी २०७३

७.५ जिल्लाको सञ्चार सम्बन्धी विवरण :

सि.नं.	टेलिफोन सेवाको विवरण	क्षमता	वितरण	कैफियत
१.	PSTN (Land Line)	१८८८	११०७	
२.	ल्याण्डलाइन टेलिफोन पुगेका गा.वि.स./न.पा.	दिपायल सिलगढी बुडर इन्द्रचोक पिपल्ला	२८० ३६३ ९६ २३७ २२७	
३.	IPCDMA मोबाईल	६२८०	१०७३	
४.	GSM (मोबाईल - Namaste)	४५४८३	४५०५९	
५.	Mobile coverage			डोटी जिल्लाभरी
६.	ADSL service	६३०	६३०	
७.	Wimax	६	१	
८.	EVDO		०	
९.	GPRS		०	
१०.	WCDMA (3G)		०	

स्रोत : नेपाल टेलिकम , डोटी

७.६ हुलाक कार्यालयको संख्यात्मक विवरण (आ.व.२०७०/७१) :

सि.नं.	हुलाकको प्रकार	संख्या	कैफियत
१.	क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालय	१	
२.	जिल्ला हुलाक कार्यालय	-	
३.	इलाका हुलाक कार्यालय	११	
४.	अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४१	
५.	हुलाक बचत बैकको कारोबार गर्ने हुलाक कार्यालय	१	
६.	टेलिसेन्टर	६	
७.	हुलाक काउण्टर	१	दिपायलमा

(स्रोत :- क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालय दिपायल)

७.७ रेडियो ,एफ.एम. , केवल तथा पत्रपत्रिका सम्बन्धि संख्यात्मक विवरण :

सि.नं.	विवरण	संख्या	कैफियत
१	रेडियो नेपाल क्षेत्रीय प्रसारण केन्द्र, दिपायल	१	
२	एफ.एम.रेडियो	३	
३	दैनिक पत्रपत्रिका	३	
४	साप्ताहिक पत्रपत्रिका	३	
५	मासिक पत्रिका	०	
६	अर्धवार्षिक पत्रिका	०	
७	वर्षिक पत्रिका	०	
८	केवल टि.भी सेवा	२	

स्रोत : नेपाल पत्रकार महासंघ, डोटी

७.८ खानेपानी तथा सरसफाई

सि.नं.	विवरण	एकाइ	परिमाण
१	खानेपानी सुविधाबाट लाभान्वित घरधुरीहरु	संख्या	३८४४७
२	खानेपानी सुविधा भएका विद्यालयहरु	संख्या	२७२
३	शौचालय सुविधा भएका घरपरिवारहरु	संख्या	४३६६१
४	शौचालय सुविधा भएका विद्यालयहरु	संख्या	३८५
५	खुला दिशामुक्त घोषणा भएका गा.वि.स.हरु	संख्या	५०
६	जिल्ला भित्र सार्वजनिक शौचालयहरुको संख्या	संख्या	१८

(स्रोत : क्षेत्रीय अनुगमन तथा सुपरिवेक्षण कार्यालय, राजपुर डोटी)

नोट : डोटी जिल्ला खुला दिशामुक्त घोषणा भएको अवस्था छ ।

७.९ उर्जा सम्बन्धी विवरण :

यस डोटी जि वि स. अन्तर्गत रहेको जिल्ला उर्जा तथा वातावरण शाखाले आ.व २०७३/७४ सम्ममा जम्मा १० वटा लघुजल विद्युत परियोजनाहरु सञ्चालन गरेको र जस मध्ये ३ वटा सम्पन्न भैसकेका छन् भने ७ वटा सम्पन्न हुने प्रक्रियामा रहेका छन् यी परियोजनाहरुको कुल क्षमता २६३ किलोवाट रहेको छ जसले ६ वटा गा.वि.स. का कुल २७२४ घरपरिवारहरु लाभान्वित हुने अनुमान गर्न सकिन्छ ।

तालिका नं. २६ : जिल्लामा स्थित जलविद्युत परियोजना सम्बन्धी विवरण

क्र. सं.	चरण	परियोजना	गा.वि.स	क्षमता KW	घ.सं.
1	सहकारी गठन	सायली गाड दोश्रो लघुजलविद्युत ग्रामिण विद्युतिकरण परियोजना	डौड	२२	२८४
2	सम्पन्न	सायली गाड लघुजलविद्युत ग्रामिणविद्युतिकरण परियोजना	तोलेनी	१४	१६१
3	सम्पन्न	गडसेरी गाड लघुजलविद्युत ग्रामिणविद्युतिकरण परियोजना	गडसेरा	३५	३५३
4	सहकारी गठन	साना गाड लघुजलविद्युत ग्रामिणविद्युतिकरण परियोजना	डौड	२२	३११
5	सहकारी गठन	शेरे गाड लघुजलविद्युत परियोजना	मन्नाकापडी	१२	१५०
6	सहकारी गठन	सायली गाड तेश्रो लघुजलविद्युतपरियोजना	तोलेनी	६३	६११
7	सहकारी गठन	टुना गाड लघुजलविद्युत परियोजना	सातफरी	२५	२२८
८	सम्पन्न	टुना गाड तेश्रो लघुजलविद्युतपरियोजना	धिकामाण्डौ	१५	१८४
९	सम्पन्न	गडसेरी गाड दोश्रो लघुजलविद्युतपरियोजना	गडसेरा	२५	१८२
१०	सम्पन्न	टुना गाड दोश्रो लघुजलविद्युतपरियोजना	सातफरी	३०	२६०
			जम्मा	२६३	२७२४

स्रोत : जिल्ला समन्वय समिति

७.१० रंगशाला र खेलमैदान :

एशियाली खेलकुद मापदण्ड अनुसार यस जिल्लामा सिलगढी बजार स्थित टुडिखेलको अलावा अन्य सार्वजनिक खेल मैदान २ वटा छन् । बुडर खेलमैदान जोरायल गाउँपालिका वार्ड नं. २ बुडरमा अवस्थित छ भने खप्तड रंगशाला दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको वार्ड नं. ४, राजपुरमा छ जो अहिले निर्माणाधीन अवस्थामा छ । बुडर खेलमैदानको लम्बाई १५० मि. छ भने चौडाई ६५-७० मि. छ । खप्तड रंगशालाको प्रस्तावित लम्बाई १५० मि. छ भने प्रस्तावित चौडाई ८५ मि. छ । निर्माणाधीन अवस्थामा रहेको भए पनि फुटबल, क्रिकेट, भलिबल जस्ता खेल प्रतियोगिता हुँदै आएका छन् । सिलगढी बजारमा भएको एक मात्र कभर्ड हलमा केही खेलहरू जस्तै टेबुलटेनिस, तेक्वान्दो, भारोत्तोलन, ब्याडमिन्टन, क्यारेम आदि खेलाइनुका साथै टुडिखेलमा भलिबल, एथलेटिक्स मनोरंजन गर्ने दृष्टिकोणले केही मात्रामा खेल्ने गरेको पाइन्छ । पहाडी जिल्ला र सार्वजनिक खेलमैदान नभएकाले पुरुष र महिला खेलाडीहरूको संख्या ज्यादै न्यून देखिनुको साथै पेशेवर खेलाडी समेत नभएको देखिन्छ ।

डोटी जिल्ला पहाडी जिल्ला भएकाले प्रायजसो जमिनको आकार भिरालो र कान्तोको कारणले धेरै जसो गा.वि.स. का विद्यालयहरूमा उचित तथा पर्याप्त खेल मैदानको अभाव देखिएकोले प्रत्येक गा.वि.स. मा विद्यालयहरूका विद्यार्थीहरूले विद्यालयको चौरलाई खेल मैदानको रूपमा प्रयोग गरेको देखिन्छ ।

खण्ड : ८ प्राकृतिक श्रोत तथा वातावरण

डोटी जिल्ला एक पहाडी जिल्ला हो । यसको कुल क्षेत्रफल मध्ये १२८९२०.५० हेक्टर वनजंगलले ओगटेको छ । यो जिल्ला बान्दुंग्रीसैन, गोपघाट, जोरायल नारीदाड, पिपल्ला दिपायल जस्ता उर्वरा फाँटहरु, सेती नदी, फुलौट गाड, द्वारी खोला, समुह गाड, गोल्मा गाड, वडी गाड, कालागाड जस्ता नदी, नाला, खोला, उपजलाधार क्षेत्र आदिको प्राकृतिक संगमको रुपमा रहेको छ । यस जिल्लामा ७ किसिमका वनजंगलहरु रहेका छन् जसको विस्तृत जानकारी परिचय भागमा उल्लेख गरि सकिएको छ ।

८.१ उपजलाधारको संख्या :

डोटी जिल्ला कर्णाली नदिको जलाधार क्षेत्रभित्र पर्दछ । डोटी जिल्लाभित्र सानीगाड जलाधार क्षेत्र, सेती नदी जलाधार क्षेत्र र ठूली गाड जलाधार क्षेत्र गरि तीन जलाधार क्षेत्रहरु पर्दछन् । यी जलाधार क्षेत्रहरुलाई दुइवटा महाभारत पर्वतीय श्रृंखलाहरुले छुट्याएका छन् । भेल्फडा को भरना यहाँको प्रमुख भरनाको रुपमा लिइएको पाईन्छ । यस जिल्लामा प्राथमिकता अनुसार ५३ वटा उपजलाधार क्षेत्रहरु पाउन सकिन्छ, जसको विवरण अनुसूचीमा उल्लेख गरिएको छ ।

तालिका नं. २७ : प्राथमिकीकरण अनुसार उपजलाधार क्षेत्रहरु

प्राथमिकता नं.	उप जलाधारको नाम	उप जलाधारको क्षेत्रफल हेक्टर	उपजलाधारको क्षेत्रभित्र पर्ने गा.वि.स.हरु
१.	भुणा गाड	२५।३५९	लामिखाल ,महादेवस्थान, गिरीचौका दहकालिका
२.	गोठगाड	३४।४४	कालिकास्थान , दि.सि.न.पा.
३.	गड्डी गाड	२६।३८३	दि.सि.न.पा., लडागडा
४.	घांगन खोला	२८।११६	दि.सि.न.पा.
५.	धनाली गाड	२७।३२८	दि.सि.न.पा.,वारपाटा, लामिखाल, कालिकास्थान, महादेवस्थान, दहकालिकास्थान
६.	गोदरेगाड	३६।७	वाभककानी,खातीवाडा,दि.सि.न.पा.
७.	वारपाटा	२३।०७५	वारवाटा, लामिखाल
८.	दिया खोला	२९।७१२	छपाली, दहकालिकास्थान, गिरीचौका
९.	दारी गाड	२६।९३४	दि.सि.न.पा., कलेना
१०.	माथिल्लो गण्डी गाड	३३।२३५	गौरागाड, काडामाण्डौ ,सानागाड
११.	गण्डी गाड	२३।६२७	लडागडा, पोखरी
१२.	तल्कोट गाड (लवाखडी गाड)	३४।८८८	तिजाली, लाटामाण्डौ, पचनाली, मुडभरा
१३.	गोल्मा गाड	४३।७८८	लाटामाण्डौ, जिजोडामाण्डौ, वनलेक
१४.	धोवी खोला	२३।४०५	चमराचौतारा, गगुडा
१५.	कापडी खोला	३८।६६९	मन्नाकापडी, बर्छेन
१६.	काला गाड	३५।०४६	मुडभरा ,मुडेगाड
१७.	घण्टेश्वर	२९।०६१	छतिवन, घण्टेश्वर
१८.	सानी गाड	२१।५७९	डौड ,तोलेनी ,छपाली
१९.	तल्लो गण्डी गाड	२९।६१२	लडागडा, सानागाड, गाँजरी ,पोखरी
२०.	गिरीचौका	२७।९५८	छपाली, गिरीचौका
२१.	वायल खोला	४१।५०४	दुर्गामाण्डौ , रानागाड, बासुदेवी
२२.	कुमारा गाड	३७।८०१	छतिवन, सरस्वतीनगर, लक्ष्मीनगर

२३.	सेराली खोला	४२।९२१	तिखातर, गगुडा, सातफेरी
२४.	अल्यागाड	४०।५५९	मुडभरा, मुडेगाउँ, कफलेकी
२५.	गबुसेनी खोला	३७।४८७	गडसेरा, सरस्वतीनगर
२६.	कनेरी गाड	४०।२४४	मान्नाकापडी, गडसेरा
२७.	भल्मा गाड	३२।२०९	डौड, बगलेख
२८.	टुनी गाड	२९।८४८	धिकामाण्डौ, सातफेरी, लानाकेदारेश्वर
२९.	चादे खोला	३३।७८६	छतिवन, घण्टेश्वर
३०.	कोटकेना खोला	४३।४७३	बछैन, घाँगल
३१.	राजपुर खोला	४२।६८५	कफलेकी, भूमिराजमाण्डौ, दि.सि.न.पा.,
३२.	तल्लो सिस्नेगाड	३८।३५४	घाँगल, केदारेश्वर, सिमचौर
३३.	लक्ष्मीनगर	३८।३५४	लक्ष्मीनगर, सरस्वतीनगर, बछैन
३४.	खाइगाड	२७।९५८	लक्ष्मीनगर, सरस्वतीनगर, घण्टेश्वर
३५.	घाँगल गाड	३८।०३७	घाँगल, सिमचौर
३६.	फूलौटी गाड	२८।०३७	बगलेख, लडागडा, खिरसेन
३७.	उपल्लो सिस्नेगाड	४८।११९	लानाकेदारेश्वर, मन्नाकापडी
३८.	बूढीगाड	३७।९६	सिमचौर, कानाचौर, केदारअखाडा
३९.	गैरीगाड	३७।९६	गडसेरा, मन्नाकापडी
४०.	विस्टगाड	४४।२६	लाटामाण्डौ, जिजोडामाण्डौ, तिजाली, मुडभरा
४१.	सिनीगाड	३०।४७८	केदारअखाडा, कानाचौर
४२.	भेरीखोला	३१।१०८	धिकामाण्डौ, तिखातर, सातफेरी, गगुडा चमराचौतारा, लानाकेदारेश्वर, सिमचौर
४३.	विने साउन खोला	२९।७६९	बछैन
४४.	सल्यानीगाड	४२।०५५	भूमिराजमाण्डौ, कफलेकी, मन्नाकापडी
४५.	गडसेरा गाड	२६।९३४	गडसेरा, मुडभरा
४६.	सिलगाड	४८।११९	निरौली, बछैन, गडसेरा
४७.	गलागाड	३९।८५	कानाचौर, सिमचौर, केदारअखाडा, चमराचौतारा
४८.	गडसरी गाड	३५।५९७	लक्ष्मीनगर, निरौली, बछैन
४९.	गोर्काखोला	३६।२२७	घाँगल
५०.	साइलीगाड	२५।३३	डौड, तोलेनी
५१.	अलाडी खोला	३८।८२६	सरस्वतीनगर, गडसेरा
५२.	ओवा गाड	२५।८९४	छतिवन, घण्टेश्वर, लक्ष्मीनगर
५३.	नौकण्ड	२९।१४१	लक्ष्मीनगर, सरस्वतीनगर

स्रोत : जिल्ला भू-संरक्षण कार्यालय

८.२ जैविक विविधता : भौगोलिक दृष्टिले अत्यधिक विविधता भएको यो जिल्ला उचाइको दृष्टिले ६०० मीटर देखि ४००० मीटरसम्म फैलिएको भएपनि यसको अधिकांश भू भाग ६०० मीटर देखि २००० मीटरसम्मको उचाइ क्षेत्रमा पर्दछ । अर्थात् उत्तरमा उच्च हिमाली क्षेत्रदेखि दक्षिणमा चुरे पर्वत श्रृंखलासम्म फैलिएको यो जिल्लाको अधिकांश भू भाग भने मध्य पहाडी क्षेत्रमा नै पर्दछन् । यस जिल्लामा खप्तड लेक, सकार लेक, महाभारत लेक तथा गोलेदेउ लेक जस्ता उच्च पहाडी स्थानका साथै दिपायल, वानडुंग्रीसेन तथा नारीदाड जस्ता अर्ध उष्ण हावापानी भएका नदी किनाराका अवस्थित समथल भू भाग पनि रहेका छन् । उच्च लेकाली भेगमा पाइने खर्सु, बास, धुपी सल्ला जस्ता वनस्पति देखि लिएर उष्ण प्रदेशीय भेगमा पाइने साल, सिसौ जस्ता वनस्पतिहरू यस जिल्लाको वनस्पति विविधता हुन् । यस जिल्लाको भौगोलिक विविधताले गर्दा केही दुरीकै फरकमा आँप तथा स्याउ फलेको देख्न पाइन्छ । यस जिल्लामा पाइने अन्य वनस्पतिहरूमा

खयर, साज, ओखर, उतिस, पैया, निगालो, सल्लो आदि हुन् । चराचुरुंगीको विविधतामा पनि यो जिल्ला धनी नै छ । यस जिल्लामा पाइने चराचुरुंगीमा डाँफे, मुनाल, च्याखुरा, कालिज, ढुकुर, तित्रा, प्युरा आदि पर्छन् ।

८.३ खानी तथा उत्खननः

सन् १९९७ को DEVA को तथ्याङ्क अनुसार यस जिल्लामा हाल सम्म व्यावसायिक रूपले खानिको संचालन नभएपनि विभिन्न स्थानहरूमा घर छाउने प्रयोजनको लागि स्लेट ढुङ्गाको उत्खनन एवं प्रयोग भएको पाइन्छ । खानी तथा भूगर्भ विभागको प्रतिवेदन अनुसार यस जिल्लामा बेरिल, लिथियम अभ्रक, टर्मालिन जस्ता खनिजहरू खप्तड, बलौटा, वास्कोट, वासुवान र वुढाकोटमा पाइन्छन् । तर विस्तृत अध्ययन को आभावमा उक्त खनिजहरूको परिणाम एवं गुणस्तरको सम्बन्धमा एकिन हुन सकेको छैन । केन्द्रीय तथ्यांक विभागले प्रकशित गरेको नेपालको वातावरण तथ्यांक २०१३ (Environmental Statistics of Nepal 2013) अनुसार पनि यस जिल्लामा अभ्रक, फलाम, सोडा, सिलेट, तामा, सुन, लिथियम, टीन, ग्रेनाइट, कोइला जस्ता थुपे खानी रहेको पाइन्छ ।

८.४ शहरी क्षेत्रमा बर्षेनी उत्सर्जन हुने फोहरमैला

दिपायल सिलगढी नगरपालिका क्षेत्रमा उत्पादन हुने फोहरमैला र सो व्यवस्थापनमा विभिन्न वर्षमा भएको खर्च विवरण निम्नानुसार देखिन्छ ।

वर्ष.	२००६।०७	२००७।०८	२००८।०९	२००९।१०	२०१०।११	२०११।१२	२०१२।१३
फोहरमैला उत्पादन (मे.ट. प्रति दिन)	NA	NA	१.०	०.६	१.०	१.०	०.९
प्रति दिन फोहरमैला व्यवस्थापनमा खर्च (रु.)	४३८	४४३	४४३	५०२	४२०	NA	२३३९

श्रोत : Environmental Statistics Of Nepal 2013, के.त.वि.

८.५ निजी, सामुदायिक वन सम्बन्धी विवरण :

जिल्लामा रहेका विभिन्न प्रकारका वन र ओगटेको क्षेत्रफलको विस्तृत जानकारी परिचय खण्डमा उल्लेख गरि सकिएकोले यस खण्डमा यस जिल्लामा रहेका निजि तथा सामुदायिक वनको संख्या, ओगटेको क्षेत्रफल र तयसबाट लाभान्वित घरधुरीको संख्या यस प्रकार रहेको छ ।

तालिका नं.२८ : जिल्लामा स्थित विभिन्न प्रकारका वनको विवरण

सि.नं.	वनको नाम	संख्या	क्षेत्रफल हे.	लाभान्वित घरधुरी
१.	सामुदायिक वन	३७९	५५७८७.५१	३०४८०
२.	धार्मिक वन	१	३	...
३.	कबुलियत वन	२००	८८७.६	१८९२
४.	निजि वन	३	३.१५	३

(श्रोत : जिल्ला वन कार्यालय, डोटी)

खण्ड : ८ गरिबी तथा मानव विकास सूचकांक

९.१ गरिबी अवस्था :

नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण २०६६/६७ मा आधारित तयार गरिएको नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८ अनुसार डोटी देशका न्यून समृद्धिदर भएका जिल्ला मध्ये एक हो । यस जिल्लाको गरिबीको दर (समृद्धिदर) ४८.९% रहेको छ । देशका ७५ जिल्लाको गरिबीकोदर/समृद्धिदरको तुलनामा यो जिल्ला ६८ औं स्थानमा पर्दछ । यस जिल्लाको गरिबी विषमता र गरिबी गहनता क्रमशः १३.५३% र ५.१७% रहेको छ । यस जिल्ला भित्रका इलाकाहरूमा इलाका नं. १ (कलेना, लडागडा गा.वि.स.हरू) सबै भन्दा बढी गरिबीदर ५७.९३% र सबै भन्दा कम गरिबीदर इलाका नं. ६ को ४०.८३% रहेको छ । यस जिल्लाका ५० गा.वि.स.हरूको तुलनामा पोखरी गा.वि.स.को गरिबीदर (६५.७७%) सबै भन्दा बढी रहेको छ भने पचनाली गा.वि.स. सबै भन्दा न्यून गरिबीदर २९.७४% रहेको गा.वि.स. रहेको छ । त्यसै गरि यस जिल्लाको एक मात्र नगरपालिका दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको गरिबीदर (समृद्धिदर) ३८.७% रहेको छ जो देशका न्यून समृद्धिदर भएका नगरपालिका अन्तरगत पर्दछ । अन्य थप विवरण अनुसूचीमा हेर्न सकिन्छ ।

९.२ इलाका अनुसार गरिबी :

जिल्लाका नाम	इलाका नं.	गरिबीका दर (प्रतिशत)	गरिबीका विषमता (प्रतिशत)	गरिबीका गहनता (प्रतिशत)	गरीबहरूका संख्या
(१)	(२)	(३)	(४)	(५)	(६)
डोटी	०१	५७.९३(१०.८२)	१७.०२(५.०२)	६.७४(२.५)	३९९६
डोटी	०२	५७.७६(१०.१९)	१६.९८(४.७८)	६.७३(२.३९)	११३६८
डोटी	०३	४९.५(१०.९३)	१३.६२(४.५)	५.१९(२.१३)	११३८७
डोटी	०४	५२.१(९.७२)	१४.९८(४.३५)	५.८७(२.१३)	११६४३
डोटी	०५	४८.६२(१०.०७)	१३.२८(४.१)	५.०२(१.९१)	९३८२
डोटी	०६	४०.८४(१०.१)	१०.२(३.६३)	३.६२(१.५८)	४२६९
डोटी	०७	४२.०४(१०.२३)	१०.४१(३.६)	३.६७(१.५४)	५१६५
डोटी	०८	५१.७३(१०.९१)	१४.१(४.५३)	५.३(२.१२)	१०१८५
डोटी	०९	४७.६५(११.०३)	१२.७८(४.४१)	४.७७(२.०४)	५६०२
डोटी	१०	४५.४(९.८)	१२.७८(४.०५)	४.९५(१.९२)	१७८९६
डोटी	११	४१.८५(९.६१)	१०.९(३.५२)	४(१.५६)	६७३७
डोटी	१२	५३.६६(११.२६)	१४.८८(४.८४)	५.६६(२.३१)	३१७३

(स्रोत : नेपालमा गरिबीको लघुक्षेत्र अनुमान २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग)

१.३ लक्षित क्षेत्र अनुसार गरिबी दर :

भौगोलिक रूपल सीमाना जोडिएका, एउटा इलाका भित्र पर्ने, समान खालका पारिवारिक विशेषता भएका २ वा २ भन्दा बढी गा.वि.स.हरुका समूहलाई “लक्षित क्षेत्र” का रूपमा एकीकृत गरी गरिबीका अनुमानहरु तयार भएका छ। नेपालमा सब भन्दा बढी गरिबी दर भएका लक्षित क्षेत्रमा गोरखाका ल्हो, सामागाउ गा.वि.स. पर्दछन्, त्यहाँका बासिन्दाहरु मध्य ७७ प्रतिशत भन्दा धेर मानिसहरु गरिबीका रेखा मुनी रहेका छन्।

तालिका १.३ : लक्षित क्षेत्र अनुसार गरिबी दर

सि.नं.	लक्षित क्षेत्र नं	गा.वि.स.को नाम	जनसंख्या (२०६८)	गरिबीको दर (प्रतिशत)	गरिबीको विषमता (प्रतिशत)	गरिबीको गहनता (प्रतिशत)	गरीबहरुको संख्या
१	२	पोखरी	४२१८	६५.७७	२०.६१	८.५	२७७४
२	१	दहकालिकास्थान, महादेवस्थान	६३२८	६३.१८	१९.२१	७.७८	३९९८
३	१	गौरगाँउ	३३६४	६१.८६	१८.४९	७.३७	२०८१
४	३	काँडामाण्डौ	३७८०	५९.३६	१७.८३	७.१८	२२४४
५	१	धिरुमाण्डौ	१८९०	५८.९८	१६.८१	६.४९	१११५
६	२	कालिकास्थान, बाभुककानी	९२५८	५८.९३	१७.६१	७.०८	५४५६
७	१	बगलेक	४२०१	५८.११	१६.५८	६.४२	२४४१
८	१	कलेना, लडागडा	६८९०	५७.४८	१६.८३	६.६६	३९६०
९	१	वासुदेवी, तिखातर, दुर्गामाण्डौ	१३१३४	५७.१७	१६.५३	६.४७	७५०९
१०	३	खतिवडा, छप्राली	९०४१	५६.७६	१६.३६	६.४	५१३२
११	३	केदारेश्वर	३४९१	५४.९३	१५.२७	५.८	१९१८
१२	२	लामिखाल	४२९४	५४.२१	१४.९६	५.६६	२३२८
१३	१	गाजरी	२३९०	५३.९४	१४.८४	५.६	१२८९
१४	२	रानागाँउ	२८९०	५३.२९	१५.३७	६.०५	१५४०
१५	५	सानागाँउ	२४४५	५३.०२	१५.०९	५.८६	१२९६
१६	४	डौड	६११७	५२.८९	१४.७५	५.६४	३२३५
१७	१	सतफेरी	२९६१	५२.५६	१४.३८	५.४३	१५५६
१८	२	गिरिचौका	४०३४	५२.०२	१४.२९	५.४१	२०९८
१९	२	सिमचौर, धांगलगाँउ	७५२२	५१.८५	१४.०७	५.२६	३७०८
२०	४	गगुडा	३०५८	५१.८१	१३.८२	५.१	१५८४
२१	१	केदार अखाडा	१८२९	५०.६४	१३.५२	५.०१	९२६
२२	३	कानाचौर, भूमिराजमाण्डौ	६९४३	५०.६१	१३.७८	५.१९	३५१४
२३	२	मुडभरा, तिजाली	६८६८	४९.०७	१३.५२	५.१५	३३७०
२४	६	खिरसैनी	२८३६	४९.०७	१३.८	५.३४	१३९२
२५	१	कफलेकी	३८४५	४७.६१	१२.८४	४.८१	१८३१
२६	४	चमराचतारा	२८९६	४४.८९	११.४८	४.१२	१३००
२७	२	तोलेनी	६१७७	४४.१४	११.३२	४.१	२७२७
२८	५	वनलेक	४८९५	४४.१४	१२.१३	४.६५	२१६१
२९	४	लाटामाण्डौ	५०२८	४४.०७	११.९६	४.५३	२२१६
३०	३	वारपाटा	३८२०	४३.६३	११.६६	४.३६	१६६७
३१	२	बछैन, मन्नाकापडी	९२०१	४१.९२	१०.५	३.७४	३८५७
३२	३	निरोली	३०३७	४१.९२	१०.२	३.५३	१२७३
३३	५	जिजोडामाण्डौ	१९५३	४१.८१	११.३१	४.२८	८१७
३४	२	सरस्वतीनगर	३२२१	४१.१७	१०.०५	३.५१	१३२६
३५	२	गडसेरा	२९६८	४०.०७	१०.४१	३.८२	११८९
३६	३	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	२३४०१	३८.६६	१०.६७	४.१	९०४७
३७	३	मुडेगाउँ	२३६७	३७.२१	९.३९	३.३९	८८१
३८	३	घण्टेश्वर, छतिवन	६७३७	३३.९६	८.३६	२.९६	२२८८
३९	४	लक्ष्मीनगर	४८४६	३२.१४	७.३१	२.४३	१५५८
४०	४	पचनाली	२९९५	२९.७४	६.९२	२.३५	८९१

(स्रोत : नेपालमा गरिबीको लक्ष्यक्षेत्र अनुमान २०६८, केन्द्रीय तथ्यांक विभाग)

९.४ मानव विकास सूचकाङ्क (Human development index):

हरेक देश/ठाउँका जनताको स्वास्थ्य स्थिति, शैक्षिक अवस्था, तथा जीवन स्तरको अवस्था मापन गरी स्तर निर्धारण गर्ने प्रयोजनको लागि संयुक्त राष्ट्रसंघको विकास कार्यक्रम (UNDP) ले विकास गरेको शिक्षा, स्वास्थ्य तथा प्रतिव्यक्ति आयका सूचकहरूको संयुक्त सूचकाङ्क नै मानव विकास सूचकाङ्क हो। UNDP नेपालले हालै नेपालका सबै जिल्लाहरूको मानव विकास सूचकाङ्कको मान समेटिएको नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४ सार्वजनिक गरेको छ। यो प्रतिवेदन अनुसार डोटी जिल्लाको मानव विकास सूचकाङ्क ०.४०७ (नेपालको ०.४९०) रहेको छ। अर्थात् डोटी जिल्लाको मानव विकास सूचकाङ्क नेपालको राष्ट्रिय औषत भन्दा कम देखिन्छ। नेपालका ७५ जिल्लाहरूमा डोटी मानव विकास सूचकाङ्कको आधारमा ६३ औं स्थानमा रहेको छ। मानव विकास सूचकाङ्कको आधारमा सबैभन्दा माथिल्लो स्थान ओगट्न सफल काठमाण्डौं जिल्लाको मानव विकास सूचकाङ्क ०.६३२ रहेको छ भने पुच्छारमा रहेको बाजुरा जिल्लाको मानव विकास सूचकाङ्क ०.३६४ रहेको छ। मानव विकास सूचकाङ्कका अवयव सूचकहरू हेर्ने हो भने डोटी जिल्लाको हरेक व्यक्ति बाँच्ने अपेक्षित औषत आयु (Life expectancy) ६६.७ वर्ष, प्रौढ साक्षरता दर (Adult literacy) ५२.३२ प्रतिशत, शिक्षा आर्जनमा खर्चेको औषत समय, (Mean years of schooling) २.५३ वर्ष तथा प्रतिव्यक्ति आय (Per capita income) ७७४ अमेरिकी डलर रहेको देखिन्छ।

(स्रोत : नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४, UNDP, NEPAL)

९.५ मानव गरिबी सूचकाङ्क (Human Poverty Index):

अपेक्षित औषत आयु ४० वर्ष वा सो भन्दा कम भएको जनसंख्याको प्रतिशत, प्रौढ निरक्षरता, सुरक्षित खानेपानी नपुगेको जनसंख्याको प्रतिशत तथा कुपोषित ५ वर्ष भन्दा मुनिका बालबालिकाहरूको प्रतिशत जस्ता सूचकहरूको संयुक्त सूचकाङ्कको रूपमा विकास गरिने मानव गरिबी सूचकाङ्कको स्थिति हेर्दा डोटी जिल्लाको मानव गरिबी सूचकाङ्क मान ४३.५७ (नेपालको ३९.९२) रहेको छ। यो सूचकाङ्कको मान जति कम भयो त्यति राम्रो मानिन्छ किनभने यो सूचकाङ्क नकारात्मक सूचकहरूको प्रयोग गरी निकालिन्छ। जस्तै: प्रौढ निरक्षरता दर। नेपालका ७५ जिल्लाहरूमा डोटी ६५ औं स्थानमा रहेको छ। मानव गरिबी सूचकाङ्कको आधारमा सबैभन्दा माथिल्लो स्थान ओगट्न सफल कास्की जिल्लाको मानव गरिबी सूचकाङ्क १६.५ रहेको छ भने पुच्छारमा रहेको हुम्ला जिल्लाको मानव गरिबी सूचकाङ्क ४९.२६ रहेको छ। मानव गरिबी सूचकाङ्कका अवयव सूचकहरूमा डोटी जिल्लाको प्रौढ निरक्षरता दर (Adult illiteracy rate) ५२.३ प्रतिशत, ४० वर्ष सम्म पनि बाँच्न सक्ने अपेक्षा नगरिएको जनसंख्या (Percentage of people not expected to survive to age 40) ९.४ प्रतिशत सुरक्षित खानेपानी नपुगेको जनसंख्या (Percentage without safe water) ३६.४५ प्रतिशत तथा ५ वर्ष मुनिका कुपोषणबाट प्रभावित बालबालिकाको संख्या (Percentage of children under age five who are malnourished) ५७.६ प्रतिशत रहेको देखिन्छ।

(स्रोत : नेपाल मानव विकास प्रतिवेदन, २०१४, UNDP, NEPAL)

खण्ड : १० न्याय र कानून

१०.१ आ.ब. २०७२/०७३ मा अदालतमा दर्ता तथा फछ्छौट भएका मुद्दा सम्बन्धी विवरण :

सि.नं.	मुद्दाको किसिम	मुद्दा दर्ता संख्या	फछ्छौट भएको मुद्दा संख्या
१	देवानी	१९	१६
२	फौजदारी	५३	४४
जम्मा		७२	६०

(श्रोत : जिल्ला अदालत डोटी)

१०.२ आ.ब.२०७२/०७३ मा जिल्ला प्रहरी कार्यालय डोटीमा दर्ता भएका मुद्दाहरुको विवरण :

सि.न.	मुद्दा शिर्षक	दर्ता संख्या
१	कर्तव्य ज्यान	८
२	चोरी	२
३	जबरजस्ती करणी	७
४	केही सार्वजनिक अपराध	५
५	भुण्डी आत्महत्या	१८
६	विष सेवनबाट आत्महत्या	३
७	भवितव्य ज्यान	९
८	फुटकर ज्यान	२
९	ठगी	०
१०	जातीय छुवाछुत	०
११	ज्यान मार्ने उद्योग	०
१२	जबरजस्ती करणी उद्योग	०
१३	गर्भपतन	०
१४	बहुविवाह	३
जम्मा		५७

(श्रोत : जिल्ला प्रहरी कार्यालय डोटी)

१०.३ आ.ब. २०७२/०७३ सवारी दुर्घटना सम्बन्धि विवरण :

सवारी दुर्घटना संख्या	मुद्दा दर्ता संख्या	मृत्यु	घाइते
१५	५	१३	७

(श्रोत : जिल्ला प्रहरी कार्यालय डोटी)

१०.४ आ.ब.२०७२/०७३ घरेलु हिंसा सम्बन्धि :

मुद्दा दर्ता संख्या	ठाडो उजुरी
०	४४

(श्रोत : जिल्ला प्रहरी कार्यालय डोटी)

खण्ड : ११ राजनैतिक वितरण

११.१ डोटी जिल्ला स्थित राजनैतिक दलहरूको नामावली :

क्र.सं.	दलको नाम	पदाधिकारीको नाम	पद	फोन नं.
१	नेपाली कांग्रेस	प्रदिप देउवा	सभापति	९८४८४०८६६३
२	नेकपा एमाले	चक्र मल्ल	अध्यक्ष	९८४८६२०४१४
३	एनेकपा माओवादी	जंग बिक	अध्यक्ष	९७४९०१७८२८
४	नयांशक्ति पार्टी नेपाल	शिव ओली	अध्यक्ष	९८४८६७७२७२
५	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	लाल बहादुर कठायत	अध्यक्ष	९८४८४७२२५५
६	राष्ट्रिय जनमोर्चा नेपाल	वेणीमाधव जोशी	अध्यक्ष	९८४८४९९२९१
७	संघीय समाजवादी फोरम नेपाल	श्रीचन्द्र श्रेष्ठ	अध्यक्ष	९८४८४३४६७५
८	नेपाल दलित पार्टी	उमेश टेलर	अध्यक्ष	९८००६३३४१८
९	नेपाल पूर्व राष्ट्र सेवक लोकतान्त्रीक पार्टी	पदम बहादुर क्षेत्री	अध्यक्ष	९७५९००२९५२

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय , डोटी

११.२ संविधान सभा सदस्य निर्वाचन २०७० मा विभिन्न दल/उम्मेद्वारहरूले प्राप्त गरेका मतहरूको विवरण (प्रत्यक्ष तर्फ)

डोटी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं. १				डोटी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं. २			
क्र.सं.	उम्मेद्वारको नाम	राजनैतिक दल	प्राप्त मत संख्या	क्र.सं.	उम्मेद्वारको नाम	राजनैतिक दल	प्राप्त मत संख्या
मतदाता संख्या : ४८१६८ कुल खसेको मत संख्या : ३५३३३ (७३.३५ %) कुल सदर मत संख्या : ३३४५८ (९४.६९%) कुल बढर मत संख्या : १८७५ (५.३ %)				मतदाता संख्या : ४१२४५ कुल खसेको मत संख्या : ३२९३६ (७७.९९ %) कुल सदर मत संख्या : ३०६७७ (९५.४५ %) कुल बढर मत संख्या : १४५९ (४.५ %)			
१	विर बहादुर वलायर	नेपाली कांग्रेस	१६९५७	१	प्रेम ब. आले	नेकपा एमाले	१२४००
२	नारद मलासी	नेकपा एमाले	८२४७	२	योगेन्द्र व. शाही	नेपाली कांग्रेस	१०९१४
३	मोहन ब. वम	एनेकपा माओवादी	४७९६	३	त्रिलोचन भट्ट	एनेकपा माओवादी	५३४६
४	कैलाश सिंह साउद	स्वतन्त्र	१९०२	४	मणीराज भट्ट	राष्ट्रिय जनमोर्चा	१०९८
५	बहादुर सिंह खडका	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	५२६	५	लाल बहादुर कठायत	राष्ट्रिय प्रजातन्त्र पार्टी	४४४
६	लाल बहादुर खडका	रा.प्र.पा. नेपाल	३२४	६	थिरबहादुर साउद मलासी	रा.प्र.पा. नेपाल	३१८
७	नरेश आले	राष्ट्रिय जनमोर्चा नेपाल	२२७	७	मान ब. थापा	संघीय समाजवादी पार्टी नेपाल	१५७
८	यज्ञराज भट्ट	संघीय समाजवादी पार्टी	१६४				
९	भिमसेन माझी	अखण्ड नेपाल पार्टी	१२५				
१०	धन बहादुर बिष्ट	राष्ट्रिय यथार्थवादी पार्टी नेपाल	१५९				
११	लोक व. खडका	स्वतन्त्र	४०				

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय , डोटी

समानुपातिक तर्फ :

डोटी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं. १

कुल मतदाता संख्या: ५०१९३
खसेको मत संख्या : ३७३५८ (७४.४२ %)
सदर मत संख्या : ३५४३३ (९४.८४%)
बदर मत संख्या : १९२५ (५.१ %)

डोटी जिल्ला निर्वाचन क्षेत्र नं. २

कुल मतदाता संख्या : ४२२३०
खसेको मत संख्या : ३३१२१
सदर मत संख्या : ३१८१८ (९६.१%)
बदर मत संख्या : १३०३ (३.९ %)

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय , डोटी

११.३ डोटी जिल्लाबाट संविधान सभा २०७० मा प्रतिनिधित्व :

सि.नं	नाम	पार्टी	प्रत्यक्ष /समानुपातिक	कैफियत
१	विर ब. बलायर	नेपाली कांग्रेस	प्रत्यक्ष	
२	भरत ब. खडका	नेपाली कांग्रेस	समानुपातिक	क्षेत्र नं. १
३	कल्पना सोब	नेपाली कांग्रेस	समानुपातिक	
४	प्रेम ब.आले	नेकपा एमाले	प्रत्यक्ष	
५	गौरी ओली	नेकपा एमाले	समानुपातिक	क्षेत्र नं. २

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय , डोटी

खण्ड १२ : विविध

१२.१ पर्यटन क्षेत्र र सम्भावना :

डोटी जिल्ला एउटा धार्मिक, ऐतिहासिक र सांस्कृतिक महत्त्वले भरिपूर्ण जिल्लाको रूपमा परिचित छ। यस जिल्लाको बीच भागमा क्षेत्रीय सदरमुकाम नजिक उत्तर तिरवाट दक्षिण तर्फ सेती नदी बगेको छ भने जिल्लाको सदरमुकाम सिलगढीमा शैलेश्वरी मन्दिर धार्मिक दृष्टिले प्रख्यात रहेको छ। यस जिल्लाको सिरानमा पर्यटकीय तथा धार्मिक दृष्टिले अति महत्त्वपूर्ण मनमोहक हरियाली खप्तड लेक छ जसलाई खप्तड राष्ट्रिय निकुन्जको रूपमा संरक्षित गरिएको छ। यसको क्षेत्रफल २२५ वर्ग कि.मि. छ यस क्षेत्रमा असाध्यै जाडो हुन्छ। यहाँ विभिन्न जातका जनावर, पशुपंक्षी एवं विभिन्न प्रजातिका बोटविरुवा, बाघबुट्टे निगालो तथा रंगीविरंगी फुलहरु पाईन्छन्। यहाँ सानाठुला मैदानी भागको साथै मनमोहक ताल र त्रिवेणी जस्ता धार्मिक स्थल छन्। यस जिल्लामा पर्ने प्रमुख पर्यटकीय स्थल खप्तड क्षेत्र नै हो। यसका अतिरिक्त नगण्य रूपमा रहेका सम्भावित पर्यटकीय, धार्मिक स्थलहरु छन्। लानाकेदारेश्वर गा.वि.स. मा केदार लेक भन्ने स्थानमा केदार बाबाको मन्दिर छ। अन्य जिल्लाबाट समेत प्रशस्त मानिसहरु यहाँ आउने गर्छन्। त्यस्तै डौड गा.वि.स. स्थित अश्वद्वाला गुफाको रूपमा चिरपरीचित छ। यहाँ शिवरात्रीमा ठुलो मेला लाग्दछ। यस्ता ठाउँहरुको राष्ट्रिय स्तरमा चिनारी भएमा पर्यटकहरुको संख्या वृद्धि हुन सक्छ। पर्यटन विकासका सम्भावना मध्ये खप्तड राष्ट्रिय निकुन्ज भित्र मोडेडेशन क्षेत्र घोडा सवार आध्यात्मिक भौतिक स्थल, नाग दुंगा, सहस्रलिङ्ग, जेठी बहुरानी आदि, वन्यजन्तु तथा पंक्षी अवलोकन क्षेत्र, हिमाल अवलोकन क्षेत्र जस्ता मुख्य मुख्य प्राकृतिक श्रोतको विकास गर्न सकिन्छ।

१२.२ अपाङ्गता परिचय पत्र विवरण :

महिला तथा बालबालिका कार्यालय डोटीले वर्गिकरण पश्चात आ.व. २०६८ देखि हालसम्म १६६० वटा, वर्गिकरण नगर्दासम्म २४२ वटा र आ.व. २०६८-६९ देखि हालसम्म १९०२ वटा परिचयपत्र वितरण गरेको छ। विगत तीन वर्षमा त्यस कार्यालयबाट वितरण भएका परिचयपत्र तपसिल बमोजिम छ।

तालिका नं. ३० : जिल्लाको अपाङ्गता परिचयपत्र वितरण

आ.व.	'क' वर्ग रातो			'ख' वर्ग निलो			'ग' वर्ग पहेलो			'घ' वर्ग सेतो			जम्मा
	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा	
२०७०।७१	१३	२०	३२	३६	४०	७६	६५	५४	११९	३०	४९	७९	२७४
२०७१।७२	०	१४	१४	२१	३९	६०	२८	५७	८५	११	२७	३८	१९७
२०७२।७३	४	१०	१४	९	२०	२९	१३	१३	२६	७	२४	३१	१००

स्रोत : महिला तथा बालबालिका कार्यालय, डोटी

१२.३ बाल क्लब दर्ता संख्या : २३९

१२.४ डोटी जिल्लामा जग्गाको विवरण :

यस जिल्लामा जग्गाको प्रकृति अनुसार चार प्रकारको जग्गा पाउन सकिन्छ । जस्तै: धनहर (खेत), भिट (पाखो) र सरकारी/सार्वजनिक गौचर र जंगल । यसको क्षेत्रफल यस प्रकार रहेको छ ।

क. धनहर (खेत तर्फ)		ख. भिट (पाखो तर्फ)		ग) सरकारी, सार्वजनिक गौचर : ७१११ हेक्टर
१. अब्बल : १६७ हेक्टर		१. अब्बल : १५९ हेक्टर		
२. दोयम : ८६० हेक्टर		२. दोयम : १०५४ हेक्टर		
३. सिम : २७३० हेक्टर		३. सिम : ६९३९ हेक्टर		घ) जंगल : ५९१०१ हेक्टर
४. चाहार : ३९१२ हेक्टर		४. चाहार : १६४५५ हेक्टर		

(श्रोत : नापी कार्यालय, डोटी)

१२.५ आ.व.२०७२/०७३ मा डोटीमा सक्रिय भएका गैह्र सरकारी संस्थाहरुको नाम र कार्य क्षेत्र :

सि.नं.	संस्थाको नाम	ठेगाना
१	सगरमाथा विकास केन्द्र	सिलगढी, डोटी
२	भागेश्वर विकास समिति	गडसेरा, डोटी
३	ग्रामिण जागरण समाज नेपाल	दहकालिकास्थान डोटी
४	दिगो विकास समाज नेपाल	लामिखाल
५	वातावरण तथा मानव संसोधन विकास समाज	चमराचौतारा
६	सृजनशिल विकास समाज नेपाल	सानागाउ, डोटी
७	समाज विकास केन्द्र नेपाल	गिरीचौका, डोटी
८	समाज सेवा डोटी	दि.सि.न.पा., डोटी
९	अपांग सेवा संघ	दि.सि.न.पा., डोटी
१०	श्री दिलपेश्वर सनातन सत्संग समाज	दि.सि.न.पा., डोटी
११	सम विकास केन्द्र	दि.सि.न.पा., डोटी
१२	जनजागरण युवा क्लव	गाजरी, डोटी
१३	परिवर्तन समाज	पचनाली, डोटी
१४	श्री मेघ लक्ष्मी स्मृति छात्रवृत्ति अक्षकोष	जिजोडामाण्डौ, डोटी
१५	विकास समूह नेपाल	डौड, डोटी
१६	स्थानीय स्रोत विकास केन्द्र	केदारअखडा, डोटी
१७	मोहन्याल दृष्टिविहिन तथा अपांग सेवा	वर्छेन, डोटी
१८	भागेश्वर पडेउली सालमूनि देवस्थल सेवा समिति	मुडेगाउ, डोटी
१९	पि. इ. एस. टी. डी. नेपाल	लाटामाण्डौ, डोटी
२०	डोटी सुनचादी व्यवसायी संघ	दि.सि.न.पा., डोटी
२१	शैलेश्वरी क्षेत्र विकास समिति	दि.सि.न.पा., डोटी
२२	कर्मचारी मिलन केन्द्र	दि.सि.न.पा., डोटी
२३	पेस्टालोजी विद्यार्थी संगठन	जिजोडामाण्डौ, डोटी
२४	ग्रामिण विकास सेवा केन्द्र	लाटामाण्डौ, डोटी
२५	नेपाल दलित मुक्ति आवाज	छतिवन डोटी
२६	श्री राष्ट्रिय हूलिया मुक्ति समाज	दि.सि.न.पा., डोटी
२७	बुडर बजार पूर्वाधार	छतिवन, डोटी
२८	राष्ट्रिय ग्रामिण विकास सञ्जाल	वर्छेन, डोटी
२९	महिला तथा बाल बालिका मञ्च नेपाल	लाना, डोटी
३०	मगर उत्थान समाज	निरौली, डोटी
३१	श्री जय माँ मालिका संरक्षण विकास समिति	वर्छेन

(श्रोत : गैह्र सरकारी महासघ डोटी)

१२.६ होटल सम्बन्धी विवरण :

होटल व्यवसायी संघ डोटी अनुसार डोटीमा २०७३/०७४ मा नविकरण भएका कुल १५७ वटा होटल व्यवसायहरु छन् ।

१२.७ बैंक, वित्तीय संस्थाहरु सम्बन्धी विवरण :

यस जिल्लामा हाल क्रियाशिल बैंक संख्या १० र अन्य वीमा कम्पनीहरु ४ रहेका छन् । बाणिज्य बैंकले आफ्नो गोपघाट शाखा लाई दिपायल शाखामा गाभेर आफ्ना २ वटा शाखामात्र हाल सञ्चालन गरेको छ । यस जिल्लामा विकास बैंकहरुको संख्या ५ रहेको छ जस मध्ये कृषि विकास बैंकले मात्र आफ्ना २ वटा शाखाबाट काम गरि रहेको छ । त्यसैगरी ४ वटा वीमा कम्पनीहरुले आफ्नो शाखा कार्यालय स्थापना गरि कार्य सञ्चालन गरिरहेका छन् ।

सि.नं.	विवरण	मान (संख्यामा)	कैफियत
१.	बाणिज्य बैंक :	२	<ul style="list-style-type: none">राष्ट्रिय बाणिज्य बैंक ,सिलगढी शाखाराष्ट्रिय बाणिज्य बैंक ,दिपायल शाखाकृषि विकास बैंक ,सिलगढी शाखाकृषि विकास बैंक , बुडर शाखा
२.	विकास बैंक:	५	<ul style="list-style-type: none">निर्धन उत्थान विकास बैंक , सिलगढीस्वावलम्बन विकास बैंक, सिलगढीमालिका विकास बैंक, दिपायल शाखाहुलाक बचत बैंक , क्षे.हु.नि. राजपुरएन.सी.सी बैंक, दिपायल शाखाएन.एम.वी. बैंक, दिपायल शाखाएशियन लाइफ इन. कम्पनी , दिपायल शाखा
३.	अन्य बैंकहरु :	३	<ul style="list-style-type: none">नेपाल लाइफ इन. कम्पनी, दिपायल शाखाप्राइम लाइफ इन. कम्पनी , दिपायल शाखानेशनल लाइफ इन. कम्पनी, दिपायल शाखा
४	विमा कम्पनी :	४	

१२.८ बचत/ऋण सहकारी संस्थाहरु सम्बन्धी विवरण :

यस जिल्लामा आ.व. २०७३/७४ को अन्त सम्म १९६ वटा सहकारी संघ संस्था क्रियाशिल रहेका छन् । जस मध्ये धेरै जसो ३३ वटा बहुउद्देश्यीय र ३३ वटा बचत तथा ऋण प्रकृतिका रहेछन् । यस आ.व.मा मात्र दर्ता भएका २ वटा कृषि संग सम्बन्धित कार्य गर्ने सहकारी संघ संस्था रहेका छन् ।

तालिका नं. ३१ : आ.ब. २०७२/७३ सम्म दर्ता भएका बचत/ऋण सहकारी संस्थाहरु (सक्रिय रहेका)

सि.नं.	सहकारी संघ संस्थाको विवरण	आ.ब. २०७२/७३ मा दर्ता भएका	कैफियत
१	जिल्ला सहकारी संघ लि.	१	
२	जिल्ला विषयगत सहकारी संघ (बचत)	१	
३	लक्षित बर्गका सहकारी संस्था लि.	०	
४	कृषि	१४	
५	बचत तथा ऋण	३३	
६	उपभोक्ता	१	
७	विद्युत	२	
८	बहुउद्देश्यीय	३३	
९	पशु	०	
१०	स्वास्थ्य	०	
११	जडीबुटी	०	
	जम्मा	८५	

स्रोत : डिभिजन सहकारी कार्यालय, डोटी

१२.९ : डोटी जिल्लाको औषत ज्यालादर ,२०७३ :

क.सं.	विवरण	इकाइ	२०७२/७३	२०७३/७४
१	दक्ष कामदार	प्रति श्रमदिन	७००।००	७५०।००
२	अदक्ष कामदार	प्रति श्रमदिन	४५०।००	४५०।००
३	सिनियर सुपरभाइजर (निर्माण कार्यतर्फ)	प्रति श्रमदिन	६६५।००	६६५।००
४	सुपरभाइजर (निर्माण कार्यतर्फ)	प्रति श्रमदिन	५८०।००	५८०।००
५	सुपरभाइजर (सडक कार्यतर्फ)	प्रति श्रमदिन	४९५।००	४५०।००
६	लेन्थ वर्कर	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
७	हेभी अपरेटर	प्रति श्रमदिन	७३०।००	७३०।००
८	हेभी अपरेटर हेल्पर	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
९	डाइभर (सवारी चालक) :			
	क. हेभी डाइभर	प्रति श्रमदिन	७३०।००	७३०।००
	ख. लाइट डाइभर	प्रति श्रमदिन	६२०।००	६२०।००
	ग. हेल्पर	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
१०	ल्याब टेक्नीसियन :			
	क. सिनियर	प्रति श्रमदिन	७३०।००	७३०।००
	ख. जुनियर	प्रति श्रमदिन	६२०।००	६२०।००
११	ल्याब असिस्टेन्ट	प्रति श्रमदिन	४००।००	४७५।००
१२	विद्युतीकरण सम्बन्धि काम:			
	क. बिजुली पोल खडा गर्ने ज्यामी	प्रति श्रमदिन	४९०।००	४५०।००
	ख. बिजुली तार जडान गर्ने ज्यामी	प्रति श्रमदिन	४९०।००	४५०।००
	ग. बिजुलीको लाइनमा काम गर्ने ज्यामी	प्रति श्रमदिन	६३५	६५०।००
	घ. बिजुली सम्बन्धि अन्य प्रकारका काम गर्ने ज्यामी	प्रति श्रमदिन	५९०	४६२।००
१३	कम्प्युटर अपरेटर :			
	क. सिनियर	प्रति श्रमदिन	७३०।००	७३०।००
	ख. जुनियर	प्रति श्रमदिन	६२०।००	६२०।००
१४	पलम्बर	प्रति श्रमदिन	६६५।००	७००।००
१५	हेल्पर	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
१६	चेनम्यान स्टाफम्यान	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
१७	ब्लास्टर, ड्रिलर, आरा वर्कर	प्रति श्रमदिन	६६५।००	७००।००
१८	चौकिदार, माली, बनहेरालो	प्रति श्रमदिन	४००।००	४५०।००
१९	सेप्टी ट्यांकी क्लिनर	प्रति ३ मीटर	१८४०।००	१९००।००

स्रोत जि.वि.स., डोटी

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

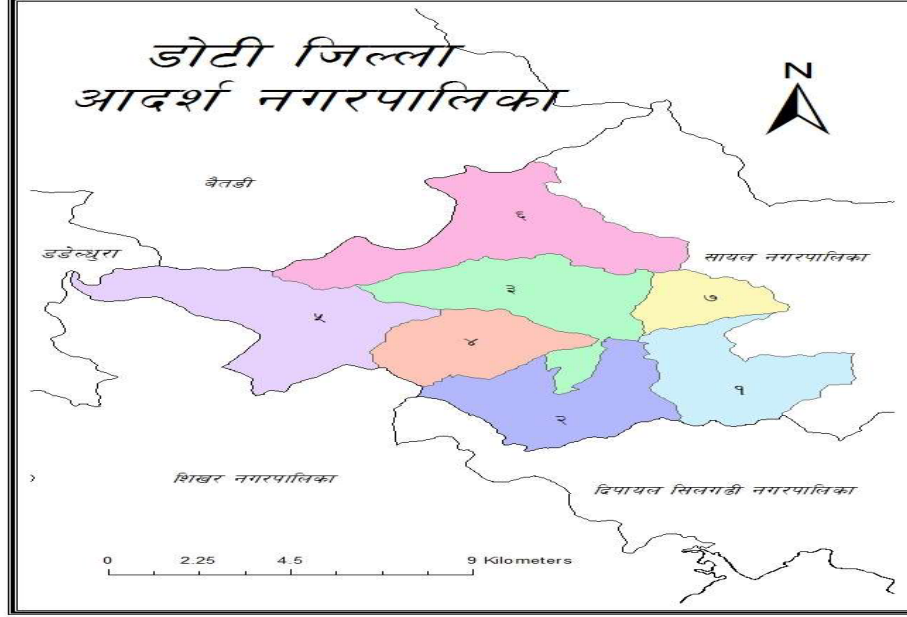
१२.१० आ.ब. २०७३/७४ अषाढ मसान्त सम्म डोटी जिल्लाको सरकारी बजेट विनियोजन र खर्च :

यस जिल्लाको आर्थिक बर्ष २०७३/७४ को चालु तर्फ सरकारी खर्चका लागि कुल विनियोजन बजेट रकम रु ४ अर्ब २३ करोड ६४ लाख ३४ हजार १ सय ९ रहेको र पूँजीगत खर्चका लागि विनियोजित रकम रु १ अर्ब ७९ करोड ४३ लाख ५१ हजार ८ सय ८८ रहेको थियो र वि.सं. २०७४ अषाढ मसान्त सम्म चालु तर्फ ३ अर्ब ९६ करोड १६ लाख ७ हजार ३ सय १० (९३.५१%) र पूँजीगत तर्फ १ अर्ब ४३ करोड ९० लाख ७७ हजार ३ सय ८४ (८०.२%) खर्च भएको छ। साथै २०७४ अषाढ मसान्तसम्म डोटी जिल्लामा कुल रकम रु ७ करोड ९७ लाख ३२ हजार ३ सय ८५ राजस्व उठेको छ।

श्रोत : को.ले.नि.का. , डोटी

खण्ड १३ डोटी जिल्लाका स्थानीय तहहरूको वितरण

१३.१ आदर्श गाउँपालिका :

स्रोत : स्थलगत नक्शा, नापी विभाग, राष्ट्रिय जनगणना (के.त.वि.)
तयार गर्ने : तथ्यांक कार्यालय डोटी(के.त.वि.)

१३.१.१ सीमा : स्थानीय तह पुर्नसंरचना अनुसार आदर्श गाउँपालिकामा साविकका बाभककनी, कालिकास्थान, महादेवस्थान, लामिखाल, गिरीचौका र दहकालिकास्थान गा.वि.स.समावेश भएका छन् । यसको क्षेत्रफल १२८.४७ वर्ग कि.मि. छ । जम्मा जनसंख्या २४४८२ भएको आदर्श गाउँपालिकामा ७ वटा वडाहरू छन् जसको केन्द्र साविक कालिकास्थान गा.वि.स.को कार्यालयमा रहेको छ ।

१३.१.२ सिमान्त :

- पूर्व : सायल गाउँपालिका
- पश्चिम : शिखर नगरपालिका र डडेल्धुरा जिल्ला
- उत्तर : बैतडी जिल्ला
- दक्षिण : शिखर र दिपायल सिलगढी नगरपालिका

१३.१.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साबिक गा.वि.स/न.पा.हरु	साबिक वडा नं.	कैफियत
१	वाभककनी	१-९	
२	कालिकास्थान	१-४,७-९	
३	कालिकास्थान	५,६	
	दहकालिकास्थान	१,२	
	महादेवस्थान	६-९	
४	महादेवस्थान	१-५	
	लामिखाल	३,९	
५	लामिखाल	१,२,४-८	
६	गिरीचौका	१-९	
७	दहकालिकास्थान	३-९	

१३.१.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : २४४८२
 पुरुष : १०६०३ (४३.३१%)
 महिला : १३८७९ (५६.६९%)
 परिवार संख्या : ४७५७
 लैंगिक अनुपात : ७६.३९
 जनघनत्व : १९०.५६
 औसत परिवारको आकार : ५.१४

१३.१.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१७४०	२४२२	४१६२	७९८
२	१९११	२५६५	४४७६	९१५
३	१२२६	१६१६	२८४२	५४७
४	१३८०	१८५७	३२३७	६४८
५	१७६९	२०६९	३८३८	७०६
६	१८०४	२२८६	४०९०	७८६
७	७७३	१०६४	१८३७	३५७
जम्मा	१०६०३	१३८७९	२४४८२	४७५७

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.१.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१४३५५	५८.६३
ब्राह्मण पहाड	३२६०	१३.३२
कामी	२९०४	११.८६
दमाई/ढोली	१२११	४.९४६
सार्की	४३७	१.७८५

बादी	४२८	१.७४८	स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि
ठकुरी	२४१	०.९८४	
लोहार	६९	०.२८२	
अन्य दलित	१५१७	६.१९६	
अन्य तराई	२०	०.०८२	

१३.१.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

आदर्श गाउँपालिकामा डोटेली भाषा बोल्नेको संख्या सबैभन्दा बढी २४३२२ (९९.३५%) छ। यस गाउँपालिकामा मातृभाषा अनुसार जनसंख्या निम्नानुसार छ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत	स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि
डोटेली	२४३२२	९९.३५	
नेपाली	९७	०.४०	
मैथली	९	०.०४	
अन्य	११	०.०४	

१३.१.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

आदर्श गाउँपालिकामा कुल ४१ बालविकास केन्द्र, २६ प्रा.वि., ८ नि.मा.वि., ७ मा.वि., २ उ.मा.वि., १ प्राविधिक शिक्षालय र १ क्याम्पस छन्।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१७	२४	०	०	४१
प्रा.वि.	०	०	८	१८	२६
नि.मा.वि.	०	०	२	६	८
मा.वि.	०	०	१	६	७
उ.मा.वि.	०	०	०	२	२
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	१	०	१
क्याम्पस	०	०	१	०	१
जम्मा	१७	२४	१३	३२	८६

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.१.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा न.२ कालिकास्थान
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	५	वडान.१ वाभककनी, वडान.३ दहकालिकास्थान, वडान.४ महादेवस्थान, वडा न.५ लामिखाल, वडान.६ गिरीचौकी
हुलाक बचत बैकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	१	वडा न.२ कालिकास्थान
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : के.हु.नि.डोटी

१३.१.१० मतदाता संख्या :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्ग	जम्मा मतदाता
१	१११५	७९१	०	१९०६
२	११६७	८५२	०	२०१९
३	८४३	६५८	०	१५०१
४	१२११	९५६	०	२१६७
५	६४०	५०८	०	११४८
६	९८२	७८४	०	१७६६
७	५३१	३७८	०	९०९
जम्मा	६४८९	४९२७	०	११४१६

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.१.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

खसेका मत : ८०४९

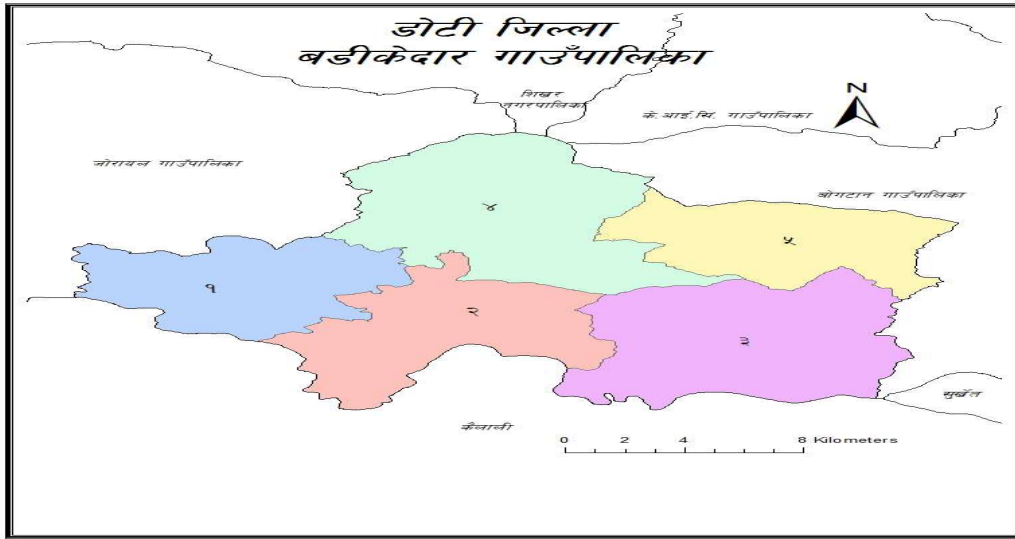
प्रतिशत : ७०.५१

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	टेक बहादुर रोकाया	३५३५
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कमला देवी ओझा	३५३७
३	१	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	नरेश बहादुर खडका	५६७
४	१	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पशुपति वाग	५७८
५	१	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कल्पना कुमारी कामी	५८८
६	१	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गोविन्द पार्की	५८०
७	१	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दली खडका	५४६
८	२	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पदम सिं बोहरा	५०२
९	२	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	जानकी देवी ओझा	५२५
१०	२	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	तारा कामी	५४२
११	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	बम बहादुर खडका	४५८
१२	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	चन्द्रदेव ओझा	५१२
१३	३	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	नरेन्द्र ब.रोकाया	५५०
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मैना देवि रोकाया	५६३
१५	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	धौली लुहार	५५८
१६	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कर्ण बहादुर ऐर	५२७
१७	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दिपेन्द्र प्रसाद पाठक	५६८
१८	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	नारयण सिं पछेरा	५७५
१९	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	धर्मा कुमारी ओझा	५८३
२०	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	लक्ष्मी दमाई	५७९
२१	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	रघुनाथ रोकाया	५४७
२२	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	प्रताप वि.क.	५६२
२३	५	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	विरभान धामी	५०१
२४	५	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कलावती रोकाया	५१२
२५	५	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लक्ष्मी ओड	५१४
२६	५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रुप्से टमटो	४७७
२७	५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रमेश ब. भाट	५१२

२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लाल ब. खडायत	५८२
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	हरिना कु. बिष्ट बोहरा	५९२
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	देवा देवि लुहार	५७१
३१	६	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	राम ब. अधिकारी	५३१
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	डम्बर ब. ओली	५७३
३३	७	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लाल बिष्ट	३५५
३४	७	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रम्भा किमाडी	३५२
३५	७	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लीला लुहार	३४४
३६	७	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शेर ब.बिष्ट	३४६
३७	७	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पदमराज दाहाल	३५९

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.२ बडीकेदार गाउँपालिका :

स्रोत : स्थलगत नक्शा, नापी विभाग, राष्ट्रिय जनगणना (के.त.वि.)
तयार गर्ने : तथ्यांक कार्यालय डोटी (के.त.वि.)

१३.२.१ सीमा : बडीकेदार गाउँपालिकामा जम्मा ५ वटा वडासहित साविकका वडौंन, घाङ्गल, मन्नाकापडी र लानाकेदारेश्वर समावेश भएका गा.वि.स. हुन् । जम्मा जनसंख्या १६७३१ भएको यस बडीकेदार गाउँपालिकाको क्षेत्रफल ३३२.५५ वर्ग कि.मि र केन्द्र साविक वडौंन गा.वि.स.को कार्यालयमा अवस्थित छ ।

१३.२.२ विस्तार :

- पूर्व : बोगटान गाउँपालिका
- पश्चिम : जोरायल गाउँपालिका र कैलाली जिल्ला
- उत्तर : शिखर नगरपालिका, बोगटान, जोरायल, के.आई.सिं गाउँपालिका
- दक्षिण : कैलाली जिल्ला

१३.२.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साबिक गा.वि.स/न.पा.हरु	साबिक वडा नं.	कैफियत
१	बछैन	१,५-७,९	
२	बछैन	२-४,८	
३	घाङ्गल	१-९	
४	मन्नाकापडी	१-९	
५	लानाकेदारेश्वर	१-९	

१३.२.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : १६७३१
 पुरुष : ८२०७ (४९.०५%)
 महिला : ८५२४ (५०.९५%)
 परिवार संख्या : २७२१
 लैंगिक अनुपात : ९६.२८
 जनघनत्व: ५०.३१
 औसत परिवारको आकार : ६.१५

१३.२.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१४२८	१५४१	२९६९	५२३
२	१४०९	१३७६	२७८५	४२९
३	१९५२	२०२८	३९८०	६७५
४	१७१३	१७९३	३५०६	५२८
५	१७०५	१७८६	३४९१	५६६
जम्मा	८२०७	८५२४	१६७३१	२७२१

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.२.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

बडीकेदार गाउँपालिकामा ११ वटा प्रमुख जातजाति देखिएका छन्, जसमा सबैभन्दा बढी क्षेत्री सबैभन्दा बढी अर्थात ७७३१(४६.२%) छ। बडीकेदार गाउँपालिकाको जातजाति अनुसारको तथ्यांक निम्नानुसार छ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	७७३१	४६.२
मगर	३१३६	१८.७
कामी	१५२०	९.१
ठकुरी	१४७२	८.८
सार्की	१३३२	८.०
ब्राह्मण पहाड	७५५	४.५
दमाई/ढोली	२४६	१.५
वादी	१६९	१.०
तामाङ्ग	१५१	०.९
सन्यासी/दशनामी	११६	०.७
गुरुङ्ग	५९	०.४
अन्य दलित	१६	०.१

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.२.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	११२४४	६७.२०
नेपाली	४६९९	२८.०९
मगर	५९४	३.५५
खाम	१४२	०.८५
अन्य	३	०.०२

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.२.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

बडीकेदार गाउँपालिकामा कुल ४५ बालविकास केन्द्र, २१ प्रा.वि., १३ नि.मा.वि., ६ मा.वि., ३ उ.मा.वि. र १ क्याम्पस छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	२०	२५	०	०	४५
प्रा.वि.	०	०	१	२०	२१
नि.मा.वि.	०	०	०	१३	१३
मा.वि.	०	०	०	६	६
उ.मा.वि.	०	०	०	३	३
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	०	०
क्याम्पस	०	०	१	०	१
जम्मा	२०	२५	२	४२	८९

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.२.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा नं. ५ लानाकेदारेश्वर
रिक्त हुलाक कार्यालय	४	वडा नं.१ वछेन, वडा नं.३ घांगल, वडा नं.४ मन्नाकापडी, वडा नं.५ लानाकेदारेश्वर
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	०	
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : श्रे.हु.नि.डोटी

१३.२.१० मतदाता संख्या :

वार्ड नं.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा मतदाता
१	६४८	६८५	०	१३३३
२	५६७	५९९	०	११६६
३	९०५	८५८	०	१७६३
४	८२३	८२४	०	१६४७
५	८३५	८५५	०	१६९०
जम्मा	३७७८	३८२१	०	७५९९

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

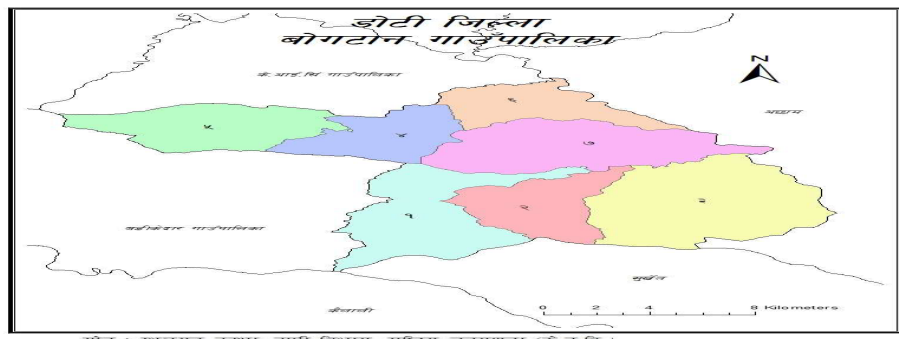
१३.११ स्थानीय तह निर्वाचन तालिका :
नौसेन नगर : ४४१४

सुदूरपश्चिम प्रदेश

क्र.सं.	सदर	पदा	राज्यसंघीय दल	सदर	संख्या
		अध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	कृष्ण ब.चन्द	२३२१
		उपाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	इन्द्रा कृ. बोहरा	२२२५
	१	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	डबल ब.बोहरा	४५२
	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	ठगनी देवि कलेल	४६४
	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	अनिता नेपाली	४६६
	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	ठक्कर ब बोहरा	४८५
	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	केशर सिं बोहरा	४४४
	२	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	राम ब.नामजाली	२८१
	२	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	तारा देवि साउँद	२८६
	२	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रुपा कुमारी सार्की	२९४
	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	छत्र ब.चन्द	२८३
	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मोहन ब.कामी	२६३
	३	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लीलाधर सापकोटा	५०१
	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रम्बी देवि मगर	५१५
	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सरस्वती साकी	५३७
	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	भुवन सिं.पुन मगर	५२९
	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	टेक ब.पुनमगर	५४२
	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	बिरेन्द्र ब. कोटकेनी	४५१
	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	चित्रा देवि चन्द	४३९
	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	निर्मला देवि दमाई	४३८
	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	प्रेम ब. जेठारा	४७९
	४	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कर्ण ब. जेठारा	४६३
	५	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	बुद्धिसागर विनाडी	६५२
	५	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भागा देवि मल्ल	६५६
	५	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	पदमा देवि नेपाली	६७०
	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	टोप ब. चन्द	७१५
	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गगन सिं.बिष्ट	६४३

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.१ दोस्रो चरण निर्वाचन

१३.११ स्थानीय तह निर्वाचन तालिका २०७२

१३.३.१ परिचय : बोगटान गाउँपालिकामा समावेश भएका साविकका गा.वि.स. सिमचौर, केदारअखडा, कानाचौर, सातफरी, धिर्कामाण्डौ, गगुडा, चमराचतारा हुन । यस गाउँपालिकाको कुल जनसंख्या १७९०६ र क्षेत्रफल ३००.२२ वर्ग कि.मि.छ । जम्मा ७ वटा वडा भएको बोगटान गाउँपालिकाको केन्द्र साविक चमराचतारा गा.वि.स.को कार्यालयमा अवस्थित छ ।

१३.३.२ सिमाना :

पूर्व : अछाम जिल्ला
 पश्चिम : शिखर नगरपालिका
 उत्तर : के.आई.सिं गाउँपालिका
 दक्षिण : सुर्खेत जिल्ला

१३.३.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स./न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	सिमचौर	१-९	
२	केदारअखडा	१-९	
३	कानाचौर	१-९	
४	सातफरी	१-९	
५	धिर्कामाण्डौ	१-९	
६	गगुडा	१-९	
७	चमराचतारा	१-९	

१३.३.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : १७९०६
 पुरुष : ८४८४ (४७.३८%)
 महिला : ९४२२ (५२.६२%)
 परिवार संख्या : ३१३१
 लैंगिक अनुपात : ९०.०४
 जनघनत्व : ५९.६४
 औसत परिवारको आकार : ५.७२

१३.३.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१५७२	१६००	३१७२	५१४
२	८७१	९६८	१८३९	२९२
३	९७२	१११४	२०८६	३७४
४	१४२४	१५३७	२९६१	५१६
५	८९९	९९१	१८९०	३२४
६	१४०१	१६५७	३०५८	५८४
७	१३४५	१५५५	२९००	५२७
जम्मा	८४८४	९४२२	१७९०६	३१३१

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.३.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

बोगटान गाउँपालिकामा ६०.३५ प्रतिशत जनसंख्या क्षेत्री छन् । कुल १० प्रमुख जातजाति रहेकायस गाउँपालिकाको जातजाति अनुसारको जनसंख्या निम्नानुसार छ ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१०८०६	६०.३५
कामी	२६२९	१४.६८
ठकुरी	१४२२	७.९४
ब्राह्मण पहाड	८२६	४.६१
दमाई/ढोली	७८१	४.३६
मगर	७११	३.९७
बादी	२४६	१.३७
सार्की	२३६	१.३२
सन्यासी/दशनामी	४६	०.२६
लोहार	२५	०.१४
घर्ति/भुजेल	११	०.०६
अन्य दलित	१०९	०.६१
अन्य तराई	२२	०.१२

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.३.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

बोगटान गाउँपालिकामा ६ वटा भाषा मुख्य रूपमा बोलिन्छ जसमा ९४.५३ प्रतिशत डोटेली भाषा बोल्ने जनसंख्या रहेको छ । यस गाउँपालिकामा बोलिने मातृभाषाको तथ्यांक निम्नानुसार छ ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	१६९२६	९४.५३
खाम	३८२	२.१३
मगर	२८५	१.५९
नेपाली	२४५	१.३७
अछामी	४२	०.२३
मैथली	११	०.०६
अन्य	१	०.०१

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.३.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

बोगटान गाउँपालिकामा कुल ३३ बालविकास केन्द्र, २८ प्रा.वि., ४ नि.मा.वि., ८ मा.वि. र १ उ.मा.वि. छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१५	१८	०	०	३३
प्रा.वि.	०	०	०	२८	२८
नि.मा.वि.	०	०	०	४	४
मा.वि.	०	०	०	८	८
उ.मा.वि.	०	०	०	१	१
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	०	०
क्याम्पस	०	०	०	०	०
जम्मा	१५	१८	०	४१	७४

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.३.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा नं. ७ बोगटान
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	६	वडा नं.१ सिमचौर , वडा नं.२ केदारअखडा, वडा नं.३ कानाचौर, वडा नं.४ सातफेरी, वडा नं.५ धिर्कामाण्डौ , वडा नं.६ गगुडा
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	०	
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : क्षे.हु.नि. डोटी

१३.३.१० मतदाता संख्या :

वार्ड नं. महिला मतदाता पुरुष मतदाता तेस्रो लिङ्गी जम्मा मतदाता

१	७६५	७६७	०	१५३२
२	४७६	४४७	०	९२३
३	५२६	५१३	०	१०३९
४	६४७	६२२	०	१२६९
५	४३३	४३४	०	८६७
६	६२९	६२३	०	१२५२
७	८००	७४६	०	१५४६
जम्मा	४२७६	४१५२	०	८४२८

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.३.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

खसेका मत : ६११६

प्रतिशत : ७२.५६

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	कमल ब. गडसिला	२०८९
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	भगवती देवि बम	१८९४
३	१	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	डम्मर बहादुर घर्तिमगर	४५२
४	१	म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	लक्ष्मी बोहरा	४२६
५	१	द.म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	कल्पना देवि कामी	४६८
६	१	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	ठमान सिं.बोहरा	४९५
७	१	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	पदम सिं. विष्ट	४४३
८	२	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कर्ण सिं बोहरा	२४९
९	२	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कल्पना देवि पुरी	२५३

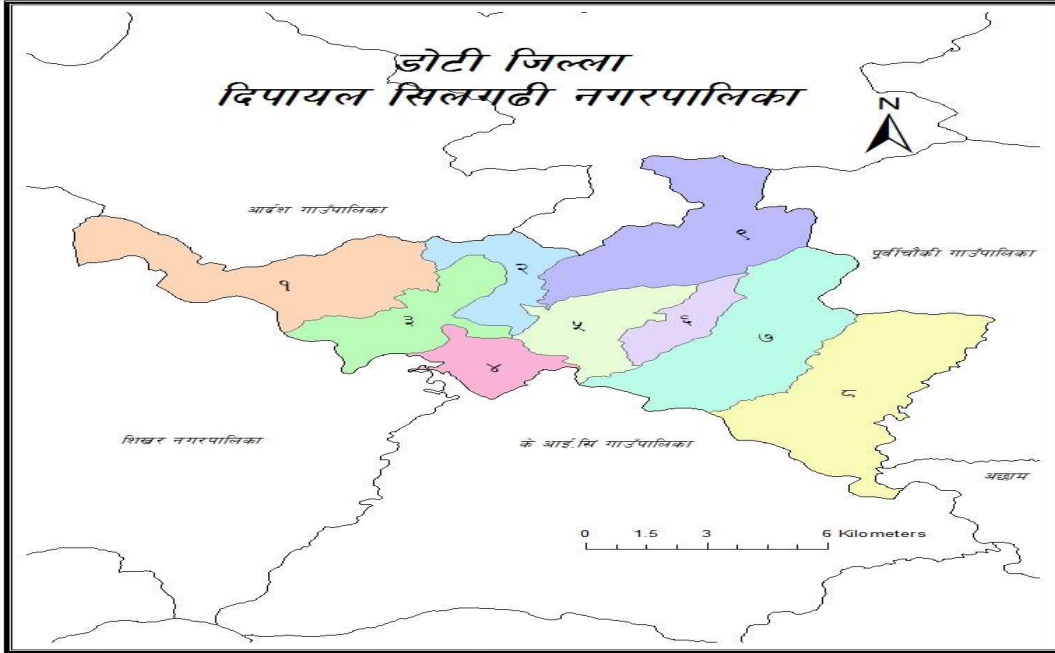
स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

६५

१०	२	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गुमा देवि कामी	२६२
११	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नैन ब.बम	२८४
१२	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	उपेन्द्र बम	२८९
१३	३	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पुष्पराज जैसी	२५९
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	तुल्ला कु.साउँद बुढा	२६४
१५	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कलसी टमटा	२४९
१६	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सूर्य ब.बोहरा	२४३
१७	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मान सिं. कठायत	२५३
१८	४	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	दिप ब. बम	३२०
१९	४	म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	नन्ती देवि बिष्ट	३२६
२०	४	द.म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	कलसी देवि ढोली	३२९
२१	४	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	चक्र बि.क.	३२६
२२	४	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	भक्त ब.बोहरा	३३३
२३	५	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	देवब. बोहरा	२४४
२४	५	म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	मैना देवि रावल	२३७
२५	५	द.म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	जसु दमाई	२४५
२६	५	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	टेक ब. बोहरा	२५८
२७	५	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	करविर रावल	२३९
२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	विरेन्द्र ब.चन्द्र	४३४
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दुर्गा कुमारी राउत चन्द्र	४२९
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	हरिना भुल	४३५
३१	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	श्याम ब.बोगटी	४३५
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दल ब. बोगटी	४२५
३३	७	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	देब ब.बम	३६८
३४	७	म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	नरपता देवि बिठारी	३८४
३५	७	द.म.सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	सकुन्तला देवि ढाली	३७९
३६	७	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सुरज ब.कुडमाल	३५०
३७	७	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	दान सि. बिष्ट	३५७

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.४ सिक्का सिलगढी नगरपालिका :

स्रोत : स्थलगत नक्शा, नापी विभाग, राष्ट्रिय जनगणना (के.त.वि.)
तयार गर्ने : तथ्यांक कार्यालय डोटी (के.त.वि.)

१३.४.१ सीक्का : यस नगरपालिकामा साविकको डोटी जिल्लाको एक मात्र दिपायल सिलगढी नगरपालिका, लडागडा गा.वि.स., कलेना गा.वि.स. तथा खातिवडा(४-६) र बगलेक(८,९) गा.वि.स.का वडाहरु थपिएका छन्। यस दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको क्षेत्रफल १२६.६२ वर्ग कि.मि.र जनसंख्या ३६०३८ छ। कुल ९ वटा वडा रहेका यस नगरपालिकाको केन्द्र साविक दिपायल सिलगढी नगरपालिकाको कार्यालयमा रहेको छ।

१३.४.२ सिक्का :

- पूर्व : पूर्वीचौकी गाउँपालिका
- पश्चिम : शिखर नगरपालिका
- उत्तर : आदर्श, सायल गाउँपालिका
- दक्षिण : के.आई.सिं. गाउँपालिका

१३.४.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साबिक यगा.वि.स/न.पा.हरु	साबिक वडा नं.	कैफियत
१	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	११,१२	
२	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	१०	
	खातिवडा	४-६	
३	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	८,९	
४	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	७	
५	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	४-६	
६	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	१-३	
७	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	१३,१४	
	लडागडा	३	
८	लडागडा	१,२,४-९	
९	कलेना	१-९	
	बगलेक	८,९	

१३.४.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : ३६०३८
 पुरुष : १८११४ (५०.२६%)
 महिला : १७९२४ (४९.७४%)
 परिवार संख्या : ७४६४
 लैंगिक अनुपात : १०१.०६
 जनघनत्व : २८४.६१
 औसत परिवारको आकार : ४.८३

१३.४.५ वार्ड अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१५२३	२४५१	३९७४	९०३
२	२०८५	२०५४	४१३९	७७०
३	१५४०	१८७८	३४१८	६९१
४	३४३८	२०४७	५४८५	११२३
५	२२३१	२०६२	४२९३	८३५
६	२४०२	१७०९	४१११	९४५
७	१३२६	१८७१	३१९७	६९९
८	१७१९	२१४५	३८६४	८००
९	१६६०	१८९७	३५५७	६९८
जम्मा	१८११४	१७९२४	३६०३८	७४६४

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.४.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

दिपायल सिलगढी नगरपालिकामा २७ वटा प्रमुख जातजाति बसोबास गरेको पाईन्छ जसमा क्षेत्री सबैभन्दा बढी (६१.३३ प्रतिशत) छन् । यस नगरपालिकाको जातजातिगत अनुसार जनसंख्या निम्नानुसार छ ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	२२१०२	६१.३३
ब्राह्मण पहाड	२१११	५.८५८
मगर	३२५	०.९०२
थारु	२९८	०.८२७
तामाङ्ग	८४	०.२३३
नेवार	७९१	२.१९५
मुसलमान	५७	०.१५८
कामी	३३९७	९.४२६
यादव	२०	०.०५५
राई	५३	०.१४७
गुरुङ्ग	११९	०.३३
दमाई/ढोली	२१८१	६.०५२
लिम्बु	१५	०.०४२
ठकुरी	८६९	२.४११
सार्की	५०७	१.४०७
तेली	११	०.०३१
सन्यासी/दशनामी	१२४	०.३४४
दुसध/पासवान	१४	०.०३८
ब्राह्मण तराई	१३	०.०३६
काठवनिया	१३	०.०३६
कुमाल	१३९	०.३८६
हजाम/ठाकुर	४२	०.११७
सुधी	१३	०.०३६
लोहार	७७८	२.१५९
माझी	११९	०.३३
हलुवाई	१९	०.०५३
बंगाली	२९	०.०८
वादी	५७८	१.६०४
अन्य दलित	१०९६	३.०४१
अन्य तराई	५१	०.१४२

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.४.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

यस दिपायल सिलगढी नगरपालिकामा १७ वटा मातृभाषा बोलिने मानिसको बसोबास रहेको पाइन्छ जसमा सबैभन्दा बढी अर्थात ८०.६० प्रतिशत डोटेली भाषा बाल्ने जनसंख्या रहेको छ । यस नगरपालिकाको मातृभाषागत अनुसार जनसंख्या तपशिल अनुसार छ ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	२९०४५	८०.६०
नेपाली	५५६०	१५.४३
बैतडेली	२८६	०.७९
थारु	२६०	०.७२
मैथली	१५०	०.४२
मगर	११४	०.३२
अछामी	८८	०.२४
नेवार	७८	०.२२
हिन्दी	७७	०.२१
दार्चुलेली	७४	०.२१
बभाङ्गी	५९	०.१६
तामाङ्ग	४८	०.१३
बाजुरेली	३२	०.०९
भोजपुरी	२७	०.०७
गुरुङ्ग	२४	०.०७
उर्दु	१८	०.०५
राई	१६	०.०४
अन्य	१८	०.०५

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.४.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

दिपायल सिलगढी नगरपालिकामा कुल ३८ बालविकास केन्द्र, ३४ प्रा.वि., ११ नि.मा.वि., ७ मा.वि., ७ उ.मा.वि., २ प्राविधिक शिक्षालय र २ क्याम्पस छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	८	३०	०	०	३८
प्रा.वि.	०	०	८	२६	३४
नि.मा.वि.	०	०	३	८	११
मा.वि.	०	०	४	३	७
उ.मा.वि.	०	०	३	४	७
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	१	१	२
क्याम्पस	०	०	१	१	२
जम्मा	८	३०	२०	४३	१०१

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.४.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
क्षेत्रीय हुलाक निर्देशनालय	१	दि.सि.न.पा. ४ राजपुर
जिल्ला हुलाक कार्यालय	०	
इलाका हुलाक कार्यालय	१	दि.सि.न.पा. ६ सिलगढी
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	३	२ खातिवडा, ८ लडागडा, ९ कलेना
हुलाक बचत बैकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	१	दि.सि.न.पा. ४ राजपुर
टेलिसेन्टर	२	दि.सि.न.पा. ६ सिलगढी, दि.सि.न.पा. ४ राजपुर
हुलाक काउण्टर	१	दि.सि.न.पा. ३

स्रोत : क्षे.हु.नि. डोटी

१३.४.१० मतदाता संख्या :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा मतदाता
१	१२४८	८२८	०	२०७६
२	८५०	७४२	०	१५९२
३	८२९	७१९	०	१५४८
४	६५०	५७४	०	१२२४
५	१०७९	९१२	०	१९९१
६	८१७	७३२	०	१५४९
७	१०६१	८७३	०	१९३४
८	९३१	७७१	०	१७०२
९	७४७	७४२	०	१४८९
जम्मा	८२१२	६८९३	०	१५१०५

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.४.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

खसेका मत : १०२४३

प्रतिशत : ६७.८१

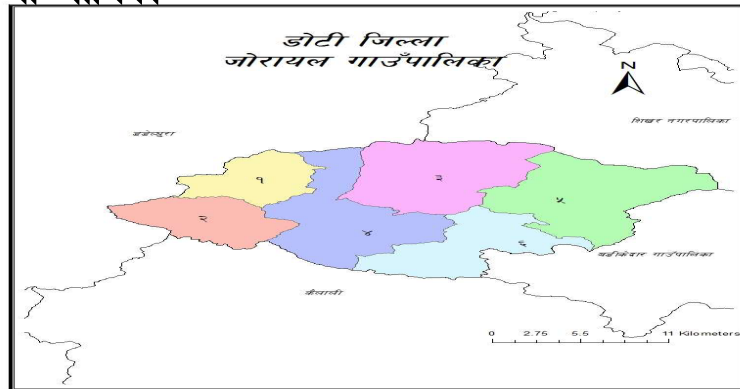
सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मन्जु मलासी	४४२८
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शिवराज खडका	४५३६
३	१	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	बहादुर खडका	५७८
४	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	जमुना देवी खडका	६०१
५	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	जानकी देवी नेपाली	६०८
६	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नारायण ब. साउद	५५७
७	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	दुर्गा देवी खडका	५८२
८	२	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	राजेन्द्र खडका	४७१
९	२	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मनसरा देवी बोगटी	४५६
१०	२	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	देउसरा देवी सुनार	४६४
११	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	चक्र, अग्रवाल	४०५
१२	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कृष्ण ब. कठायत	४५२
१३	३	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	चक्र बहादुर माझी	३८९
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लक्ष्मी नाथ	३७५
१५	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लक्ष्मी देवी बादी	४०३
१६	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	रत्न ब. द्वारिया	३५४
१७	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भलक ब. साउद	३५१

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

१८	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	विरेन्द्र शाह	३८५
१९	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कमला कु. वडैला(कठायत)	३८७
२०	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	पावैती पार्की	३९८
२१	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भरत ब. कठायत	३७१
२२	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	डिल्ली ब. कठायत	३४७
२३	५	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मदन भण्डारी	७५८
२४	५	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शारदा देवी भट्ट	६९१
२५	५	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रोमी सिकर्मी	६८६
२६	५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दिल ब. कोली	५८५
२७	५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पूर्ण ब. पार्की	५७६
२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सन्तोष बोहरा	५३२
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दिपा श्रेष्ठ	५९७
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सशी देवी सोव	६४४
३१	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	हिरा माया मलासी	४३९
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पूर्ण राज जोशी	५२३
३३	७	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कर्ण ब. बिष्ट	६७५
३४	७	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	डम्मरी बिष्ट	६९३
३५	७	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कलु देवी कामी	६७४
३६	७	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	चन्द्र ब. कन्जेडी	४९४
३७	७	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	घनश्याम जोशी	५३१
३८	८	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	राम ब.खडका	७४५
३९	८	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सरस्वती केमारी बुढा (साउद)	७३८
४०	८	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सीता देवी दमाई	७४२
४१	८	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	डिल्ली कडायत	६७९
४२	८	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	राम ब. साउद	६७८
४३	९	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	धर्म ब. साउद	४३७
४४	९	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	रोजिना कुमारी साउद	४७६
४५	९	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गौरी कुमारी नेपाली	४६७
४६	९	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लोके ब. साउद	३४१
४७	९	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लली साउद	३४७

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.५ जोरायल गाउँपालिका :

स्रोत : स्थलचित्र नक्सा, मापी विभाग, राष्ट्रिय जनगणना (के.स.वि.)
तयार गर्ने : तथ्यांक कार्यालय डोटी (के.स.वि.)

समाज कल्याण र विकासको लागि

१३.५.१ परिचय : जोरायल गाउँपालिकाको क्षेत्रफल ४१९.०९ वर्ग कि.मि.र जनसंख्या २१२९६ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा साविकका घण्टेश्वर, छतिवन, सरस्वतीनगर, लक्ष्मीनगर, गडसेरा, निरौली गा.वि.स.हरु समावेश भएका छन् । जम्मा ६ वटा वडा भएको यस गाउँपालिकाको केन्द्र साविक सरस्वतीनगर गा.वि.स.को कार्यालयमा छ ।

१३.५.२ सिमाना :

पूर्व : बडीकेदार गाउँपालिका
पश्चिम : डडेल्धुरा जिल्ला
उत्तर : शिखर नगरपालिका, डडेल्धुरा जिल्ला
दक्षिण : कैलाली जिल्ला

१३.५.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स/न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	घण्टेश्वर	१-९	
२	छतिवन	१-९	
३	सरस्वतीनगर	१-९	
४	लक्ष्मीनगर	१-९	
५	गडसेरा	१-९	
६	निरौली	१-९	

१३.५.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : २१२९६
पुरुष : १०५९८ (४९.७६%)
महिला : १०६९८ (५०.२३%)
परिवार संख्या : ३८२३
लैंगिक अनुपात : ९९.०६
जनघनत्व : ५०.८१
औसत परिवारको आकार : ५.५७

१३.५.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१३५६	१३९९	२७५५	५१२
२	२३८९	२०३३	४४२२	७४७
३	१५६७	१६८४	३२५१	५८६
४	२३६७	२४८९	४८५६	९१२
५	१४१२	१५६३	२९७५	५३८
६	१५०७	१५३०	३०३७	५२८
जम्मा	१०५९८	१०६९८	२१२९६	३८२३

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.५.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

१८ वटा प्रमुख जातजाति रहेको यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी क्षेत्रीको (५७.१ प्रतिशत) जनसंख्या देखिएको छ ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१२१६९	५७.१
मगर	२६५४	१२.५
कामी	२१४८	१०.१
ब्राह्मण पहाड	१८१८	८.५
सार्की	८६५	४.१
ठकुरी	५१२	२.४
दमाई/ढोली	३०२	१.४
बादी	१९९	०.९
नेवार	९७	०.५
भोटे	८९	०.४
सन्यासी/दशनामी	७४	०.३
तामाङ्ग	५०	०.२
गुरुङ्ग	५०	०.२
थारु	४८	०.२
राई	३३	०.२
लिम्बु	२८	०.१
लोहार	२०	०.१
दुरा	१३	०.१
अन्य दलित	६६	०.३
अन्य तराई	१	०.०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.५.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

१६ वटा मातृभाषा बोलिने यस गाउँपालिकामा सबैभन्दा बढी डोटेली भाषा (७१.५१ प्रतिशत) बोलिन्छ । जोरायल गाउँपालिकामा बोलिने मातृभाषाको तथ्यांक निम्नानुसार छ ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
नेपाली	४१९९	१९.७२
मैथली	१२	०.०६
थारु	४१	०.१९
तामाङ्ग	१२	०.०६
मगर	९८०	४.६०
गुरुङ्ग	१४	०.०७

शेर्पा	१०१	०.४७
हिन्दी	१०	०.०५
सांकेतिक भाषा	६६	०.३१
अछामी	९०	०.४२
खाम	३५८	१.६८
डोटेली	१५२२८	७१.५१
बैतडेली	७७	०.३६
बभाङ्गी	२९	०.१४
बाजुरेली	१०	०.०५
दार्चुलेली	४४	०.२१
अन्य	८	०.०४

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.५.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

जोरायल गाउँपालिकामा कुल ४६ बालविकास केन्द्र, ३४ प्रा.वि., १२ नि.मा.वि., ७ मा.वि., ४ उ.मा.वि., १ प्राविधिक शिक्षालय र २ क्याम्पस छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	९	३७	०	०	४६
प्रा.वि.	०	०	२	३४	३६
नि.मा.वि.	०	०	१	११	१२
मा.वि.	०	०	०	७	७
उ.मा.वि.	०	०	०	४	४
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	१	१
क्याम्पस	०	०	२	०	२
जम्मा	९	३७	५	५७	१०८

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.५.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	२	वडा न.३ सरस्वतीनगर , वडा न.५ गडसेरा
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४	वडा न.१ घण्टेश्वर , वडा न.२ छतिवन , वडा न.३ लक्ष्मीनगर, वडा न.६ निरौली
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	०	
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : के.ह.नि.डोटी

१३.५.१० मतदाता संख्या :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा मतदाता
१	६५१	६७५	०	१३२६
२	१०९६	१०९७	०	२१९३
३	९५५	९३५	०	१८९०
४	१४१२	१३३६	०	२७४८
५	७६५	८२१	०	१५८६
६	६८०	७२७	०	१४०७
जम्मा	५५५९	५५९१	०	१११५०

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.५.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

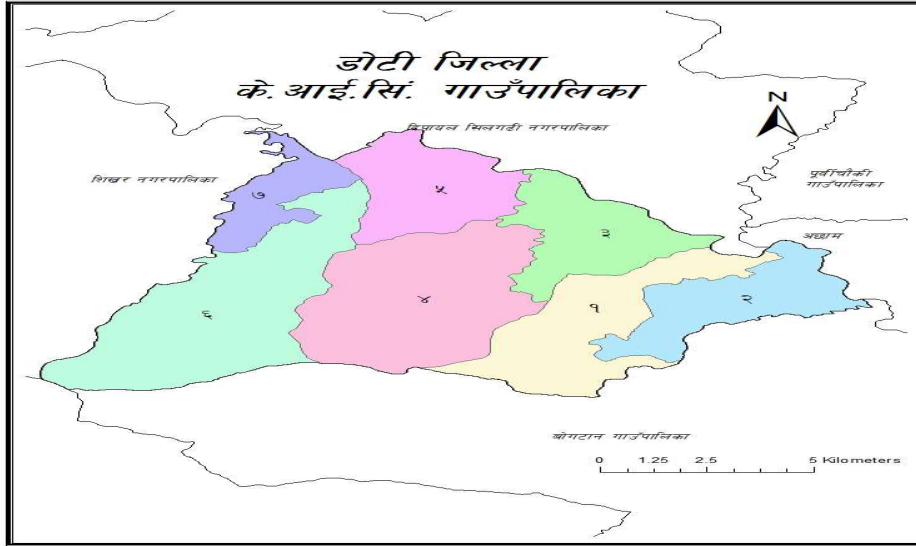
खसेका मत : ८३६२

प्रतिशत : ७५.०३

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दुर्गादत्त ओझा	३८७४
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	जमुना कु. बोहरा रोकाया	३९५९
३	१	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	भजन सिं. मल्ल	५५५
४	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सनजा देवि बोहरा	५२१
५	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	लक्ष्मी देवि कामी	५२२
६	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	चन्द्र व.रामजाली बुढामगर	५२३
७	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	छपेश सिं.मल्ल	५०९
८	२	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मान व.मल्ल	९३२
९	२	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मीना देवि बोहरा	९३७
१०	२	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	खगिता वि.क.	९३४
११	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शंकर व. रावल	९२३
१२	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	महेन्द्र थापामगर	९२४
१३	३	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	दिनेश कुमार मल्ल	५४६
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गौरी देवि ओली	५५८
१५	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मनिषा देवि वि.क.	५५१
१६	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	चक्र व.साउद	५५५
१७	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	बम व.बोहरा	५६७
१८	४	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	नन्दराज भट्ट	१२०८
१९	४	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पम्फा देवि थापा	११५४
२०	४	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दुर्गा कु. कामी	११८४
२१	४	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	बल व.ओली	११४९
२२	४	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सूरज रोकामगर	१११४
२३	५	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	ध्वज व.देउवा	५१८
२४	५	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	बमला देवि विष्ट	५०२
२५	५	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	ताराकुमारी वि.क.	४९५
२६	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	डम्मर व.पातले	४९५
२७	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भूमिराज वडु	५८१
२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लाल व.साउद	४८४
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	ललिता साउद	४१७
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लाछु कुमारी ताम्राकार	४८२
३१	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	खडक बहादुर बोहरा	३९९
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दल व.बोहरा	४२०

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.६ के.आई.सि. काउंटीपालिका :

स्रोत : स्थलगत नक्शा, नापी विभाग, राष्ट्रिय जनगणना (के.त.वि.)
 तयार गर्ने : तथ्यांक कार्यालय डोटी (के.त.वि.)

१३.६.१ सारांश : हालको के.आई.सि. गाउँपालिकामा तिखातर, वासुदेवी, दुर्गामाण्डौं, रानागाउँ, भूमिराजमाण्डौं निरौली गा.वि.स.समावेश भएका छन् । यस गाउँपालिकाको क्षेत्रफल १२७.०१ वर्ग कि.मि. र जनसंख्या २०९०३ छ । जम्मा ७ वटा वडा रहेको जोरायल गाउँपालिकाको केन्द्र साविक दुर्गामाण्डौं गा.वि.स.को कार्यालयमा अवस्थित छ ।

१३.६.२ सिमान्त :

- पूर्व : अछाम जिल्ला
- पश्चिम : शिखर नगरपालिका
- उत्तर : दिपायल सिलगढी नगरपालिका,
- दक्षिण : बोगटान गाउँपालिका

१३.६.३ वडा सिमान्त :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स/न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	तिखातर	१-४	
२	तिखातर	५-९	
३	वासुदेवी	१-९	
४	दुर्गामाण्डौं	१-९	
५	रानागाउँ	१-९	
६	भूमिराजमाण्डौं	१,२,८,९	
७	भूमिराजमाण्डौं	३-७	

१३.६.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या :	२०९०३
पुरुष	: ८९९३ (४३.०२%)
महिला	: ११९१० (५६.९८%)
परिवार संख्या	: ४२५९
लैंगिक अनुपात	: ७५.५१
जनघनत्व	: १६४.५७
औसत परिवारको आकार	: ४.९१

१३.६.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	११३३	१५११	२६४४	५४३
२	१३६८	१८५८	३२२६	६४५
३	१४१०	१९३४	३३४४	७०६
४	१६६५	२२७७	३९४२	८५८
५	११७२	१७१८	२८९०	५९६
६	११६३	१३६९	२५३२	४९०
७	१०८२	१२४३	२३२५	४२१
जम्मा	८९९३	११९१०	२०९०३	४२५९

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.६.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

के.आई.सिं. गाउँपालिकामा १२ प्रमुख जातजातिको बसोबास रहेको छ जसमा सबैभन्दा बढी क्षेत्री (४६.१७ प्रतिशत) रहेका छन् । यस गाउँपालिकाको जाजातिगत जनसंख्या तपशिल अनुसार छ ।

जातजाति	संख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	९६५१	४६.१७
कामी	३५९५	१७.२०
ब्राह्मण पहाड	३४९८	१६.७३
दमाई/ढोली	६०९	२.९१
सार्की	४८६	२.३३
ठकुरी	४३५	२.०८
लोहार	३१०	१.४८
मगर	३०६	१.४६
बादी	२९५	१.४१
सन्यासी/दशनामी	२६३	१.२६
बंगाली	१८	०.०९
नेवार	१६	०.०८
अन्य दलित	१३४३	६.४२
अन्य तराई	६२	०.३०

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.६.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

के.आई.सिं. गाउँपालिकामा मुख्य रूपले ३ वटा मातृभाषा बोलिन्छ, जसमा सबैभन्दा बढी डोटेली (९८.९१ प्रतिशत) भाषा देखिएको छ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	२०६७५	९८.९१
मगर	९५	०.४५
नेपाली	८४	०.४०
अन्य	८	०.०४

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.६.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

के.आई.सिं. गाउँपालिकामा कूल ३९ बालविकास केन्द्र, २७ प्रा.वि., ७ नि.मा.वि., ६ मा.वि. र ३ उ.मा.वि. छन्। तह समुदायमा आधारित विद्यालयमा आधारित संस्थागत सामुदायिक जम्मा

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१५	२४	०	०	३९
प्रा.वि.	०	०	६	२१	२७
नि.मा.वि.	०	०	१	६	७
मा.वि.	०	०	१	५	६
उ.मा.वि.	०	०	०	३	३
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	०	०
क्याम्पस	०	०	०	०	०
जम्मा	१५	२४	८	३५	८२

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.६.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा नं. ४ दुर्गामाण्डौ
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	४	वडा नं.१ तिखातर, वडा नं.३ वासुदेवी, वडा नं.५ रानागाउ, वडा नं.६ भूमिराजमाण्डौ
हुलाक बचत बैकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	०	
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : के.हु.नि.डोटी

१३.६.१० मतदाता संख्या :

वार्ड नं.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्ग	जम्मा मतदाता
१	७३६	५२७	०	१२६३
२	८५४	६२८	०	१४८२
३	१०५५	७२५	०	१७८०
४	११६३	८८९	०	२०५२
५	७८८	५८०	०	१३६८
६	७०९	५१७	०	१२२६
७	५६८	४३७	०	१००५
जम्मा	५८७३	४३०३	०	१०१७६

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.६.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

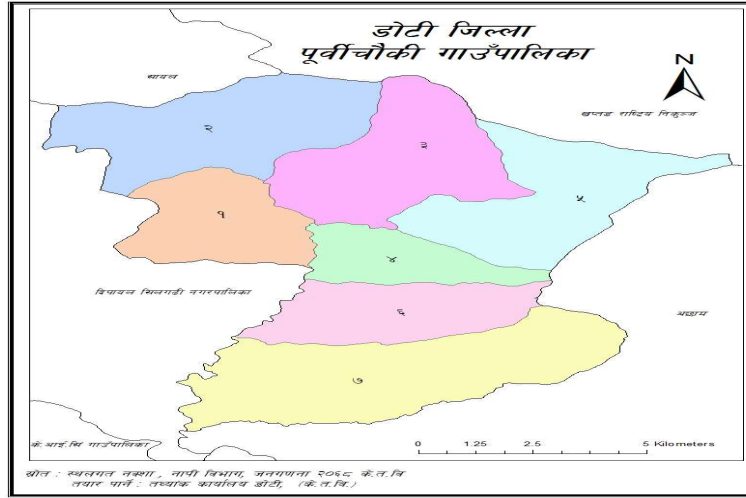
खसेका मत : ७४३६

प्रतिशत : ७३.०६

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	लोकेन्द्र ब.शाही	३१८८
२		उपाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	मिना देवि बिष्ट	३१७५
३	१	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	कृष्ण ब. बम	३१२
४	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गिता देवि शाही	३२१
५	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सरु भूल	३२४
६	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	देवी सिं. कामी	३१७
७	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भक्त ब. रावत	३१४
८	२	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	नेत्र ब.रावल	५५६
९	२	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	खण्टी देवी कामी	५५३
१०	२	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	धनी देवी कोली	५५०
११	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नारद नाथ बाजी	५५२
१२	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	करी जेठारा	५५६
१३	३	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	रत्न ब. कुँवर	५०४
१४	३	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तुली देवी ऐर	५१२
१५	३	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	जगु देवी पार्की	५०६
१६	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गोरख ब.बडैला	५०६
१७	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नर ब.बम	५०५
१८	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	जय ब. धामी	७२७
१९	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	बसन्त कुमारी बम खडका	७१७
२०	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	प्रमिला परियार	७१४
२१	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	घनश्याम जोशी	७०१
२२	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गोपाल कामी	७२१
२३	५	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	रामचन्द्र राणा	४१२
२४	५	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कलावती राना मल्ल	४२५
२५	५	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	ममता साकी	४२०
२६	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	डिल्लीराज भट्ट	४२५
२७	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सोभान सिं. रावल	४१७
२८	६	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	दिप ब. बलायर	३०३
२९	६	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तारा बलायर	२८५
३०	६	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तुली भूल	२९७
३१	६	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	माधव प्रसाद जोशी	२८९
३२	६	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विर भान भाट	२९८
३३	७	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	हर्क ब.बिष्ट	२८२
३४	७	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विर्मा विठाडी	२८९
३५	७	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तारा देवी लुहार	२८८
३६	७	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विर ब. वेलाल	२८७
३७	७	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	शेर ब. सिंह	३०४

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.७ पूर्वीचौकी गाउँपालिका :

१३.७.१ सीमा : साविकका खिरसैन, गौरागाउँ, सानागाउँ, काँडामाण्डौं, पोखरी र गाँजरी गा.वि.स.हरु र बगलेक(१-७) गा.वि.स.का वडाहरु समावेश भएर हाल पूर्वीचौकी गाउँपालिका बनेको छ, जसको क्षेत्रफल ११७.६६ वर्ग कि.मि. छ । साविक सानागाउँ गा.वि.स.को कार्यालयमा केन्द्र रहेको यस गाउँपालिकामा जम्मा ७ वटा वार्डहरु रहेका छन् र कुल जनसंख्या २२४८९ छ ।

१३.७.२ विवरण :

- पूर्व : अछाम जिल्ला
 पश्चिम : दिपायल सिलगढी नगरपालिका
 उत्तर : खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज
 दक्षिण : अछाम जिल्ला

१३.७.३ वडा विवरण :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स./न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	खिरसैन	१-९	
२	बगलेक	१-७	
३	गौरागाउँ	१-९	
४	सानागाउँ	१-९	
५	काँडामाण्डौं	१-९	
६	गाँजरी	१-९	
७	पोखरी	१-९	

१३.७.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या :	२२४८९
पुरुष	: ९७१० (४३.१८%)
महिला	: १२७७९ (५६.८२%)
परिवार संख्या	: ४८३७
लैंगिक अनुपात	: ७५.९८
जनघनत्व	: १९१.१३
औसत परिवारको आकार	: ४.६५

१३.७.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	११९३	१६४३	२८३६	६३०
२	१४९३	१८८०	३३७३	६८७
३	१४३१	१९४६	३३७७	७२५
४	१०९१	१३८२	२४७३	५५९
५	१५८४	२२०४	३७८८	८६०
६	१०४०	१३५०	२३९०	५०४
७	१८७८	२३७४	४२५२	८७२

जम्मा ९७१० १२७७९ २२४८९ ४८३७ स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.७.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

सवैभन्दा बढी अर्थात ६९.२५ प्रतिशत क्षेत्रीको बसोबास रहेको पूर्वीचौकी गाउँपालिकामा १२ वटा प्रमुख जातजाति रहेका छन् । यस गाउँपालिकामा निम्नानुसार का जातजातिको बसोबास देखिएको छ ।

जातजाति	संख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१५५७३	६९.२५
कामी	२५०५	११.१४
दमाई/ढोली	१०१३	४.५०
बादी	६९६	३.०९
ब्राह्मण पहाड	४२१	१.८७
लोहार	३३७	१.५०
नेवार	१३६	०.६०
सन्यासी/दशनामी	७०	०.३१
ब्राह्मण तराई	५०	०.२२
मगर	३९	०.१७
चमार/हरिजन/राम	१५	०.०७
काठवनिया	१३	०.०६
अन्य दलित	१५४९	६.८९
अन्य तराई	१७	०.०८

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.७.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

सवैभन्दा बढी डोटेरी भाषा (९९.०४प्रतिशत) बोलिने यस गाउँपालिकामा ४ वटा प्रमुख मातृभाषा बोलिनेको बसोबास छ ।

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेरी	२२२७३	९९.०४
नेपाली	१५१	०.६७
अछामी	२५	०.११
मैथली	२०	०.०९
अन्य	५	०.०२

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.७.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

पूर्वीचौकी गाउँपालिकामा कूल ४९ बालविकास केन्द्र, ३४ प्रा.वि., ७ नि.मा.वि., ५ मा.वि. र ३ उ.मा.वि. छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१७	३२	०	०	४९
प्रा.वि.	०	०	५	२९	३४
नि.मा.वि.	०	०	०	७	७
मा.वि.	०	०	०	५	५
उ.मा.वि.	०	०	०	३	३
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	०	०
क्याम्पस	०	०	०	०	०
जम्मा	१७	३२	५	४४	९८

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.७.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा नं ४ सानागाउँ
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	६	वडा न.१ खिरसैन, वडा न.२ वगलेक , वडा न.३ गौरागाउँ, वडा न.४ काडामाण्डौ वडा न.६ गाजरी , वडा न.७ पोखरी, वडा न. ५ लानाकेदारेश्वर
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	१	वडा न.१ सानागाउँ
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : क्षे.हु.नि.डोटी

१३.७.१० मतदाता संख्या :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्गी	जम्मा मतदाता
१	७९१	६२३	०	१४१४
२	७४९	६५८	०	१४०७
३	८६५	६५९	०	१५२४
४	८१०	६०७	०	१४१७
५	१०९९	८२०	०	१९१९
६	७४६	५८३	०	१३२९
७	१२३६	८५७	०	२०९३
जम्मा	६२९६	४८०७	०	१११०३

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.७.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

खसेका मत : ७९४०

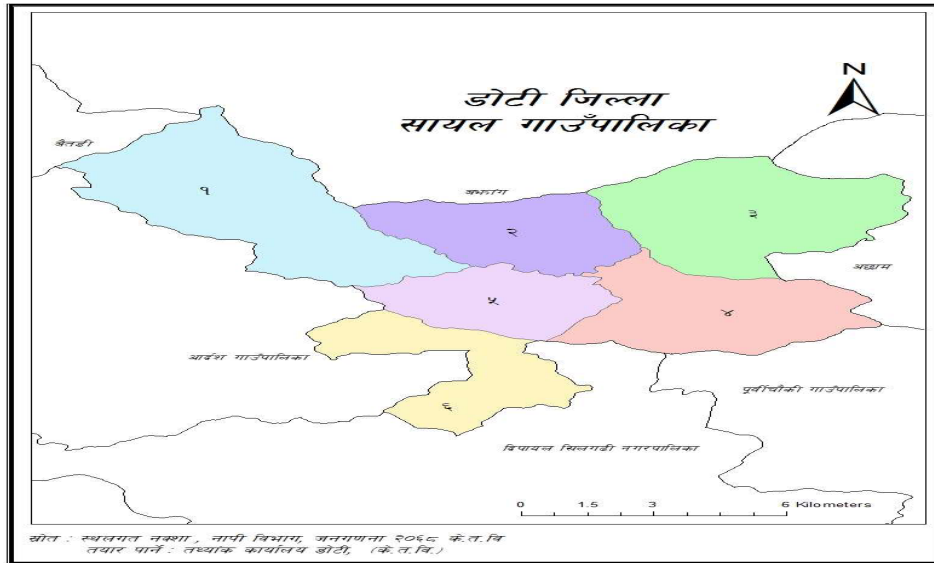
प्रतिशत : ७३.५१

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दिर्घ राज बोगटी	३६१५
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	निर्मला देवी साउद	३५८७
३	१	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	अंक ब.अडका	४८४
४	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	बिष्णा देवी खडका	४८९
५	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मनसरा देवी कामी	४७९
६	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विर ब. खडका	४५७
७	१	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गोविन्द खडका	४७८
८	२	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	योगेन्द्र ब. ठकुल्ला	३९५
९	२	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कला देवी ओली	३९४
१०	२	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	पदमा देवी कोली	३९०
११	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भरत ब.साउद	३९७
१२	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	श्याम ब.बिष्ट	४२७
१३	३	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	अमर ब. चयडा	६५१
१४	३	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भेरु देवी शाहु	६९३
१५	३	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भुरु घेवी भुल	६९०
१६	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भर्के बोहरा	६७६
१७	३	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नर ब.थापा	६८७
१८	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	नवराज खडका	३६९
१९	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	डम्मरी खडका	३८४
२०	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	लक्ष्मी देवी बि.क.	४००

४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मोहन सिं. खडका	३६९
४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	ललि जडुग कुँवर	४०७
५	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पदम ब. धानुक	८७७
५	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मनिषा कुँवर	८६२
५	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शिरा देवी सोप	९००
५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	महा ढोली	८७१
५	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	चन्द्र सिं.बोगटी	८९८
६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	देव ब. थापा	५७६
६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	बिस्ना देवी साउँद	५७४
६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कलु कुमारी भुल	५७२
६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	चन्द्रे थापा	५७८
६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	प्रेम ब. भण्डारी	५६६
७	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	प्रकाश ब.साउद	७५४
७	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	राजु देवी खडका	७१७
७	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	स्मृति चुनारा	६९२
७	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तुलाराम साउद	७०८
७	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	केहरी ढाँट	७१२

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.८ सायल गाउँपालिका :

१३.८.१ परिचय : हालको सायल गाउँपालिकामा साविकका छपाली, तोलेनी, डौड गा.वि.स. र खातिवडा (१-३,७-९)गा.वि.स. का वडाहरु समावेश भएका छन् । यसको क्षेत्रफल १२२.७२ वर्ग कि.मि. छ । ६ वटा वडा संख्या र साविक डौड गा.वि.स.को कार्यालय केन्द्र रहेको सायल गाउँपालिकाको जम्मा जनसंख्या १९५७५ छ ।

१३.८.२ सिमाना :

पूर्व : खप्तड राष्ट्रिय निकुञ्ज
 पश्चिम : आदर्श गाउँपालिका
 उत्तर : बर्भांग जिल्ला
 दक्षिण : दिपायल सिलगढी नगरपालिका र पूर्वीचौकी गाउँपालिका

१३.८.३ वडा विभाजन :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स/न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	छपाली	१-९	
२	तोलेनी	१-४	
३	तोलेनी	५-९	
४	डौड	१-५	
५	डौड	६-९	
६	खातिवडा	१-३,७-९	

१३.८.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : १९५७५
 पुरुष : ८८८१ (४५.३७%)
 महिला : १०६९४ (५४.६३%)
 परिवार संख्या : ३७७३
 लैंगिक अनुपात : ८३.०४
 जनघनत्व : १५९.५१
 औसत परिवारको आकार : ५.१८

१३.८.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१४२२	१८२२	३२४४	६२३
२	१३३८	१४३८	२७७६	५१८
३	१५८१	१८२०	३४०१	६३६
४	१५१५	१७७८	३२९३	६२२
५	१२१६	१६३२	२८४८	५५२
६	१८०९	२२०४	४०१३	८२२
जम्मा	८८८१	१०६९४	१९५७५	३७७३

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.८.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

सायल गाउँपालिकामा १२ वटा प्रमुख जातजातिको बसोबास देखिएको छ जसमा क्षेत्रीको संख्या सबैभन्दा बढी ६२.६८ प्रतिशत छ। यस गाउँपालिकामा रहेका प्रमुख जातजातिको विवरण निम्नानुसार छ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१२२७०	६२.६८
कामी	२२५३	११.५१
दमाई/ढोली	१६२६	८.३१
ठकुरी	१४६२	७.४७
ब्राह्मण पहाड	६७४	३.४४
सार्की	५३३	२.७२
कुमाल	२३७	१.२१
बादी	१८०	०.९२
लोहार	१६४	०.८४
सन्यासी/दशनामी	८३	०.४२
हयाल्मो	५०	०.२६
यादव	११	०.०६
अन्य दलित	५०	०.२५
अन्य तराई	१०	०.०५

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.८.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेरी	१९४०९	९९.१५
बभ्राङ्गी	७७	०.३९
नेपाली	५४	०.२८
मैथली	११	०.०६
अन्य	१६	०.०८

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.८.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

सायल गाउँपालिकामा कुल २४ बालविकास केन्द्र, २६ प्रा.वि., ५ नि.मा.वि., ३ मा.वि. र २ उ.मा.वि. छन्।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	६	१८	०	०	२४
प्रा.वि.	०	०	४	२२	२६
नि.मा.वि.	०	०	०	५	५
मा.वि.	०	०	०	३	३
उ.मा.वि.	०	०	०	२	२
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	०	०
क्याम्पस	०	०	०	०	०
जम्मा	६	१८	४	३२	६०

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.८.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	१	वडा नं. ४ डौड
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	२	वडा नं. १ छपाली, वडा नं. २ तोलेनी
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	०	
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : क्षे.ह.नि.डोटी

१३.८.१० मतदाता संख्या :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्ग	जम्मा मतदाता
१	८७२	७०६	०	१५७८
२	५९३	५६७	०	११६०
३	७८८	७५८	०	१५४६
४	८२७	७९२	०	१६१९
५	७६०	६०८	०	१३६८
६	९३४	७२३	०	१६५७
जम्मा	४७७४	४१५४	०	८९२८

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.८.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

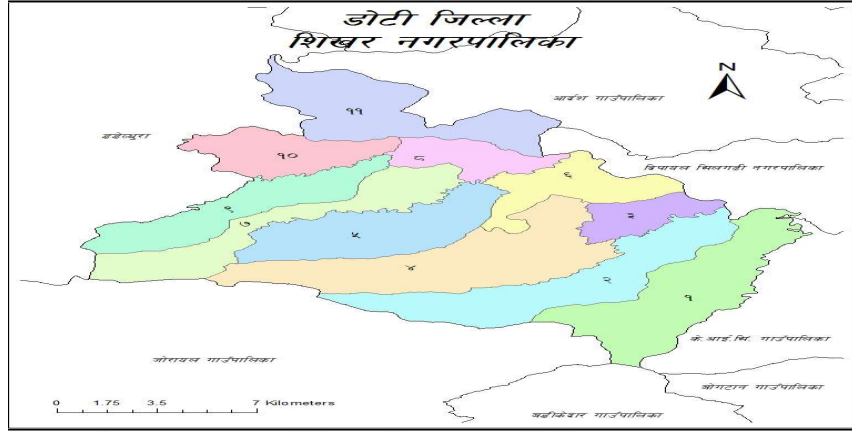
खसेका मत : ६३०३

प्रतिशत : ७०.६०

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	तेज ब.डम्रेली	२६३१
२		उपाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	बिस्ना देवि सिं	२७२४
३	१	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	हिरा थापा	५८१
४	१	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	उजली देवि रोकाया	५६७
५	१	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	जुना लुहार	५७६
६	१	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	वीर ब. रोकाया	५७८
७	१	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	सग्राम दमाई	५४५
८	२	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	भिम ब. बोहरा	३००
९	२	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पार्वती देवि सिं	३१८
१०	२	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	जलु भुल	३०४
११	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	डमरे थापा	२९५
१२	२	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मान बहादुरओली	३२९
१३	३	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गोरख ब. साकी	३६९
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	भिरु देवि थापा	३६७
१५	३	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भागा भुल	३५२
१६	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	ननी थापा	४६६
१७	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	दिर्घ बयाडी	३८१
१८	४	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	टिका सिं	५६९
१९	४	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गीता देवि बिष्ट	५३७
२०	४	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कल्पना देवि नागरी	५४३
२१	४	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	खडक बहादुर बोगटी	५९७
२२	४	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मान ब.बिष्ट	४९८
२३	५	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	गणेश ब. बोगटी	४४५
२४	५	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सरस्वती देवि बोगटी	४४३
२५	५	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	धना देवि ठोली	४३३
२६	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	वीरभान साउँद	३९८
२७	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	खडक खडका	४४३
२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	धन ब. साउँद	४४१
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कल्पना केमारी साउँद	४६६
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	गंगा देवि लुहार	४७३
३१	६	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कैले ऐर	४३७
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	धाकडे ऐर	४४४

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.९ शिखर नगरपालिका :

१३.९.१ परिचय : साविकको कफल्लेकी, मुडेगाउँ, मुडभरा, तिजाली, पचनाली, लाटामाण्डौं, जिजोडामाण्डौं, बनलेक, वारपाटा गा.वि.स.समावेश भएर शिखर नगरपालिका बनेको छ । जम्मा ११ वटा वडा संख्या, साविक पचनाली गा.वि.स.को कार्यालय केन्द्र र क्षेत्रफल २८५.३७ वर्ग कि.मि. छ । यस नगरपालिकाको जनसंख्या ३२३२६ रहेको छ ।

१३.९.२ सिमान्त :

- पूर्व : दिपायल सिलगढी नगरपालिका र के. आई. सिं गाउँपालिका
- पश्चिम : डडेल्धुरा जिल्ला
- उत्तर : दिपायल सिलगढी नगरपालिका र आदर्श गाउँपालिका
- दक्षिण : जोरायल गाउँपालिका

१३.९.३ वडा सिमान्त :

वडा नं.	समावेश भएका साविक गा.वि.स/न.पा.हरु	साविक वडा नं.	कैफियत
१	कफल्लेकी	१-९	
२	मुडेगाउँ	१-९	
३	मुडभरा	२,९	
४	मुडभरा	१,३-८	
५	तिजाली	१-९	
६	पचनाली	१-९	
७	लाटामाण्डौं	१-७	
८	लाटामाण्डौं	८,९	
९	जिजोडामाण्डौं	१-९	
१०	बनलेक	१-९	
११	वारपाटा	१-९	

१३.९.४ जनसांख्यिक विवरण :

जम्मा जनसंख्या : ३२३२६
 पुरुष : १३८५२ (४२.८५%)
 महिला : १८४७४ (५७.१५%)
 परिवार संख्या : ६६७५
 लैंगिक अनुपात : ७४.९८
 जनघनत्व: ११३.२७
 औसत परिवारको आकार : ४.८४

१३.९.५ वडा अनुसार जनसंख्या :

वडा नं.	पुरुष	महिला	जम्मा	परिवार संख्या
१	१६३३	२२१२	३८४५	७५३
२	१००४	१३६३	२३६७	४६२
३	७८०	१११३	१८९३	३६६
४	१२४८	१६१७	२८६५	६०४
५	९३०	१२०४	२१३४	४४१
६	१२४९	१७९९	३०४८	६४८
७	११५३	१५२०	२६७३	५८४
८	११०२	१३४५	२४४७	५२२
९	१०१८	११९३	२२११	३९६
१०	२१३७	२८८६	५०२३	१०४१
११	१५९८	२२२२	३८२०	८५८
जम्मा	१३८५२	१८४७४	३२३२६	६६७५

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.९.६ प्रमुख जातजाति अनुसार जनसंख्या :

यस नगरपालिकामा १५ वटा जातजातिको बसोबास रहेको छ। सबैभन्दा बढी क्षेत्रीको संख्या (५३.९८ प्रतिशत) रहेको शिखरनगरपालिकामा जातजातिगत तथ्यांक निम्नानुसार छ।

प्रमुख जातजाति	जनसंख्या	प्रतिशत
क्षेत्री	१७४४९	५३.९८
कामी	४६७१	१४.४५
ब्राह्मण पहाड	३६६५	११.३४
दमाई/ढोली	१६५८	५.१३
ठकुरी	१२६४	३.९१
लोहार	६७१	२.०८
सार्की	५०८	१.५७
सन्यासी/दशनामी	२५८	०.८०
बादी	१६७	०.५२
नेवार	९२	०.२८
मुसलमान	५०	०.१५
बंगाली	३९	०.१२
गुरुङ्ग	२२	०.०७
मगर	२१	०.०६
चमार/हरिजन/राम	२१	०.०६
अन्य दलित	१५६९	४.८५
अन्य तराई	१३२	०.४१

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

१३.९.७ मातृभाषा अनुसार जनसंख्या :

मातृभाषा	जनसंख्या	प्रतिशत
डोटेली	३१५६९	९७.६६
नेपाली	६२९	१.९५
मैथली	३६	०.११
भोजपुरी	२६	०.०८
मगर	१५	०.०५
अन्य	११	०.०३

स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि

१३.९.८ आधारभूत शैक्षिक विवरण :

शिखर नगरपालिकामा कुल ७० बालविकास केन्द्र, ४८ प्रा.वि., १५ नि.मा.वि., ४ मा.वि., ८ उ.मा.वि., १ प्राविधिक शिक्षालय र १ क्याम्पस छन् ।

तह	समुदायमा आधारित	विद्यालयमा आधारित	संस्थागत	सामुदायिक	जम्मा
बालविकास केन्द्र	१८	५२	०	०	७०
प्रा.वि.	०	०	०६	४२	४८
नि.मा.वि.	०	०	२	१३	१५
मा.वि.	०	०	१	३	४
उ.मा.वि.	०	००	०	८	८
प्राविधिक शिक्षालय	०	०	०	१	१
क्याम्पस	०	०	१	०	१
जम्मा	१८	५२	१०	६७	१४७

स्रोत : जि.शि.का.डोटी

१३.९.९ स्थानीय तह अनुसार हुलाक कार्यालयहरूको संख्यात्मक विवरण :

हुलाकको प्रकार	संख्या	स्थान
इलाका हुलाक कार्यालय	२	वडा न.३ मुडभरा, वडा न.१० वनलेक
अतिरिक्त हुलाक कार्यालय	७	वडा न.१ कपल्लेकी, वडा न.२ मुडेगाउ, वडा न.५ तिजाली, १अवडा न.६ पचनाली वडा न.७ लाटामाण्डौ, वडा न.९ जिजोडामाण्डौ, वडा न.११ वारपाटा
हुलाक बचत बैंकको कारोवार गर्ने हुलाक कार्यालय	०	
टेलिसेन्टर	२	वडा न.१० वनलेक, वडा न.३ मुडभरा
हुलाक काउण्टर	०	

स्रोत : क्षे.हु.नि.डोटी

१३.९.१० मतदाता संख्या (२०७४ ज्येष्ठ मसान्त सम्म) :

वार्ड न.	महिला मतदाता	पुरुष मतदाता	तेस्रो लिङ्ग	जम्मा मतदाता
१	११६२	८५३	०	२०१५
२	७३९	५७७	०	१३१६
३	५१०	३६३	०	८७३
४	८५१	७३१	०	१५८२
५	६८३	५८२	०	१२६५
६	९७९	७१४	०	१६९३
७	८१९	६९३	०	१५१२
८	७०१	४७८	०	११७९
९	६१४	५१०	०	११२४
१०	१३४५	१०३१	०	२३७६
११	११८९	९९२	०	२१८१
जम्मा	९५९२	७५२४	०	१७११६

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

१३.९.११ स्थानीय तह निर्वाचन नतीजा :

खसेका मत : ११९३७

प्रतिशत : ६९.७४

सि.नं.	वडा नं.	पद	राजनीतिक दल	नाम	प्राप्त मत
१		अध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	सिताराम जोशी	५३५३
२		उपाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	धौली देवी रावल	५३३५
३	१	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	खडक ब. शाही	७३४
४	१	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मिना देवी बिष्ट	७१२
५	१	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गिता राई	७१९
६	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	अर्जुन भुल	६८२
७	१	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	हर्क ब.बोगटी	७२२
८	२	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	ऋषिराज जोशी	५११
९	२	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तिलकी देवी बोगटी	५०५
१०	२	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विस्ना देवी ढोली	५१५
११	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	राम ब.कार्की	५१६
१२	२	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	नर ब. बोगटी	५२१
१३	३	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	प्रेम ब.जोरा	१९०
१४	३	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	नरहरा देवी बोगटी	२०६
१५	३	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पार्वती देवी सार्की	२१२
१६	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	खडक ब. जोरा	१९९
१७	३	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	देव ब. जोरा	२०७
१८	४	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	तेज ब.महरा	४२१
१९	४	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कमला खाती(महरा)	४५५
२०	४	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	सल्ली देवी सार्की	४४३
२१	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	शेर बहादुर महरा	४२६
२२	४	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विश्वनाथ भट्ट	४५६

२३	५	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	पद्म ब. बोहरा	४०७
२४	५	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	रमा कुमारी रावल	४१८
२५	५	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गंगा देवी भुल	३९९
२६	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	तारा एर	४१३
२७	५	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	चेत ब. साउद	४०५
२८	६	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	तेज ब.साउद	५८७
२९	६	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	लक्ष्मी देवी मल्ल	६५५
३०	६	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	मिना लुहार	६३६
३१	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	नन्द राम भाट	६१०
३२	६	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	राम ब. ऐर	६२१
३३	७	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	नर ब बलायर	३०५
३४	७	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कुन्ती बलायर	३०३
३५	७	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	कल्पना भुल	२९७
३६	७	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	करै सिं रावल	३०९
३७	७	सदस्य	ने.क.पा.माओवादी केन्द्र	मान ब.कार्की	३१२
३८	८	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	शिद्ध ब. बलायर	५०६
३९	८	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मैना देवी बोगटी	५१७
४०	८	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	जानकी ताम्राकार	५०९
४१	८	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	विष्णु ब.रावत	५१४
४२	८	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भानी बलायर	५१४
४३	९	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	कृष्ण लाल विष्ट	३२०
४४	९	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	जमुना भट्ट	३४९
४५	९	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	मुना देवी दमाई	३२०
४६	९	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	रमेश ब. दमाई	३०८
४७	९	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	खेमराज भाट	३१६
४८	१०	वडाध्यक्ष	नेपाली काँग्रेस	मिन ब. बलायर	८९९
४९	१०	म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	भक्ती देवी बलायर	८८७
५०	१०	द.म.सदस्य	नेपाली काँग्रेस	गौरी भुल	८८९
५१	१०	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	खगेन्द्र ब.बलायर	८७८
५२	१०	सदस्य	नेपाली काँग्रेस	प्रसाद धामी	९१०
५३	११	वडाध्यक्ष	ने.क.पा.ए.मा.ले.	भिष्म ब. बलायर	७१५
५४	११	म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	कलापति बोअरा	७०९
५५	११	द.म.सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	पपि लुहार	६९७
५६	११	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	खडक ब. किमाडी	६६८
५७	११	सदस्य	ने.क.पा.ए.मा.ले.	शान्त ब. रोकाया	६७६

स्रोत : जि.नि.का.डोटी

अनुसूचीहरू

अनुसूची १

केही महत्वपूर्ण परिभाषा तथा अवधारणाहरू (concepts and definitions)

१. जनगणना (Population Census): कुनै निश्चित समयमा जनसंख्याको स्थिति थाहा पाउनको लागि जनसंख्याको लगत संकलन, सञ्चयन, विश्लेषण र प्रकाशन गर्ने समग्र प्रकृतिलाई जनगणना (Population Census) भनिन्छ।

२. घरपरिवार (Household) : गणनाको समयमा एउटै घरमा रहेर एउटै भान्सामा संगै खानपान गर्ने र एउटै आमदानी तथा खर्चले व्यवहार चलाउने व्यक्तिहरूको समूहलाई घरपरिवार भनिन्छ। एउटा घरपरिवार भित्र एउटा मात्र व्यक्ति पनि हुन सक्छ र परिवारका व्यक्तिहरू बीच नाता नहुन पनि सक्छ वा केही असम्बन्धीत व्यक्तिहरू जस्तै कृषि कार्यमा काम गर्ने स्थायी कामदार मिलेर पनि परिवार पाल्न सक्छ। एउटा घर भित्र एक भन्दा बढी परिवारहरू बसोबास गर्न सक्छन्।

३. परिवार मुली (Household Head) : कुनै घरपरिवारका सबै सदस्यहरूले मुख्य रूपले मानी आएको त्यस परिवारको व्यक्ति (महिला अथवा पुरुष) लाई घरपरिवारको मुली भनिन्छ। परिवारमा भैपरी आउने सबै चाजो पाजो मिलाउने तथा आवश्यक निर्णय गर्ने अधिकार परिवार मुलीको हुन्छ।

४. वैवाहिक अवस्था (Marital Status) :

२०३८ सालको जनगणना देखी पछिल्लो जनगणना २०५८ सम्म वैवाहिक अवस्था सम्बन्धमा अपनाईएका परिभाषाहरू यस प्रकार छन्

(क) अविवाहित (Never married) : - त्यो व्यक्ती जसले कुनै पनी किसिमको - कानुनी, धार्मिक अथवा सामाजिक विवाह गरेको छैन अथवा जुन व्यक्ती जनगणनाको समयमा एक पटक पनि पति वा पत्नी को रूपमा जीवन व्यतीत गरेको छैन अविवाहित कहलाउँछ।

(ख) विवाहित (Married) :- जुनसुकै प्रकारले विवाह गरे पनि यदि कुनै व्यक्ती जनगणना अवधिमा एक पटक पति अथवा पत्नी को रूपमा जीवन व्यतीत गरी सकेको छ र त्यही अवस्थामा निरन्तर रही आएको छ चाहे त्यो अलग स्थानमा बसोबास किन नगरोस, विवाहित कहलाउँछ।

(ग) विधुवा/विधुर (Widows/Widower) :- यदि जनगणनाको समयमा कुनै महिला को पति को मृत्यु भएको रहेछ भने त्यसलाई विधुवा र कुनै पुरुषको पत्नीको मृत्यु भएको रहेछ भने त्यसलाई विधुर भनिन्छ। तर जनगणनाको समयमा तिनिहरूले दोश्रो विवाह गरेका रहेछन भने तिनिहरूलाई पुनर्विवाहित भनिन्छ।

(घ) सम्बन्ध विच्छेद/छुट्टिएका (Divorced/Seperted)

एउटा विवाहित व्यक्ति यदि कानुनी अथवा अन्य कुनै तवरले आफ्नो वैवाहिक सम्बन्ध विच्छेदित गर्दछ भने त्यस्तो व्यक्तिलाई सम्बन्ध विच्छेदित (Divorced) भनिन्छ।

यदि कुनै पति पत्नी सदाका लागि छुट्टिएर बस्दछन भने तिनिहरूलाई पनि सम्बन्ध विच्छेदित भनिन्छ।

- यदि कुनै पत्नीले कुनै अर्को पुरुष संग विवाह गर्दछे, र उसको पतिले गणनाको समयमा अर्को विवाह गरेको छैन भने त्यसलाई पनि सम्बन्ध विच्छेदित भनिन्छ।

- यदि कुनै व्यक्तिले कुनै पन किसिमले वैवाहिक सम्बन्ध विच्छेद गरेको छैन तर आफ्नो पति अथावा पत्नी वाट कुनै सम्बन्ध नराखी छुट्टिएर बस्दछ भने त्यस्तो व्यक्तिलाई छुट्टिएको वा अलगिएको (Separated) भनिन्छ ।

५. **अपाङ्गता** : अपाङ्गता भन्नाले शरीरको कुनै एक वा एकभन्दा बढी अंगहरूले सामान्य रूपमा काम गर्न नसकेर दैनिक कार्यहरू सरलतापूर्वक गर्नु अप्ठ्यारो पर्ने अवस्था हो । यस प्रकारको अवस्था स्थायी वा अस्थायी हुनसक्दछ । विभिन्न कानूनी दस्तावेजहरू तथा अन्य सर्वेक्षणहरूले अपनाएको परिभाषा अनुसार बुँदागतरूपमा अपाङ्गता भन्नाले :

- हातखुट्टा कमजोर, लुलो भई कुनै कामकाज गर्न समस्या, हिड्दुल गर्न समस्या भएको ।
- आँखाले देख्नमा समस्या भए ।
- बोलनमा समस्या र कानले सुन्नमा समस्या भए ।
- उमेर अनुसार व्यवहार गर्न नसक्ने र सिक्नमा वा पढ्नमा ढिलाई वा गाह्रो हुनु ।
- एकोहोरो भएर बस्ने, दिक्क मान्ने र दिक्दार भई एकान्तमा बस्ने, छोप्ने जस्ता अनौठो व्यवहार गर्ने र आत्महत्या बारे भन्ने वा आत्महत्या गर्न कोशिस गर्नु जस्तो व्यवहार ।
- छारारोग वा छोप्ने रोग/व्यथाले ग्रसित भए ।
- कुनै दीर्घ समस्या वा रोग भएको भए ।

५. कुल आश्रित अनुपात (Total Dependency ratio):

२०६८ सालको जनगणना अनुसार १५ वर्ष भन्दा कम र ६० वर्ष र सो भन्दा माथिको उमेर समूहका मानिसहरूलाई आश्रित (Dependent) भनिन्छ भने १५ वर्ष देखी ५९ वर्ष सम्म उमेर समूहका व्यक्तिहरूलाई सक्रिय (Economically Active) भनिन्छ । जम्मा सक्रियहरूमा आश्रित रहेका व्यक्तिहरूको संख्यालाई कुल आश्रित अनुपात भनिन्छ । अर्थात् ,

$$\text{कुल आश्रित जनसंख्या अनुपात} = \frac{\text{Dependent Population (Population aged less than 15 yrs + above 59 yrs)}}{\text{Population aged 15-59 yrs}}$$

६. **साक्षर (Literate)** : कुनै पनि भाषामा लेख्न र पढ्न दुवै जान्ने र सामान्य हर हिसाव गर्न जान्ने ५ वर्ष वा सो भन्दा माथिका उमेरका व्यक्तिहरूलाई साक्षर भनिन्छ ।

७. **कुल साक्षरता दर (Literacy Rate)** : २०६८ सालमा साक्षरता को न्यूनतम उमेर ५ वर्ष (विद्यालय प्रवेशको उमेर) राखिएको थियो । विद्यालय जाने उमेर समूहका (५ वर्ष माथिका) बालबालिकाहरूको समूह मध्ये साक्षरहरूको प्रतिशत लाई कुल साक्षरता दर भनिन्छ ।

$$\text{कुल साक्षरता दर} = \frac{\text{५ वर्ष वा सो भन्दा माथिको साक्षर जनसंख्या}}{\text{कुल जनसंख्या}} \times १००$$

८. **आर्थिक रूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या (Economically Active Population)** : दश वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका कुल जनसङ्ख्या मध्ये विगत १२ महिना (गणनाको दिनको) मा कम्तिमा एक महिना आर्थिक काम (कृषि/आफ्नै खेतिपाती, तलव/ज्याला, आफ्नै गैरकृषि व्यावसाय, विस्तारित आर्थिक काम र कामको खोजी) मा संलग्न जनसङ्ख्या नै आर्थिकरूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या हो ।

९. अक्सर आर्थिकरूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या (Usually Economically Active Population): दश वर्ष वा सो भन्दा माथिल्लो उमेरका आर्थिकरूपमा सक्रिय कुल जनसङ्ख्या मध्ये विगत १२ महिना (गणनाको दिनको) मा कम्तिमा ६ महिना वा सो भन्दा बढि अवधि आर्थिक काम (कृषि/आफ्नै खेतिपाती, तलव/ज्याला, आफ्नै गैरकृषि व्यावसाय, विस्तारित आर्थिक काम र कामको खोजी) मा संलग्न जनसङ्ख्या नै अक्सर आर्थिकरूपमा सक्रिय जनसङ्ख्या हो ।

१०. विस्तारित आर्थिक काम : भन्नाले परिवारको उपभोगको लागि दाउरा-पानी जोर जाम गर्ने, खाद्यान्न प्रशोधन गर्ने आदि कामलाई बुझाउँछ ।

११. कामको खोजी : भन्नाले आमदानी हुने काम गर्नको लागी कामको खोजी गरेका र कामको लागी उपलब्ध भएकालाई बुझाउँछ ।

१२. घरधन्दा : भन्नाले आफ्नो परिवारका सदस्यहरुको लागी खाना पकाउने, खुवाउने, परिवारका केटाकेटी बुढाबुढी वा विरामीको स्याहार-सुसार गर्ने, आफ्ना बालबच्चालाई पढाउने, घर आँगन सफा गर्ने, लुगा धुने कामहरु बुझाउँछ ।

१२. अध्ययन विद्यार्थी: भन्नाले स्कुल, क्याम्पस, विश्वविद्यालय वा अन्य कुनै शिक्षण संस्थामा भर्ना भएर वा नभई शिक्षा आर्जन वा तालिममा नियमित रूपले अध्ययनको काम गरेका विद्यार्थी वा छात्र/छात्रालाई बुझाउँछ ।

१३. कृषि गणना : कृषि क्षेत्रसाग सम्बन्धित तथ्यांक संकलन, प्रशोधन तथा वितरणका लागि अद्यावधिकरूपमा सञ्चालन गरिने बृहत् तथ्यांकीय कार्यलाई कृषिगणना भनिन्छ । कृषिगणनामा देशको कृषि क्षेत्रको संरचना सम्बन्धि संख्यात्मक सूचना संकलन गरिन्छ ।

१४. चलन वा कृषिचलन : कृषि गणना प्रयोजनको लागि "कृषिचलन" भन्नाले एकपरिवारको रेखदेखमा रहेको एउटा जिल्लाभित्रको सम्पूर्ण कृषि कार्यहरुलाई बुझिन्छ । राष्ट्रिय कृषि गणना- २०६८ मा जग्गाको क्षेत्रफल वा पशुपंक्षीको संख्या तल लेखिएबमोजिम भएमा मात्र कृषि चलन (कृषक परिवार) मानिएको छ :

(क) हिमाल र पहाडका जिल्लामा कम्तीमा ४ आना (०.०१२७२ हेक्टर) र तराईका जिल्लामा कम्तीमा ८ धुर (०.०१३५५ हेक्टर) क्षेत्रफलमा बाली लगाएको भएमा **वा**

(ख) जुनसुकै उमेरका कम्तीमा १ वटा गाई-भैसी जस्ता ठूला चौपाया पालेको भएमा **वा**

(ग) कम्तीमा ५ वटा भेडा-बाखा जस्ता साना चौपाया पालेको भएमा **वा**

(घ) माउ चल्ला गरी कम्तीमा २० वटासम्म पाल्तु चराचुरुगी (कुखुरा, हाँस, आदि) पालेको भएमा

१५. कित्ता (Parcel) : कृषि गणनाको परिभाषा अनुसार कित्ता भन्नाले चारैतिर अरुको साँध भएको , वाटो, नदी, नहर, कुलो आदिले टुक्रयाएको (छुट्टाईएको) जमीनको भागलाई बुझाउँछ ।

१६. प्रतिष्ठान (Establishment): एउटै प्रशासनिक इकाईमा रही एउटा वस्तु वा सेवाको उत्पादन गर्ने कुनै एउटा स्थानमा रहेको आर्थिक इकाईलाई प्रतिष्ठान भनिन्छ। औद्योगिक प्रतिष्ठान गणनाको प्रयोजनको लागि १० जना वा सो भन्दा बढी कामदारहरु संलग्न रहेको उत्पादनमुलक उद्योगलाई प्रतिष्ठान अन्तर्गत लिइएको थियो ।

१७. निर्गत मुल्य (Census Input): औद्योगिक प्रतिष्ठानले प्रयो गरेको जम्मा कच्चा पदार्थको लागत ,इन्धन तथा विद्युत खर्च औद्योगिक तथा अन्य सेवा वाफतको खर्च र मालसमान तथा इन्धनको मौज्जातमा भएको मुल्य परिवर्तन समेत समावेश भएको कुल लागत लाई निर्गत मल्य भनिन्छ ।

१८. **आगत मूल्य (Census Output):** यसमा औद्योगिक प्रतिष्ठानको जम्मा विक्री (आफ्नो उपभोग समावेश गरेर) औद्योगिक वा अन्य सेवा वाफत प्राप्त रकम ,आफ्नै लागी गरेको उत्पादन ,र तयारी एवं अर्ध तयारी वस्तुहरुको मौज्जातमा भएको मूल्य परिवर्तन लाई समावेश गरिएको हुन्छ ।

१९. **मूल्य अभिवृद्धि (Value added):**आगत मूल्य र निर्गत मूल्य बीचको अन्तरलाई मूल्य अभिवृद्धि भनिन्छ ।

२०. **कुल गार्हस्थ उत्पादन (GDP):** कुनै देशको सीमा भित्र वा अर्थतन्त्र भित्र कुनै निश्चित समयमा उत्पादन भएको अन्तिम वस्तु तथा सेवाहरुको कुल बजार मुल्यलाई त्यस देशको कुल गार्हस्थ उत्पादन भनिन्छ ।

२१. **मानव विकास सुचकांक (Human Development Index):** कुनै देश अथवा स्थानमा बसोवास गर्ने मानिसहरुको औषत आयु,साक्षरता दर, प्रतिव्यक्ति आएको आधारमा विकास सम्बन्धी UNDP द्वारा गणना गरिने सुचकांक ।

२२. **औसत आयु: (Life ExpectancyAt Birth):** वर्तमानमा रहेको मृत्युदरको क्रम उसको जीवन अवधिभर एउटै रहने अवस्थामा एउटा नवजात शिशु जम्मा कति समय बाच्ने हो, त्यस्तो अनुमानित वर्ष लाई उसको औसत आयु भनिन्छ ।

२३. **शिक्षक विद्यार्थी अनुपात (Teacher Student Ratio) :** जम्मा विद्यार्थी संख्यालाई जम्मा शिक्षकहरुको संख्याले भाग गर्दा आउने मानलाई शिक्षक विद्यार्थी अनुपात भनिन्छ ।

२४. **शिक्षक विद्यालय अनुपात (Teacher School Ratio) :** कुनै स्थानमा भएका जम्मा शिक्षकहरुको संख्यालाई विद्यालयहरुको संख्याले भाग गर्दा आउने आउने मानलाई शिक्षक विद्यालय अनुपात भनिन्छ ।

२५. **प्रतिव्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन (Per capta GDP):**-कुनै स्थानको कुल गार्हस्थ उत्पादन लाई त्यस स्थानको कुल जनसंख्याले भाग गर्दा प्राप्त हुने मानलाई प्रति व्यक्ति कुल गार्हस्थ उत्पादन भनिन्छ ।

२६. **परिवार नियोजन साधनको प्रयोगदर (Contraceptive Prevalence Rate):** कुनै स्थानमा भएका जम्मा विवाहितहरु मध्ये स्थायी वा अस्थायी परिवार नियोजनका साधनहरु प्रयोग गर्नेहरुको प्रतिशत ।

२७. **प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन (Percapta Food Production) :** कुनै स्थानमा उत्पादित मुख्य खाद्यान्नहरु चामल, मकै, गहुं, कोदो, जौ र आलुको प्रतिदिनको क्यालोरी निकाली त्यस स्थानको कुल जनसंख्याले भाग गर्दा आउने भागफल लाई प्रतिव्यक्ति खाद्यान्न उत्पादन भनिन्छ ।

२७. **बालबालिका आर्थिक कृयाकलाप दर (Child Economec Activity Rate) :** १० देखि १४ वर्ष उमेर समूहका आर्थिक दृष्टिले अक्सर क्रियाशील बालबालिकाहरुको कुल जनसंख्या र सोहि उमेर समूहका बालबालिकाहरुको कुल जनसंख्याको अनुपात ।

अनुसूचि २

डोटी जिल्लाका अन्य तथ्यांकहरु

तालिका नं.३२ : डोटी जिल्लाको गाउँपालिका /नगरपालिका अनुसार जनसांख्यिक संक्षिप्त विवरण :

गाउँपालिका /नगरपालिका	घरपरिवार	पुरुष	महिला	जम्मा
आदर्श गाउँपालिका	४७५७	१०६०३	१३८७९	२४४८२
बडीकेदार गाउँपालिका	२७२१	८२०७	८५२४	१६७३१
बोगटान गाउँपालिका	३१३१	८४८४	९४२२	१७९०६
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	७४६४	१७९२४	१८११४	३६०३८
जोरायल गाउँपालिका	३८२३	१०५९८	१०६९८	२१२९६
के.आई सिंह गाउँपालिका	४२५९	८९९३	११९१०	२०९०३
पूर्वीचौकी गाउँपालिका	४८३७	९७१०	१२७७९	२२४८९
सायल गाउँपालिका	३७७३	८८८१	१०६९४	१९५७५
शिखर नगरपालिका	६६७५	१३८५२	१८४७४	३२३२६

(स्रोत : रा.ज.ग.२०६८, के.त.वि)

तालिका नं.३३ : डोटी जिल्लाको जात जाति अनुसार जनसंख्या विवरण :

जात जातिको नाम	जम्मा	पुरुष	महिला	प्रतिशत
क्षेत्री	१२२,१०६	५५,८३१	६६,२७५	५७.७
कामी	२५,६२२	११,३८७	१४,२३५	१२.१
ब्राम्हण पहाड	१७,०२८	८,११३	८,९१५	८.०
दमाई/ढोली	९,६२७	४,३२७	५,३००	४.५
ठकुरी	७,६८०	३,६६५	४,०१५	३.६
मगर	७,२११	३,६८४	३,५२७	३.४
सार्की	४,९१२	२,२२६	२,६८६	२.३
बादी	२,९५८	१,२९१	१,६६७	१.४
लुहार	२,३७४	१,०२०	१,३५४	१.१
नेवार	१,१४२	५७८	५६४	०.५
दशनामी/सन्ध्यासी	१,०४१	४९८	५४३	०.५
थारु	३८५	२८७	९८	०.२
कुमाल	३७७	१६४	२१३	०.२
तामाङ	३०६	१७६	१३०	०.१
गुरुङ	२५६	१३७	११९	०.१
माझी	१२२	४६	७६	०.१
मुसलमान	११६	६७	४९	०.१
राई	१०२	५७	४५	०.०
भोटे	१०१	४५	५६	०.०
बंगाली	८६	३५	५१	०.०
ब्रम्हण तराइ	६३	३३	३०	०.०
हजाम/ ठाकुर	५७	३८	१९	०.०
यादब	४८	३९	९	०.०
लिम्बु	४६	२४	२२	०.०
चमार/हरिजन	३८	१९	१९	०.०

स्थानीय तह अनुसार डोटी जिल्लाको बस्तुगत विवरण २०७४

९८

तेली	२५	१३	१२	०.०
कठबानिया	२०	१०	१०	०.०
घर्ती/भुजेल	२०	१४	६	०.०
हलुवाइ	१९	१०	९	०.०
दुसड/पासवान/पासी	१६	७	९	०.०
सुधी	१६	७	९	०.०
राजपुत	१४	८	६	०.०
दुरा	१४	८	६	०.०
शोर्पा	१३	५	८	०.०
कोइरी/कुशवा	१२	८	४	०.०
कायस्थ	१२	७	५	०.०
अन्य दलित	७,३१५	३,१५८	४,१५७	३.५
अन्य तराइ	३२६	१४२	१८४	०.२
अन्य अपरिभाषित	१०९	६३	४६	०.१
विदेशी	११	५	६	०.०
जम्मा	२११,७४६	९७,२५२	११४,४९४	१००.०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

तालिका नं.३४ : डोटी जिल्लाको मातृभाषागत आधारमा जनसंख्या वितरणः

सि. नं.	भाषा	जम्मा	पुरुष	महिला	प्रतिशत
१	डोटेली	१९०६९१	८५४५९	१०५२३२	९०.०६
२	नेपाली	१५७१८	८६४७	७०७१	७.४२
३	मगर	२०८५	१०७०	१०१५	०.९८
४	खाम	८९२	४३८	४५४	०.४२
५	बैतडेली	३८१	३४३	३८	०.१८
६	थारु	३२५	२४८	७७	०.१५
७	मैथली	२६४	१९०	७४	०.१२
८	अछामी	२५०	१३७	११३	०.१२
९	बभ्रांगी	१६६	८६	८०	०.०८
१०	दार्चुलेली	१२०	११०	१०	०.०६
११	शोर्पा	१११	५१	६०	०.०५
१२	हिन्दी	१११	७५	३६	०.०५
१३	नेवारी	८७	५८	२९	०.०४
१४	सांकेतिक भाषा	८४	५३	३१	०.०४
१५	तमाङ	७१	५८	१३	०.०३
१६	भोजपुरी	७१	४६	२५	०.०३
१७	बाजुरेली	४४	३७	७	०.०२
१८	गुरुङ	३८	२९	९	०.०२
१९	उर्दु	२०	१३	७	०.०१
२०	राई	१९	१२	७	०.०१
२१	बंगाली	१२	५	७	०.०१
२२	अन्य	११८	६०	५८	०.०६
२३	नखुलेको	६८	२७	४१	०.०३
	जम्मा	२११७४६	९७२५२	११४४९४	१००

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

तालिका नं. ३५ : उमेर समुह तथा लिङ्ग अनुसार परिवारमूली भएका परिवार संख्या :

लिङ्ग/उमेर	१०-१४	१५-१९	२०-२९	३०-३९	४०-४९	५०-५९	६०-६९	७० +	जम्मा
पुरुष	५०	३०९	३५४९	६१५०	५९२२	५२६०	३६७५	१६५१	२६५६६
महिला	३५	१९५	३०६१	४०५०	२८५०	१८२७	२०३४	८२२	१४८७४
जम्मा	८५	५०४	६६१०	१०२००	८७७२	७०८७	५७०९	२४७३	४१४४०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

तालिका नं. ३६ : विवाहित १५ देखि ४९ वर्ष उमेरका महिलाहरूले उमेर समुह अनुसार हाल सम्म जन्माएका बच्चा संख्या अनुसारको महिलाहरूको संख्या :

बच्चा संख्या	जम्मा महिला संख्या	१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
बच्चा नजन्माएका	५४४७	२०४०	१९३४	४८२	२५९	२५५	२७५	२०३
१ बच्चा	५३३६	६५५	२९१९	१०४३	२८४	१६१	१५३	१२०
२ बच्चा	६८७७	९०	२१८८	२४२५	९७८	५५८	२९१	३४७
३ बच्चा	७५११	१६	७७४	२२९३	१७३८	१३७८	७६०	५५२
४ बच्चा	६१३८	०	१४३	१०७८	१७११	१३६८	१०६०	७७८
५ बच्चा	४१८७	०	७०	४०२	१०९०	१०९१	८९५	६४०
६ बच्चा	२५६६	०	९	१४९	४६३	६१०	६७७	६५८
७ बच्चा	१२३५	०	०	१९	१२८	३७१	४४२	२७५
८ बच्चा	७१४	०	०	३४	३२	१४१	२२९	२७८
९ +	७०८	०	०	०	४८	१३०	२४३	२८७
नखुलेको	१०१३	०	४६४	१३५	११८	१०२	११८	७५
जम्मा	४१७३२	२८०१	८५०१	८०६०	६८४९	६१६५	५१४३	४२१३

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि

तालिका नं. ३७ : विगत १२ महिनामा आमाको उमेर समुह अनुसार जिवित जन्मेका बच्चा संख्या :

विगत १२ महिनामा जिवित जन्म	जम्मा	आमाको उमेर समुह						
		१५ - १९	२० - २४	२५ - २९	३० - ३४	३५ - ३९	४० - ४४	४५ - ४९
जम्मा विवाहित महिला	४१,७३३	२,८०१	८,५०२	८,०६१	६,८५०	६,१६३	५,१४२	४,२१४
जिवित जन्मेका बच्चा संख्या	४,८९२	३५०	१,६६३	१,४७८	८७२	३७८	१३२	१८
पुरुष	२,६४८	१८८	८९५	७६६	४९२	२३३	७४	०
महिला	१,९७१	१६२	६७३	६०६	३८०	१४५	५७	१८
उल्लेख नभएको	२७३	२३	९५	१०५	२८	२०	१	०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि.

तालिका नं. ३८ : विगत १२ महिनामा आमाको उमेर समुह र जिवित जन्मेका बच्चा संख्या अनुसार आमाको संख्या :

विगत १२ महिनामा जिवित जन्म	जम्मा	आमाको उमेर समुह						
		१५-१९	२०-२४	२५-२९	३०-३४	३५-३९	४०-४४	४५-४९
जम्मा विवाहित महिला	४१,७३३	२,८०१	८,५०२	८,०६१	६,८५०	६,१६३	५,१४२	४,२१४
बच्चा नभएका	३३,९९९	२,४५१	६,०१०	६,१४३	५,६१६	५,३२७	४,५६०	३,८९२
१ बच्चा भएका	४,८१०	३५०	१,६६१	१,४६१	८२५	३६१	१३२	१८
२ बच्चा भएका	४१	०	१	८	२४	८	०	०
३ र सो भन्दा बढी बच्चा भएका	०	०	०	०	०	०	०	०
उल्लेख नभएको	२,८८३	०	८२९	४४८	३८५	४६६	४५०	३०४

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, कैं.त.वि.

तालिका नं. ३९ खानेपानीको स्रोत अनुसार परिवार संख्या :

गाउँपालिका /नगरपालिका	धारा/ पाइप	दयुबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको इनार/ कुवा /कुवा	मूल धारा	नदी/ खोला	अन्य	नखुलेको	जम्मा	
आदर्श गाउँपालिका	२९१८	१	२४०	३४२	९०५	२९९	१४	२८	४७४७
बडीकेदार गाउँपालिका	१८७७	२	४४	१८१	३६०	२५१	०	४	२७१९
बोगटान गाउँपालिका	१८२१	२	२८३	३८६	४७९	१४४	२	१३	३१३०
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	४४२७	११	८४	३८२	१६४२	८००	७३	२८	७४४७
जोरायल गाउँपालिका	२५६३	४	५१	३१८	३९५	३६७	१०२	८	३८०८
के.आई सिंह गाउँपालिका	२३६०	०	२०१	४४८	९६०	२२१	५३	१६	४२५९
पूर्वीचौकी गाउँपालिका	२९६०	३	७५	१६६	१३२९	२६३	४	३६	४८३६
सायल गाउँपालिका	२६५२	२	२४	३७	९३६	९६	२	२३	३७७२
शिखर नगरपालिका	४६९०	६	३९	२३८	१२३९	४४१	०	१२	६६६५

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, कैं.त.वि.

तालिका नं. ४० विभिन्न सुविधा प्रयोग गरेको परिवार संख्या :

सुविधा	जम्मा परिवार संख्या	सुविधा	जम्मा परिवार संख्या
रेडियो	१७७२९	मोटर	५०
टि.भी.	२७१०	मोटर साइकिल	२७४
केबुल	१३२३	रेफ्रिजेरेटर	३७१
कम्प्युटर	३९४	साइकिल	७३
इन्टरनेट	१८४	अन्य साधन	४९
टेलिफोन	१११५	कुनै पनि सुविधा नभएको	१७३६१
फोन	१४०८८	कम्तीमा एक सुविधा भएको	२२९८०

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि.

तालिका नं. ४१ : खाना पकाउन प्रयोग गर्ने इन्धनको प्रकार अनुसार परिवार संख्या :

गाउँपालिका /नगरपालिका	काठ/ दाउरा	मट्टि तेल	एल.पि. जि.ग्यास	गुईठा	बायो ग्यास	विद्युत	अन्य	नखुलेको	जम्मा
आदर्श गाउँपालिका	४७००	५	२	५	५	०	०	३०	४७४७
बडीकेदार गाउँपालिका	२७०५	०	४	२	३	०	०	५	२७१९
बोगटान गाउँपालिका	३१०६	६	०	१	३	०	१	१३	३१३०
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	६१४१	१४९	१०५७	६	१०	६	५०	२८	७४४७
जोरायल गाउँपालिका	३७४५	६	३१	१०	६	०	२	८	३८०८
के.आई.सिं. गाउँपालिका	४२३०	४	४	१	०	०	३	१७	४२५९
पूर्वीचौकी गाउँपालिका	४७७२	१४	१२	०	२	०	०	३६	४८३६
सायल गाउँपालिका	३७३९	४	०	३	२	०	०	२४	३७७२
शिखर नगरपालिका	६५८२	१८	२१	५	२४	०	३	१२	६६६५

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि.

तालिका नं. ४२ : स्थानीय तह अनुसार स्वास्थ्य सम्बन्धी भौतिक पूर्वाधार :

गाउँपालिका /नगरपालिका	जिल्ला अस्पताल	प्रा. स्वा. के.	आयुर्वेदिक अस्पताल	प्राइभेट अस्पताल	प्रहरी अस्पताल	सैनिक अस्पताल	स्वा. चौकी	नगर स्वा. केन्द्र	सामुदायिक स्वा. इकाई
आदर्श गा.पा.	०	०	०	०	०	०	६	०	१
बडीकेदार गा.पा.	०	०	०	०	०	०	४	०	१
बोगटान गा.पा.	०	१	०	०	०	०	६	०	२
दि.सि. न.पा.	१	०	१	३	१	०	४	४	०
जोरायल गा.पा.	०	१	०	०	०	०	५	०	२
के.आई.सिं.गा.पा.	०	०	०	०	०	०	५	०	०
पूर्वीचौकी गा.पा.	०	०	०	०	०	०	७	०	०
सायल गा.पा.	०	०	०	०	०	०	३	०	०
शिखर न.पा.	०	०	०	०	०	०	९	०	०

स्रोत : जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय, डोटी

तालिका नं. ४३ : गा.वि.स. अनुसार व्यक्तिगत घटना दर्ता सम्बन्धि विवरण :

सि.न.	गा. पा./न.पा. नाम	जन्मदर्ता			मृत्यु दर्ता			विवाह दर्ता	वसाई सराई			सम्बन्ध विच्छेद संख्या	
		महिला	पुरुष	जम्मा	महिला	पुरुष	जम्मा		दर्ता संख्या	गएको संख्या	आएको संख्या		
१	दि.सि. न.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	८७	७७	१६४	२३	२९	५२	८५	२८	११४	५	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	२२७	२१७	४४४	१९	३६	५५	९६	२	१३	०	१
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	६२५	६६७	१२९२	२४	५७	८१	१६९	१८	४९	२	०
		जम्मा	९३९	९६१	१९००	६६	१८२	१८८	३५०	४८	१७६	७	१
२	शिखर न.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	६३	६६	१२९	१८	४७	६५	७८	२१	५६	५	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	१०६	१२७	२३३	१२	३७	४९	६५	१६	३५	१२	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	६७२	८०६	१४७८	१६	४५	६१	१६७	४१	१३५	३	०
		जम्मा	८४१	९९९	१८४०	४६	१२९	१७५	३१०	७८	२२६	२०	०
३	पूर्वीचौकी गा. पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	३९	४१	८०	८	२९	३७	३२	२४	८४	४	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	१३८	१४७	२८५	१४	२५	३९	७०	१	४	०	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	५१३	५९३	११०६	१८	३६	५४	१४३	१३	४७	१	०
		जम्मा	६९०	७८१	१४७१	४०	९०	१३०	२४५	३८	१३५	०५	०
४	बडीकेदार गा. पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	१८	१८	३६	२	९	११	७	३९	१३२	३	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	४७	४७	९४	३	२४	२७	१६	८	३४	१	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	२५२	२६३	५१५	८	११	१९	३२	२५	५४	३८	०
		जम्मा	३१७	३२८	६४५	१३	४४	५७	५५	७२	२२०	४२	०
५	जोरायल गा.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	११	३०	४१	५	२१	२६	४३	५३	११६	६३	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	५०	६५	११५	८	१५	२३	४२	१९	४०	२६	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	३०३	३४७	६५०	९	२३	३२	९९	२८	६६	४१	०
		जम्मा	३६४	४४२	८०६	२२	५९	८१	१८४	१००	२२२	१३०	०
६	सायल गा.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	२६	१९	४५	१	१३	१४	११	१	५	०	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	१२०	१२४	२४४	३	१७	२०	३१	२२	१०२	०	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	३७३	४१६	७८९	१९	४५	६४	५४	२७	११८	०	०
		जम्मा	५१९	५५९	१०७८	२३	७५	९८	९६	५०	२२५	०	०
७	आर्दश गा.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	२१	३८	५९	०	१०	१०	११	८	२९	६	०
		१ बर्ष भित्र दर्ता	१०३	१०८	२११	१	४१	४२	२८	१	१०	०	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	५३५	५८५	११२०	७	२५	३२	५८	१७	७९	०	०

		जम्मा	६५९	७३१	१३९०	८	७६	८४	९७	२६	११८	६	०
८	के.आई.सि. गा.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	३७	४५	८२	५	१०	१५	३२	७	२०	०	०
		१ वर्ष भित्र दर्ता	७२	८९	१६१	३	२२	२५	२४	२	७	०	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	३४६	३६४	७१०	१०	१८	२८	७२	२४	१०१	०	०
		जम्मा	४५५	४९८	९५३	१८	५०	६८	१२८	३३	१२८	०	०
९	वोगटान गा.पा.	३५ दिन भित्र दर्ता	६	१२	१८	१	३	४	९	२०	६४	०	०
		१ वर्ष भित्र दर्ता	४८	३५	८३	१	१३	१४	४२	११	४६	०	०
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	२७१	२८०	५५१	८	१५	२३	५४	३४	११०	१	०
		जम्मा	३२५	३२७	६५२	१०	३१	४१	१०५	६५	२२०	१	०
जम्मा		३५ दिन भित्र दर्ता	३०८	३४६	६५४	६३	१७१	२३४	३०८	२०१	६२०	८६	०
		१ वर्ष भित्र दर्ता	९११	९५९	१८७०	६४	२३०	२९४	४१४	८२	२९१	३९	१
		१वर्ष भन्दा पछि दर्ता	३८९०	४३२१	८२११	११९	२७५	३९४	८४८	२२७	७५९	८६	०
		जम्मा	५१०९	५६२६	१०७३५	२४६	६७६	९२२	१५७०	५१०	१६७०	२११	१

स्रोत : जि.स.स., डोटी

तालिका नं. ४४ : गा.वि.स र खाना पकाउन प्रयोग गरिने पानीको स्रोत अनुसार परिवार संख्या :

गाउँपालिका /नगरपालिका	धारा/ पाइप	ट्युबवेल/ हातेपम्प	ढाकिएको खुला इनार/कुवा इनार/कुवा	मूल धारा नदी/ खोला	अन्य	नखुलेको	जम्मा		
आदर्श गाउँपालिका	२९१८	१	२४०	३४२	९०५	२९९	१४	२८	४७४७
बडीकेदार गाउँपालिका	१८७७	२	४४	१८१	३६०	२५१	०	४	२७१९
बोगटान गाउँपालिका	१८२१	२	२८३	३८६	४७९	१४४	२	१३	३१३०
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	४४२७	११	८४	३८२	१६४२	८००	७३	२८	७४४७
जोरायल गाउँपालिका	२५६३	४	५१	३१८	३९५	३६७	१०२	८	३८०८
के.आई सिंह गाउँपालिका	२३६०	०	२०१	४४८	९६०	२२१	५३	१६	४२५९
पूर्विचौकी गाउँपालिका	२९६०	३	७५	१६६	१३२९	२६३	४	३६	४८३६
सायल गाउँपालिका	२६५२	२	२४	३७	९३६	९६	२	२३	३७७२
शिखर नगरपालिका	४६९०	६	३९	२३८	१२३९	४४१	०	१२	६६६५

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि.

तालिका नं. ४५ : गा.वि.स. र बत्ती बाल्न प्रयोग गरेको बत्तीको स्रोत अनुसार परिवार संख्या :

गाउँपालिका /नगरपालिका	बिजुली	मट्टितेल	बायोग्यास	सोलार	अन्य	नखुलेको	जम्मा
आदर्श गाउँपालिका	५६०	८२५	१४	५४६	२७७२	३०	४७४७
बडीकेदार गाउँपालिका	१३५	२०८	०	१०८७	१२८४	५	२७१९
बोगटान गाउँपालिका	२३०	२८४	३	९१५	१६८५	१३	३१३०
दिपायल सिलगढी नगरपालिका	५२४९	५२२	३८	६९	१५४१	२८	७४४७
जोरायल गाउँपालिका	७४४	२७९	५	११०५	१६६७	८	३८०८
के.आई सिंह गाउँपालिका	७९६	५४१	१३	५६८	२३२४	१७	४२५९
पूर्वीचौकी गाउँपालिका	४१६	१०१९	६	३०९	३०५०	३६	४८३६
सायल गाउँपालिका	१४३८	८५	६	२८२	१९३८	२३	३७७२
शिखर नगरपालिका	२९३०	४२२	६३	१०३	३१३५	१२	६६६५

स्रोत : रा.ज.ग. २०६८, के.त.वि.

तालिका नं. ४६ : गाउँपालिका /नगरपालिका अनुसार मतदाता संख्या (२०७४।३।१४ सम्म)

सि.नं.	गाउँपालिका /नगरपालिका	पुरुष	महिला	तेश्रो लिंगी	जम्मा
१	आदर्श गाउँपालिका	४९२७	६४८९	०	११४१६
२	बडीकेदार गाउँपालिका	३८२१	३७७८	०	७५९९
३	बोगटान गाउँपालिका	४१५२	४२७६	०	८४२८
४	दिपायल सिलगढी नगरपालिका	६८९३	८२१२	०	१५१०५
५	जोरायल गाउँपालिका	५५९१	५५५९	०	१११५०
६	के.आई सिंह गाउँपालिका	४३०३	५८७३	०	१०१७६
७	पूर्वीचौकी गाउँपालिका	४८०७	६२९६	०	१११०३
८	सायल गाउँपालिका	४१५४	४७७४	०	८९२८
९	शिखर नगरपालिका	७५२४	९५९२	०	१७११६
जम्मा		४६१७२	५४८४९	०	१०१०२१

स्रोत : जिल्ला निर्वाचन कार्यालय, डोटी

तालिका नं. ४७ : डोटी जिल्लाका मानव विकास प्रतिवेदन २०१४ मा रहेका केहि महत्वपूर्ण सूचकांकहरु

क्र.सं.	विवरण	एकाइ	मान
१	प्रोढ साक्षरता	प्रतिशत	४७.६८
२	प्रोढ निरक्षर	प्रतिशत	५२.३२
३	Per capita Income	PPP \$	७७४
४	Per capita Income	\$	४७९
५	Per capita Income	Rs. at market Price	३४,५९५
६	Gross National Income		७,३२५
७	Labour Productivity	(in Rs.)	७१,४४७.५
८	औसत आयु (दुबै)	वर्ष	६६.७४
९	HDI (Arithmetic Mean)		०.४७०
१०	HDI (Geometric Mean)		०.४०७
११	HDI Rank	स्थान	६३
१२	असुरक्षित खानेपानी प्रयोगकर्ता	प्रतिशत	३६.४५
१३	Mean year of Schooling	वर्ष	२.५३
१४	शहरी जनघनत्व	जना प्रति वर्ग कि.मि.	३१६.५
१५	मानव गरिबी सूचकांक (HPI)		४३.५७
१६	५ वर्ष मुनी का कुपोषण भएका बालबालिका	प्रतिशत	५७.६०

स्रोत : NHDR 2014, UNDP

सन्दर्भ सामग्री

१. राष्ट्रिय जनगणना २०५८ र २०६८, प्रतिवेदनहरु
२. National Population and Housing Census 2011, Central Bureau of Statistics
३. National Agriculture Census Report 2011, Central Bureau of Statistics
४. मानव विकास प्रतिवेदन २०१४, यु.एन.डी.पी.
५. नेपालमा गरिबी प्रतिवेदन ,केन्द्रीय तथ्यांक विभाग
६. नेपाल जीवनस्तर सर्वेक्षण प्रतिवेदन , २०६७
८. जिल्ला बस्तुस्थिती चित्रण तथा विश्लेषण ,जि.स..स. डोटी
९. विभिन्न मन्त्रालयहरुका वेब साइटहरु
१०. तथ्यांक संकलन गर्दा विभिन्न सरकारी तथा गैर सरकारी कार्यालयहरुले दिएका तथ्यांकीय प्रतिवेदनहरु ।

// समाप्त //